

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum pedagogického managementu

Bc. Jarmila Chalupová

**Kontinuita vzdělávání v mateřských a základních školách ve
Středočeském kraji**

**Continuity of Education in Kindergartens and Primary Schools in
Central Bohemia Region**

Diplomová práce

Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Management vzdělávání

Vedoucí závěrečné práce: PhDr. Romana Lisnerová

2014

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a citovala všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

Ve Zruči nad Sázavou 12. června 2014

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Romaně Lisnerové za její cenné rady a trpělivost při vedení mé práce. Rovněž bych chtěla poděkovat ředitelům a pedagogům oslovených mateřských a základních škol za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

.....

podpis

ABSTRAKT:

Diplomová práce se věnuje aktuálnímu tématu, které v současné době stále nabírá na síle, tj. kontinuitě neboli návaznosti výchovně vzdělávacího procesu v mateřských a základních školách. Smyslem práce je vyzdvihnout nutnost spolupráce MŠ a ZŠ při návaznosti výchovně vzdělávacího procesu, nastítnit možnosti, meze i úskalí této spolupráce, společně s rolí managementu škol. Cílem diplomové práce je určit na základě odborných zdrojů a empirického šetření, jakým způsobem a zda vůbec v současné době probíhá takováto spolupráce v rámci kontinuity vzdělávání v MŠ a ZŠ. Zároveň budou v práci na základě zjištění faktů navrženy opatření a další postupy, které by mohly přispět k pozitivnímu rozvoji spolupráce mezi MŠ a ZŠ v návaznosti vzdělávání.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Evaluaace, kolegalita, kontinuita, mateřská škola, rámcový vzdělávací program, spolupráce, školní vzdělávací program, základní škola.

ABSTRACT:

This master thesis focuses on the topical theme which is currently gaining momentum, i.e. continuity or connection of the educational process in kindergartens and primary schools. The purpose of this work is to highlight the necessity of cooperation among kindergartens and primary schools in the following educational process, outline the possibilities, limits and pitfalls of this collaboration together with the role of school management. The aim of the master thesis is to determine on the basis of expert sources and empirical investigation how and whether currently proceeds such a cooperation within the continuity of education in kindergartens and primary schools. This work also proposes on the basis of the findings of facts measures and other procedures that could contribute to the positive development of cooperation among kindergartens and primary schools following training.

KEYWORDS:

Evaluation, cooperativeness, continuity, kindergarten, framework educational programme, cooperation, school educational programme, primary school.

Obsah práce:

1. Úvod do závěrečné práce	8
2. Školství v ČR.....	11
2.1 Vývoj školství po roce 1989	11
2.2 Školský systém.....	12
2.2.1 Mateřské školy.....	12
2.2.2 Základní školy	13
2.3 Legislativa	14
3. Kurikulum.....	15
3.1 Kurikulární reforma a její hlavní záměry	15
3.2 Pojem a pojetí kurikula	16
3.3 Systém kurikulárních dokumentů	17
3.4 Dimenze kurikula	18
3.5 Modernizace kurikula.....	19
3.6 Řízení kurikula.....	20
3.7 Kurikulum v dokumentech.....	20
3.7.1 Bílá kniha.....	21
3.7.2 Rámcové vzdělávací programy	23
3.7.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	25
3.7.4 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	26
3.7.5 Školní vzdělávací programy	27
3.7.6 Třídní vzdělávací program	29
3.8 Školní vzdělávací program a ředitel školy	30
3.9 Tvorba ŠVP.....	31
3.9.1 Tvorba ŠVP PV	33
3.9.2 Tvorba ŠVP ZV.....	34
4. Evaluační činnost.....	35
4.1 Evaluační činnost a legislativa	36
4.2 Autoevaluace školy	36
4.3 Externí evaluační činnost ve školství.....	38
5. Návaznost vzdělávání MŠ a ZŠ	40
5.1 Postup při spolupráci MŠ a ZŠ.....	41

5.2	Problémové oblasti spolupráce MŠ a ZŠ	42
5.3	Role pedagoga v návaznosti vzdělávání	43
5.4	Role ředitelů škol při návaznosti.....	44
6.	Empirická část.....	48
6.1	Cíl výzkumu	48
6.2	Výzkumné otázky.....	48
6.3	Tvrzení	49
6.4	Výzkumné metody	49
6.5	Výzkumný soubor	50
6.6	Část A Kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření.....	51
6.6.1	Návratnost dotazníků.....	51
6.6.2	Struktura respondentů.....	51
6.6.3	Vyhodnocení – jednotlivá vyjádření respondentů k problematice kontinuity vzdělávání v mateřských a základních školách	63
6.6.4	Shrnutí otevřených otázek	69
6.7	Část B Kvalitativní výzkum- Interwiev s řediteli škol.....	70
6.7.1	Metody záznamu dat.....	70
6.7.2	Způsob zpracování Interwiev s řediteli škol.....	70
6.7.3	Analýza výsledků Interwiev s řediteli škol	81
	Odpovědnost za zajištění návaznosti vzdělávání mezi mateřskými a základními školami mají převážně ředitelé škol, další pracovníci jsou pověřováni dle aktuálních potřeb. Vymezení pracovníků pro spolupráci při kontinuitě vzdělávání ve vnitřních směrnících mají ošetřenu především ředitelé sloučených zařízení MŠ a ZŠ.	82
6.7.3	Shrnutí výsledků výzkumného šetření.....	82
6.8	Vyhodnocení formulovaných tvrzení.....	84
6.9	Závěr k výzkumnému šetření	86
6.10	Návrhy možné další spolupráce v oblasti kontinuity vzdělávání v MŠ a ZŠ.....	87
7.	Závěr	89
8.	Seznam zkratk	92
9.	Seznam použité literatury	93
10.	Přílohy.....	97

1. Úvod do závěrečné práce

Předškolní zařízení a základní školy jsou součástí našeho vzdělávacího systému, jehož cílem je především aktivně působit v rámci této sociálněpolitické oblasti. Hlavním záměrem působení obou institucí je adekvátním způsobem připravit děti a následně žáky na vstup do dalšího výchovně vzdělávacího procesu a také jim umožnit vhodné sociální začlenění mezi vrstevníky. Je tedy nutné konstatovat, že mateřské a základní školy sehrávají v životě nás všech velmi významnou roli. Roli, která zásadním způsobem ovlivní bezesporu každého z nás v následujícím životě. Aby mohly výchovně vzdělávací instituce dobře fungovat, tak musí mít ve svém čele kvalitní management s vedoucím zaměstnancem a samozřejmě také schopný pedagogický sbor.

Celou oblast školství, tj. školský systém i management, výrazně ovlivňují příslušné právní normy, ať už máme na mysli zákony či podzákoné předpisy. Můžeme konstatovat, že oblast školství má velmi rozsáhlou síť zmiňovaných právních norem. Oblast výchovně vzdělávacího procesu a jejího řízení není usměrňována pouze právními předpisy, ale také nejrůznějšími stanovisky Evropské unie, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, a v neposlední řadě také Českou školní inspekci. Z předchozího uvedeného je možné zaznamenat, že současný výchovně vzdělávací systém je ovlivňován významným množstvím nejrůznějších aktů, které musí tyto instituce implementovat do svého procesu.

Samotný výchovně vzdělávací proces v mateřských a základních školách je nejvíce ovlivněn rámcovými vzdělávacími programy. Následně z nich vycházejí jejich školní vzdělávací programy, sestavené na základě těchto rámcových vzdělávacích programů. Právě školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP) jsou tím modifikátorem, který nejvýrazněji ovlivňuje poskytování vzdělání. Každá organizace by si měla klást za vlastní, že bude mít dobře zpracovaný ŠVP, který postihne všechny nejpotřebnější sféry vzdělávání. Primárním zájmem v oblasti vzdělávání by totiž měla být především příprava současných dětí a žáků, kteří se teprve chystají na vstup do aktivního života. Každá výchovně vzdělávací organizace bezesporu chce své děti a žáky adekvátním způsobem připravit. Z tohoto důvodu by měl každý management školy motivovat, pozitivně podněcovat a zainteresovávat všechny pracovníky na tvorbě ŠVP. Můžeme tedy říci, že zde sehrává školský management a hlavně její vedoucí pracovník klíčovou roli. Tato osoba může svým přístupem a příkladem ovlivnit i ostatní pedagogické pracovníky.

Pokud hovoříme o důkladné a svědomité přípravě dětí a žáků pro život, musíme si hlavně uvědomit, zda jednotlivé vzdělávací instituce na sebe vzájemně navazují, doplňují se vhodným způsobem, spolupracují spolu a především mezi sebou navzájem pozitivně komunikují. Pouze v případě, kdy bude panovat shoda a jednotnost v navazujících institucích, může být příznivě ovlivněn vývoj dětí/žáků a jejich úspěšnost v budoucím životě.

Tato diplomová práce se primárně věnuje tématu kontinuity výchovně vzdělávacího procesu v mateřských a základních školách. V práci bude zkoumáno, zda na sebe jednotlivé druhy škol navazují, jaké jsou možnosti a meze posílení jejich spolupráce, popřípadě čím může být tato koordinace pozitivně či negativně ovlivněna. Pozornost bude samozřejmě také směřována na roli ředitelů mateřských a základních škol, kteří jsou nejvýznamnějšími články při kontinuitě vzdělávání. Pokud se hovoří o návaznosti vzdělávání, není možné opomenout význam závazných kurikulárních dokumentů, zpracovaných na úrovni jednotlivých zařízení v návaznosti na celostátních dokumentech.

Z výše uvedeného vyplývá, že pedagogové mateřských a základních škol musí precizně ovládat znalost RVP PV a RVP ZV. Rovněž pedagogové ze spádově blízkých škol by měli mít adekvátní znalost a povědomí o následných ŠVP, aby byla zachována kontinuita. Dále by měli znát, respektovat a také pracovat s jednotlivými výstupy vzdělávání. Kontinuitu výchovně vzdělávacího procesu v MŠ a ZŠ samozřejmě nemůžeme paušalizovat pouze na celostátně nastavené rámcové a školní vzdělávací programy. Oblast návaznosti vzdělávání zasahuje daleko více znaků, které mohou kontinuitu různými způsoby ovlivnit. Mezi významné činitele patří samozřejmě management školy a jeho hlavní představitel. Ředitel svou hodnotovou orientací, přesvědčením, systémem řízení a rozhodováním ovlivňuje pedagogické pracovníky ke kolegiálním a partnerským vztahům s dalšími institucemi, pro návaznost vzdělávání nepostradatelnými. Ředitelé těchto zařízení bývají obvykle iniciátory spolupráce mezi MŠ a ZŠ, ke které následně motivují své zaměstnance, rozdělují pravomoci a kompetence sloužící k posílení vazeb vzájemnosti mezi MŠ a ZŠ. V souvislosti s tím je vhodné zmínit schopnost komunikace mezi jednotlivými partnery, dále také týmové spolupráce na obou stranách. Uvedené atributy jsou hlavními prvky, reálně ovlivňující návaznost vzdělávání v MŠ a ZŠ, a tím samozřejmě zabezpečují plynulý a bezproblémový přechod dětí do dalšího typu vzdělávací instituce.

Cílem závěrečné diplomové práce je postihnout význam a důležitost spolupráce při výchovně vzdělávacím procesu v mateřských a základních školách, aby byla zajištěna kontinuita těchto zařízení. Navrhnout možnosti spolupráce k návaznosti a propojení vzdělávání v mateřských a základních školách.

Diplomová práce je vnitřně členěna na dvě stěžejní oblasti. První z těchto oblastí se bude věnovat teoretické rovině a ve druhé části budou využity prvky empirického šetření.

V teoretické části dojde na základě rešerše odborné literatury k nastínění vzdělávacího systému v České republice a k základnímu vymezení stěžejní legislativy, která jej ovlivňuje. Rozpracovány budou též podstatné kutikulární dokumenty, systém vnitřního i vnějšího hodnocení školy, realizovaném managementem dané instituce i dalšími aktéry vzdělávacího procesu. Důraz bude především kladen na kontinuitu vzdělávání MŠ a ZŠ s dopadem na činnost managementu zařízení.

Druhá, praktická část diplomové práce, bude věnována výzkumnému šetření, jehož hlavním cílem je ověřit, jakým způsobem funguje návaznost vzdělávání mezi MŠ a ZŠ. Tento fakt bude posuzován na základě získaných dat formou dotazníků a interview. Výsledky zjištění budou přehledně graficky zpracovány a komentovány. Další součástí budou také vlastní návrhy ke zlepšení kontinuity výchovně vzdělávacího procesu v mateřských a základních školách

Tato diplomová práce může být nápomocna ředitelům MŠ a ZŠ, kteří chtějí výrazně ovlivnit návaznost vzdělávání ve spádové oblasti, dále může sloužit rozvoji vzdělávání ředitelů a dalších vedoucích pracovníků.

2. Školství v ČR

2.1 Vývoj školství po roce 1989

Český vzdělávací systém prošel za poslední dvě desetiletí významnou proměnou, tato proměna byla v závislosti na sociálně-ekonomických změnách v prostřední naší společnosti, které se samozřejmě musely projevit též v české vzdělávací soustavě. Mezi nejdůležitější a současně též nejvýznamnější změny patřila demokratizace a decentralizace vzdělávání, čímž byl zrušen státní monopol v této oblasti.¹ Velkým pozitivem v těchto letech byla novelizace původního zákona, který upravoval školství, což byl zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol. Tento zákon byl v následujících letech soustavně novelizován, až se ustálil do podoby nového školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon v sobě koncentruje celý výchovně vzdělávací systém.² Můžeme tedy konstatovat, že systémové reformy pragmaticky změnilý celý model školství. Zahrnovaly v sobě změny nejen institucionální, ale také organizační, liberalizační aj. Na tomto místě je důležité zmínit, že školství si prošlo nejenom změnami reformními v oblasti přeměny své výstavby, ale také byli v této oblasti velmi často střídáni představitelé ve funkci ministra školství ČR.³ Významným rokem v oblasti školství byl rok 2004. Důležitost tohoto roku spatřujeme zejména ve změně zákona, následně v oblasti kurikulární reformy a vytvoření rámcových vzdělávacích programů. Od tohoto roku jsou kurikulární dokumenty vytvářeny na dvou základních úrovních, tj. na úrovni státní, kterou představuje Národní program pro rozvoj vzdělávání, označovaný jako Bílá kniha, a rámcové vzdělávací programy (dále v textu jako „RVP“) s navazujícími školními vzdělávacími programy (dále v textu „ŠVP“). Poslední uvedené programy si realizuje a určuje každá instituce sama.⁴ Primární podstatou školské či kurikulární reformy je rozvoj klíčových

¹ Zpráva o vývoji českého regionálního školství od listopadu 1989. [online] MŠMT. str. 1. [cit. 2014-01-02]. Dostupné na WWW: <www.msmt.cz/file/8254_1_1/>

² Základní charakteristiky vývoje českého vzdělávacího systému mezi lety 1989 až 2009. [online] Portál o školství a vzdělávání Str. 2. [cit. 2014-01-02]. Dostupné na WWW: <www.info.edu.cz/en/system/files/CVS_1989_2009.pdf>

³ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 50 - 51. Transformace české společnosti, školství a vzdělávání po r. 1989. ISBN 978-80-7367-546-2

⁴ Základní charakteristiky vývoje českého vzdělávacího systému mezi lety 1989 až 2009. [online] Portál o školství a vzdělávání Str. 2. [cit. 2014-01-02]. Dostupné na WWW: <www.info.edu.cz/en/system/files/CVS_1989_2009.pdf>

kompetencí, který je realizován v přístupu, motivaci a zapojení dětí či žáků do vyučování.⁵

2.2 Školský systém

Školský systém je základním prvkem vzdělávacího systému. Zahrnuje v sobě nejen výchovně vzdělávací instituce, ale zároveň zabezpečuje samotnou erudici dětí a mládeže. Školský systém sdružuje souhrn škol a dále školských zařízení. Tento systém, na který působí politické, ekonomické, kulturní i další činitele dané společnosti, zabezpečuje formální vzdělávání. Školský systém, jenž je úplně či z podstatné části hrazen státem, koná svou funkci na základě vzdělávací strategie dané země.⁶ Vzdělávací systém v České republice se rozděluje na jednotlivé typy škol, které na sebe navazují. Můžeme na ně nahlédnout ze dvou měřítek. Měřítko věkové, kdy je každá z těchto typů škol diferenciována věkovým rozmezím dětí nebo mládeže.⁷ Dalším měřítkem je stupeň vzdělávání podle typu a požadavků či nároků vzdělávání. Pro toto kritérium se užívá mezinárodní norma ISCED z roku 1997, která byla uznána všemi členskými zeměmi UNESCO.⁸

V následujícím textu budou nastíněny základní cíle pouze u mateřských a základních škol. Ostatní výchovně vzdělávací instituce nebudou zapracovány, z důvodu zkoumání kontinuity pouze u výše zmiňovaných druhů institucí.

2.2.1 Mateřské školy

Zatímco dříve byly mateřské školy považovány dle zákona č.78/1978 Sb., o školských zařízeních ve znění pozdějších předpisů, za jedno z těchto zařízení, dnes jsou plným

⁵ Zpráva o vývoji českého regionálního školství od listopadu 1989. [online] MŠMT. str. 6. [cit. 2014-01-02]. Dostupné na WWW: <www.msmt.cz/file/8254_1_1/>

⁶ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 56. Současný školský systém v ČR. ISBN 978-80-7367-546-2

⁷ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 56 - 57. Současný školský systém v ČR. ISBN 978-80-7367-546-2

⁸ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 58. Současný školský systém v ČR. ISBN 978-80-7367-546-2

právem řazeny mezi druhy škol. Jejich postavení a cíle definuje současný školský zákon, konkrétně se jedná o zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. Mateřskou školu navštěvují především děti ve věku od 3 do 6 let věku, dále děti s odkladem školní docházky. Do školky mohou výjimečně docházet i děti mladší. Mateřské školy zabezpečují předškolní výchovu dětí.

Prvotním a základním cílem primárního vzdělávání je především rozvoj osobnosti, každého dítěte, které navštěvuje mateřskou školu, ve všech směrech. V současné době se klade nejrůznějšími dokumenty, na úrovni vnitrostátní i evropské, důraz zejména na rozvoj sociální, volní, estetické a hlavně emocionální stránky.⁹ Můžeme tedy jednoduše konstatovat, že podstatou předškolní pedagogiky je edukačně erudiční působení na dítě v uvedeném věku, tedy v době před nástupem do povinné školní docházky.¹⁰

2.2.2 Základní školy

Základní školy jsou součástí české vzdělávání soustavy, svou podstatou navazují na předškolní vzdělávání a výchovu v rámci rodiny. Základní školy jsou jediným stupněm vzdělání, které musí v ČR povinně absolvovat každý člověk.¹¹ Rozhodná doba povinné docházky je stanovena na devět školních roků, s maximálním dosahem na sedmáct let věku.¹² Cílem základních škol je poskytovat všeobecné vzdělání, které nesměřuje k určité odborné profesi. Obsahuje tedy základní soubor znalostí, vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které si žáci v průběhu devíti let osvojují. Zde je ovšem důležité poznamenat, že všeobecné vzdělání zajišťují především základní školy, ale také víceletá gymnázia a částečně i lycea.¹³

⁹ KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010. str. 145 – 146. ISBN 978-80-7367-828-9.

¹⁰ KOŤÁTKOVÁ, S, PRŮCHA, J. *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál, 2013. Str. 49 – 50. ISBN 978-80-262-0495-4

¹¹ JESTŘÁBEK, J. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Str. 10. Praha: MŠMT [online], 2013. [cit. 2014-01-22]. Dostupné na WWW: <<http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>>

¹² *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění*. § 36. odst. 1. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-01-22]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

¹³ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 76. Základní a střední všeobecně vzdělávací školství v ČR. ISBN 978-80-7367-546-2

2.3 Legislativa

Výchovně vzdělávací proces je v České republice upraven nejrozličnějšími právními normami, které mají různou právní sílu. Tyto právní normy jsou na sobě závisle hierarchicky uspořádány, avšak je nutné zmínit, že upravují nejrozličnější oblasti školství. Pokud hovoříme o legislativě ve vzdělávání, je důležité uvést, že to nejsou pouze české právní předpisy, ale i nadnárodní dokumenty, které ČR provázejí ve formě mezinárodních a evropských závazků. Za nimi následují naše nejvyšší normy, které jsou ustanoveny v Ústavě ČR a dalších ústavních zákonech, zákonech a zákonných opatřeních Senátu Parlamentu České republiky, podzákonných předpisech a samozřejmě též v soudních judikátech.¹⁴

S ohledem na předchozí uvedené je důležité v této práci vymezit především následující právní normy, které budou uvedeny ve správném pořadí, tj. nejprve normy mezinárodní, následně normy evropské a poté vnitrostátní, české právní normy.

Mezinárodní a evropské předpisy, které zasahují do oblasti školství:

- Ženevská deklarace práv dítěte
- Všeobecná deklarace lidských práv
- Úmluva o právech dítěte
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Dodatkový protokol

Je nutné dávat pozor na výkladová pravidla užití právních norem. Obecně platí, že ratifikovaná smlouva, na základě souhlasu Parlamentu ČR, je součástí platného a účinného právního řádu ČR. Případné rozpory mezi vnitrostátními a nadnárodními právními předpisy jsou řešeny formou užití nadnárodních předpisů jako pramene práva s vyšší právní silou.¹⁵

¹⁴ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 611. Podpora vzdělávání a školství. ISBN 978-80-7367-546-2

¹⁵ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 611 – 613, 615. Podpora vzdělávání a školství. ISBN 978-80-7367-546-2.

Na mezinárodní akty navazují též vnitrostátní právní normy:

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „školský zákon“)
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně dalších předpisů
- Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, v platném znění.¹⁶

Na výše uvedené právní předpisy následně navazují podzákoné prováděcí předpisy, které je konkretizují. V prostředí ČR je může vydávat pouze vláda, ministerstva či jiné ústřední orgány státní správy, které jsou k tomu vymezeny zákonem.¹⁷

Právě tyto právní normy nastavují organizaci, poskytování vzdělávání a očekávané výstupy. Pokud bude legislativa správně nastavená, bude samozřejmě také bezproblémově fungovat školský vzdělávací systém.

3. Kurikulum

3.1 Kurikulární reforma a její hlavní záměry

Novodobé vzdělávání, které bylo v České republice nastaveno po revolučním roce 1989, potřebovalo vystavět nové kurikulární dokumenty, jež budou též korespondovat s evropskými vizemi.¹⁸ V prostředí naší republiky můžeme za hlavní vzdělávací linii považovat následující instituty, jejichž záměrem je rozvoj vzdělávání.

Jako první oblast můžeme uvést *uspokojování vzdělávací potřeby všech subjektů, od dětí až po dospělé*. To odpovídá nutnosti zajištění dostupnosti vzdělávání, jejímž cílem

¹⁶ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 614. Podpora vzdělávání a školství. ISBN 978-80-7367-546-2

¹⁷ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 615. Podpora vzdělávání a školství. ISBN 978-80-7367-546-2

¹⁸ VAŠUTOVÁ, J. *Cíle kurikulární reformy a podmínky jejich dosažení*. Praha: MŠMT [online], 2006. Str. 10 - 11. [cit. 2014-01-22]. Dostupné na WWW: <www.class.pedf.cuni.cz/NewSUMA/FileDownload.aspx?FileID=97>

je maximální rozvoj schopností osob. Druhým záměrem je *dosahování vyšší kvality a funkčnosti vzdělávání*, které lze spatřovat v tvorbě strategických vzdělávacích dokumentů. Tyto dokumenty jsou nedílnou součástí života v demokratické společnosti a Evropské unii. Následuje budování systému *evaluace, tedy hodnocení, na úrovni všech resortů školství*. Mezi další záměry patří rozmach *autonomie a inovativní přístup ke vzdělávání*. Jeho cílem je vytvořit prostředí, ve kterém budou jednotlivé typy organizací otevřeně spolupracovat nejen mezi sebou, ale také s širokou veřejností. V neposlední řadě je důležité zmínit *cíl*, který se týká podporování proměny pojetí pedagogické činnosti. To znamená především pozitivně podněcovat pedagogické pracovníky k dalšímu vzdělávání, týmové spolupráci a motivovat je ke kariéernímu růstu. A posledním záměrem byla *decentralizace řízení české vzdělávací soustavy*, to je rozdělení kompetencí mezi státní správu a samosprávu.¹⁹

3.2 Pojem a pojetí kurikula

Ve spojení s transformací vzdělávání a vytvářením nových zákonných norem se objevily nové pojmy a názvy, které se postupně ustálily v soudobém pedagogickém názvosloví. Jedním z nich je termín kurikulum, který se začal nacházet v zahraničních vzdělávacích úvahách již v 60. letech 20. století. Ve středoevropských a východoevropských státech byl pojem kurikulum v podstatě neznámý až do 80. let minulého století.²⁰

Na skutečnou podobu kurikula mají zásadní vliv politické, ekonomické a sociální podmínky, dále tradice a kulturní hodnoty národa. Z předchozího uvedeného je nutné vyvodit, že každá země má nastavené kurikulum dle faktorů, které ji nejvíce ovlivňují. Je však důležité poznamenat, že nastavení kurikula je zapotřebí upravovat v souvislosti s měnícími se potřebami člověka 21. století.²¹

Ačkoli se pod pojmem kurikulum skrývá mnoho významů, můžeme jej zjednodušeně vysvětlit jako obsah vzdělávání. Kurikulum však v současné době neznamena jen

¹⁹ KOTÁSEK, J. a kol. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha*. Praha: MŠMT, 2001. Str. 18 – 19. ISBN 80-211-0372-8

²⁰ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. Str. 207 – 208. ISBN 978-7357-976-0.

²¹ WALTEROVÁ, E. *Kurikulum – proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. Str. 8 – 10. ISBN 80-210-0846-6.

učební záměry, ale je chápán jako soubor znalostí a dovedností dětí a žáků, které mohou ve školním prostředí získat.²²

Termínem kurikulum chápeme vlastně vzdělávací program, který v sobě specifikuje jednotlivé cíle, očekávání, procesy, obsahy a prostředky, jež působí na subjekty vzdělávání. Tímto jedním slovem je vlastně vyjádřeno, jaké vzdělávání je poskytováno a jaké z něj budou mít subjekty výstupy. Je nutné si uvědomit, že současné kurikulum je nastaveno tak, aby vyhovovalo specifickým podmínkám a potřebám nejen škol, ale především subjektům vzdělávání. Proto můžeme konstatovat, že v současné době nemá kurikulumní politika celostátní působnost, jako tomu bylo dříve, kdy byla vysoká míra závaznosti vzdělávacích dokumentů, ale může pružně reagovat na měnící se situaci.²³

3.3 Systém kurikulumních dokumentů

S přijetím nového školského zákona a změnou vzdělávacích dokumentů pro výuku dětí od 3 do 19 let je spjato zařazení a rovnoprávné postavení předškolního vzdělávání do školské soustavy. Mateřská škola zaujímá postavení škol, a stává se tak prvním stupněm vzdělávacího systému.

Soustava kurikulumních dokumentů má dvě základní roviny – státní a školní.

Státní rovinu prezentují:

- Národní program vzdělávání, který je nejvýše postaveným a zároveň zastřešujícím dokumentem, vymezujícím.
- Rámcový vzdělávací program je základní dokument, který je platný pro určitý stupeň vzdělávání, např. RVP PV, RVP ZV.

Do roviny školní jsou zařazeny školní vzdělávací programy (ŠVP), dále třídní vzdělávací programy (TVP).

- Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (ŠVP PV) je základním dokumentem každé jednotlivé mateřské školy. Školy jej vytváří na základě RVP PV, ve shodě se závaznými legislativními normami a dále na základě konkrétních podmínek mateřské školy. Tento souhrnný projekt práce mateřské

²² PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 117. Kurikulum. ISBN 978-80-7367-546-2

²³ VAŠUTOVÁ, J. *Cíle kurikulumní reformy a podmínky jejich dosažení*. Praha: MŠMT [online], 2006. Str. 5 - 6. [cit. 2014-01-22]. Dostupné na WWW: <www.class.pedf.cuni.cz/NewSUMA/FileDownload.aspx?FileID=97>

školy je vymezen na konkrétní časové období a patří mezi povinnou dokumentaci mateřské školy.

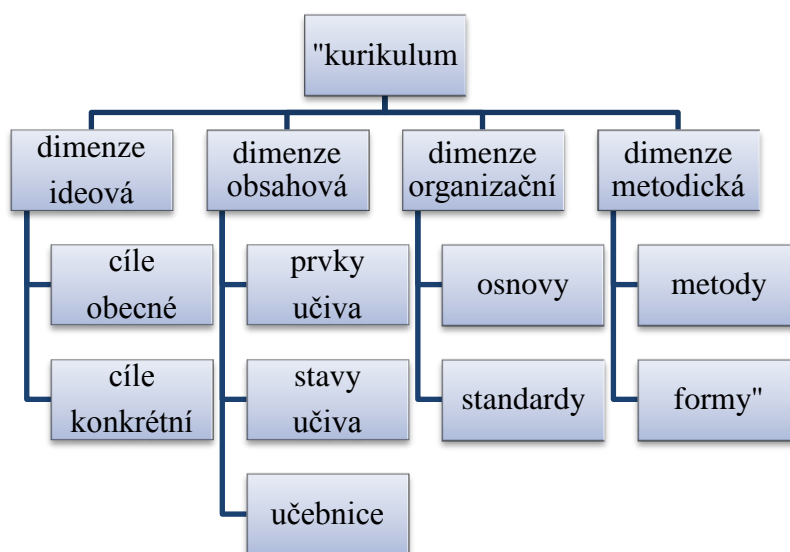
- Třídní vzdělávací program je pracovním materiálem pedagoga a je sestaven pro konkrétní třídu.²⁴

3.4 Dimenze kurikula

Kurikulum obsahuje čtyři základní dimenze, které můžeme považovat za primární stavební jednotky výše zmiňovaného kurikula. Konkrétně se jedná o ideovou, organizační, metodickou a obsahovou dimenzi. Jednotlivé dimenze kurikula nemůžeme pojímat izolovaně, ale v celkových, propojených souvislostech.²⁵

Dimenze kurikula lze přehledně vyjádřit následujícím grafickým zobrazením:

Obrázek č. 1

Zdroj: Kurikulum v současné škole²⁶

Ideová dimenze vymezuje cíle pro všechny další podoby kurikula. Tyto výchovně vzdělávací cíle jsou promítnutím myšlenek i vizí dané společností, zároveň jsou pak podnětem a kritériem získaného rozvoje. Cíle vždy vytyčují hlavní směr a zaměření,

²⁴ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. Str. 212. ISBN 978-7357-976-0.

²⁵ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 118. Kurikulum. ISBN 978-80-7367-546-2

²⁶ MAŇÁK, J. a kol. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Str. 23. ISBN. 978-80-7315-1.

avšak mají rozdílné stupně. Vzdělávání probíhá ve dvou směrech, od daných, určitých cílů k cílům vyšším a naopak, od obecných cílů ke konkrétním návrhům. Ty vytyčují konkrétní cíle ve výuce.

Obsahová dimenze je základním prvkem výuky, který spolu s nabídkou vhodných metod, prostředků a forem konkretizuje záměry ve vzdělávání dětí a žáků. V současné době je upřednostňováno větší propojování poznatků se schopnostmi a dovednostmi, tzv. naplňování klíčových kompetencí. Nejedná se tedy pouze o formování postojů či získávání vědomostí, které mohou způsobovat přetěžování dětí a žáků novými daty, čímž se stávají překážkou v růstu každého jedince.

Dimenze metodická zahrnuje práci s kurikulem při výuce, způsob výuky pedagoga, způsob učení se žáků, učební pomůcky, didaktické metody a převažující taktiku. Správně zvolené techniky vyučování podmiňují objem a kvalitu získaných zkušeností a dovedností. Dalším závažným hlediskem je diagnostika výkonů subjektů vzdělávání. V této dimenzi sehrává velmi významnou roli pedagog.

Dimenze organizační si všímá podmínek a situací, ve kterých je výuka prováděna. Máme na mysli především způsoby organizace výuky, jež jsou přizpůsobovány charakteru učební látky. Základními formami jsou učení hromadné, skupinové a individuální.²⁷

3.5 Modernizace kurikula

Stejně jako bylo nutné přistoupit ke kurikulární reformě z důvodu měnících se potřeb společnosti, větší míry prostupnosti jednotlivých kulturních společností a zvyšování individualizace osoby, tak i obsah kurikula, který byl nastaven, musí být modernizován. Tímto postupem reflektujeme současné potřeby společnosti, kterým se musíme přizpůsobovat. Cílem modernizace je poskytnout adekvátní rozsah ve vzdělání, aby subjekty vzdělávací politiky byly konkurenceschopné. Bohužel, i v současné době mají některé výchovně vzdělávací instituce z těchto změn strach, jsou stále značně

²⁷ MAŇÁK, J. a kol. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Str. 23 - 26. ISBN. 978-80-7315-1.

konzervativní ve svých „osvojených“ postupech. To je ovšem nutné změnit a přistoupit k inovacím obsahu vzdělávání pozitivně, protože pouze moderní dokumenty pomohou zkvalitnit poskytované vzdělávání.²⁸

3.6 Řízení kurikula

Kurikulum je řízeno na úrovni každé školy, ať už se jedná o malotřídní zařízení či instituci s mnoha subjekty. Toto řízení v prostředí školy je v první řadě na řediteli instituce, který je hlavním aktérem. Jeho pozice ovšem není jednoduchá. Musíme si uvědomit, že většina pedagogických pracovníků měla od začátku ke kurikulární reformě velmi rezervovaný vztah, který v některých případech pokračuje i v současné době. A proto stále vyvstávají otázky, zda byla kurikulární reforma v našem prostředí vhodná a také jakým způsobem je měřitelná. Obecně lze říci, že tato reforma nutná byla. Umožnila školám větší prostor pro nastavení vzdělávání, čímž se přiblížila moderním západním zemím. Právě zde vystupuje řízení kurikula jako zásadní činnost. Primárním měřítkem pro posuzování úspěšnosti řízení kurikula jsou především výsledky subjektů vzdělávání. Dle těchto výsledků lze konstatovat, zda děti, žáci či studenti jsou adekvátně připraveni pro budoucí vlastní život.²⁹

3.7 Kurikulum v dokumentech

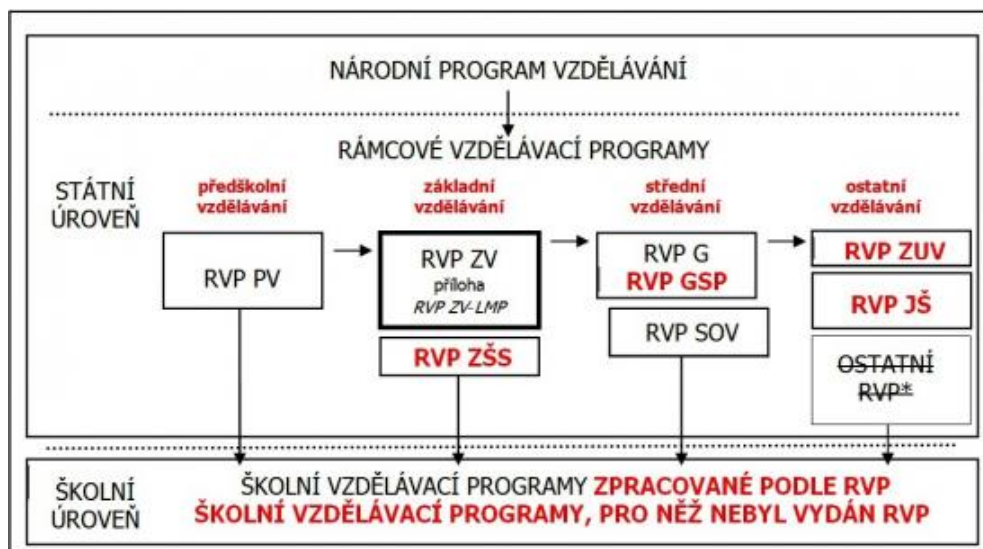
Kurikulární politika, formovaná na národní úrovni, vytváří systém nových kurikulárních dokumentů ve vzdělávání pro děti od 3 do 19 let věku. Tyto kurikulární dokumenty jsou tvořeny na dvou základních úrovních. První z nich je úroveň státní, kterou představují kombinace Národního programu vzdělávání a rámcových vzdělávacích programů, známých pod zkratkou RVP. Na celostátní úroveň navazuje úroveň školní. Na této úrovni jsou zpracovávány vlastní školní vzdělávací programy jednotlivých škol, dle kterých je následně uskutečňován výchovně vzdělávací proces.³⁰

²⁸ MAŇÁK, J. a kol. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Str. 30 – 31. ISBN. 978-80-7315-1.

²⁹ TROJAN, V. a kol. *Pedagogický proces a jeho řízení*. Praha: ČŠM PedF UK, 2012. Str. 53 – 55. ISBN 978-80-7290-543-0.

³⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, Praha: MŠMT, 2013. Str. 5.

Schéma č. 1

Zdroj: Metodický portál RVP³¹

Z uvedeného schématu je možné pozorovat propojení jednotlivých úrovní vzdělávání, tedy úrovně celostátní a školní. Můžeme tedy konstatovat, že vlastní, vytvořené školní vzdělávací programy vycházejí z rámcových vzdělávacích programů pro konkrétní oblasti výchovně vzdělávací činnosti a tyto „rámce“ jsou všeobecně nastaveny Národním programem vzdělávání, tzv. Bílou knihou, který patří mezi naše strategické kurikulární dokumenty.

V následujícím textu budou rozebrány jednotlivé úrovně kurikulárních dokumentů. V první řadě budeme hovořit o Národním programu vzdělávání, tedy Bílé knize školství. Na ni navážeme obecnou teorií rámcových vzdělávacích programů, dále vymezením RVP PV a RVP ZV. Také bude vyjádřen význam školních vzdělávacích programů na „místní“ úrovni, ve kterých nejvýznamnější roli sehrává ředitel školy, jako zástupce celého managementu instituce.

3.7.1 Bílá kniha

Bílá kniha je jedním z významných dokumentů, který byl přijat pro podporu a rozvoj vzdělávání na území České republiky. Tento rozsáhlý dokument obsahuje hlavní cíle,

³¹ Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů. Metodický portál RVP [online]. [cit. 2014-01-29]. Dostupné na WWW: <<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6443>>

vize české vzdělávací politiky, které směřují k rozvoji výchovně vzdělávací soustavy. Tento dokument byl přijat formou usnesení Vlády ČR pod č. 277 ze dne 7. dubna roku 1999.³² Usnesením prezentovala Vláda ČR, že bere na vědomí předkládanou koncepci školství, a též že schvaluje hlavní vize výchovně vzdělávací politiky, které jsou v předkládané koncepci obsažené.³³ Vláda České republiky předkládá Národní program vzdělávání našemu zákonodárnému sboru, což je Parlament ČR, kde předkládaný návrh schvalují obě komory, Poslanecká sněmovna a Senát Parlamentu ČR, příslušnými většinami.³⁴ Tato koncepce čerpá z nejrůznějších vnitrostátních i zahraničních dokumentů, sepsaných nejrůznějšími odborníky. Je tady možné vidět propojení českého zaměření na výchovu a vzdělávání, s evropskými a mezinárodními pohledy.³⁵ Bílá kniha je strategický dokument, který je součástí procedurálního postupu. Zjednodušeně ho můžeme označit jako strategické plánování ve vzdělávání. Podstatou plánování ve vzdělávání je vlastně vytvoření efektivních cílů a strategií k jejich dosahování. V prvé řadě ovšem musí dojít k samotnému rozhodnutí strategicky plánovat oblast školství a rozvrhnout tento plán do několika dalších etap, jako je určení obecných a globálních cílů, sběru a analyzování dat, ze kterých jsou vytvořeny prioritní cíle a určeny nástroje jejich dosahování a zároveň taky implementace do vlastní praxe.³⁶ Bílá kniha školství je jako významný dokument včleněna do primární legislativy, která upravuje oblast školství. Konkrétně se jedná o § 3 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „školský zákon“). Tento odstavec stanoví, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR je ústřední orgán státní správy pro školství a z této pozice zpracovává Národní program vzdělávání, tj. Bílou knihu školství, na které spolupracuje s vybranými odborníky z oblasti pedagogické vědy a praxe, odborovými orgány, organizacemi zaměstnavatelů a vyššími územně samosprávnými celky v podobě de

³² KOTÁSEK, J. a kol. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha*. Praha: MŠMT, 2001. Str. 1. ISBN 80-211-0372-8

³³ Vláda ČR. *Usnesení Vlády České republiky ze dne 7. dubna 1999 č. 277 ke Koncepci resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy do roku 2002*.

http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/152A5E598082E06AC12571B6006C0637

³⁴ *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, v platném znění. § 3, odst. 1. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

³⁵ KOTÁSEK, J. a kol. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha*. Praha: MŠMT, 2001. Str. 1. ISBN 80-211-0372-8

³⁶ *Podkladové studie k analýze naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání*. Str. 12, 17, 19.

<www.msmt.cz/file/9400_1_1/>

facto krajů dle hlavy sedmé zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.³⁷

3.7.2 Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací dokumenty jsou souborem strategií vzdělávání, ve kterých jsou zdůrazňovány klíčové kompetence škol. V souladu s § 3 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění je stanoveno, že každá škola, bez ohledu na svůj stupeň vzdělávání má stanovený rámcový vzdělávací program, ve kterém je zaneseno, jakým způsobem jsou tvořeny na úrovních škol školní vzdělávací programy aj.³⁸

Tyto uváděné rámcové vzdělávací programy mají stejnou strukturu, stanovují a zpřesňují povinný rozsah vzdělávání pro určitá období, v souladu s nastavenou věkovou hranicí klientů školy. RVP v sobě obsahují následující charakteristiky:

- Hlediska jednotlivých úrovní důsledně uznávají čtyři mezinárodní základy pro znalostní společnosti 21. století.
- Především u předškolního a základního vzdělávání musí být dodržováno vzdělávání na základě individuálního rozvoje jednotlivých dětí a žáků a jejich nároků.
- Je zavedeno používání nového termínu tzv. klíčových kompetencí, které jsou souhrnem získaných poznatků, dovedností.
- Jednotlivé vyučovací předměty jsou nahrazeny vzdělávacími oblastmi, které poskytují možnost pracovat v širších souvislostech.
- Jednotlivé oblasti vzdělávání jsou rozděleny do určitých okruhů ve vztahu k rozvoji klíčových kompetencí.
- Obsah vzdělávání je sestaven určitými náměty a tzv. očekávanými výstupy.

³⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. § 3, odst. 1. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

³⁸ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. § 3, odst. 2. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

- Oporou ve výuce jsou průřezová témata, s orientací na současné aktuální naléhavé problémy.
- Rámcový vzdělávací program určuje oblasti vzdělávání, okruhy a průřezová témata, souhrnné závazky a přiděly hodin, kterými mohou školy disponovat.³⁹

Předchozí uvedené je možné vysledovat v primární legislativě našeho výchovně vzdělávacího systému. V příslušných odstavcích § 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů jsou specifikovány jednotlivé nároky a cíle na RVP. Příslušná ustanovení školského zákona specifikují, že rámcové vzdělávací programy jsou sestavovány pro všeobecné i odborné vzdělávání v příslušném oboru. Rámcově jsou zde nastaveny základní cíle a formy příslušného vzdělávání, jakožto i podmínky pro vzdělávání osob, které mají speciální vzdělávací potřeby. RVP obsahuje velmi významné zásady, které jsou stanoveny pro sestavování školních vzdělávacích programů na úrovni jednotlivých zařízení.⁴⁰ RVP jako strategické a významné dokumenty pro výchovu a vzdělávání musí odpovídat nejnovějším poznatkům nejen z pedagogických věd, ale také z oblasti psychologie a dalších vědních disciplín. Právě z tohoto důvodu byly ke tvorbě „rámců“ přizváni specialisté, kteří jsou experty právě v předchozích zmiňovaných oblastech, dále odborníci činní v praxi a současně také klíčoví zaměstnanci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.⁴¹ MŠMT má ještě další významnou úlohu v rámci RVP. Toto věcně a místně příslušné ministerstvo, které je činné v oblasti školství, projednává jednotlivé RVP s dalšími sociálními partnery, popřípadě s odborovými organizacemi. Na tomto místě je velmi důležité zmínit dvoukolejnost vydávání RVP. Obecně vydává RVP ministerstvo školství, avšak existují specifické oblasti vzdělávání, kde vydávají RVP věcně příslušné ústřední orgány státní správy, jako jsou ministerstva vnitra, obrany a spravedlnosti, po dohodě

³⁹ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 125. Vzdělávací programy ve všeobecně vzdělávacím školství. ISBN 978-80-7367-546-2

⁴⁰ *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, v platném znění. § 4, odst. 1. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-10]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>

⁴¹ *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, v platném znění. § 4, odst. 2. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-11]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>

s MŠMT.⁴² Nepostradatelné je také ustanovení v § 4 odst. 4, ve kterém je stanoveno, že tyto rámcové dokumenty mohou v průběhu času dostát též změn v průběhu školního roku, na které musí být samozřejmě tyto edukačně erudiční instituce dopředu připraveny, aby mohly adekvátním způsobem reagovat.⁴³ Poslední odstavec zmiňovaného § 4 se věnuje způsobu zveřejňování rámcových vzdělávacích programů. Zveřejňování RVP a jeho případných změn má na starosti vždy věcně a místně příslušné ministerstvo, které konkrétní „rámec“ vydává. Důležité je, aby tento dokument byl zpřístupněn dálkovým způsobem, tj. pomocí internetu a Věstníku MŠMT.⁴⁴

Předchozí text se věnuje obecné problematice existence rámcových vzdělávacích programů, zakotvených v hlavním legislativním dokumentu, tj. v zákoně č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Dále budou v diplomové práci stručně charakterizovány rámcové vzdělávací programy, vydávané pro předškolní a základní vzdělávání.

3.7.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP PV, jako strategický dokument pro předškolní vzdělávání, určuje jeho specifika, cíle a klíčové výstupy. Mateřské školy se musí řídit dle stanoveného RVP a to nejpozději od data 1. září 2007. Rok 2007 můžeme tedy označit za zlomový v rámci předškolního vzdělávání. Od tohoto roku využívají mateřské školy k výchovně vzdělávacímu procesu RVP PV, na základě kterého si zpracovávají svůj vlastní ŠVP.⁴⁵ Tento rámcový vzdělávací program pro mateřské školy byl vydán v souladu s Opatřením ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, pod číslem jednacím 32405/2004-22, ve Věstníku MŠMT ČR, s datem účinnosti od 1. března 2005.⁴⁶ Vydané

⁴² POLÁKOVÁ, H. *Školský zákon s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta v. o. s., 2004. Str. 8. ISBN 80-902614-3-4

⁴³ Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. Str. 30. ISBN 978-80-7317-091-2.

⁴⁴ TUPÝ, J. *Komentář k vybraným ustanovením školského zákona z pohledu RVP ZV a ŠVP*. Metodický portál RPV. <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZS/377/KOMENTAR-K-VYBRANYM-USTANOVENIM-SKOLSKEHO-ZAKONA-Z-POHLEDU-RVP-ZV-A-SVP.html/>>

⁴⁵ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu MATEŘSKÉ ŠKOLY*. Praha: VÚP, 2005. Str. 5. ISBN 80-87000-01-3

⁴⁶ Věstník MŠMT ČR, roč. LXI, sešit 2/2005 – metodická část. MŠMT [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/DOC/2-2005.doc>>

opatření navazuje na již zmiňovaný § 4, odst. 3 školského zákona.⁴⁷ S ohledem na základní uvedená data můžeme konstatovat, že mateřské školy si mohly v rámci své iniciativy vlastní školní vzdělávací programy připravovat již v rámci období let 2005 až 2007.⁴⁸

V rámcovém vzdělávacím programu jsou vymezeny zejména hlavní teze RVP PV, organizace předškolního vzdělávání, jeho pojetí a specifika, jednotlivé oblasti, které jsou stanovené mateřským školám, vztah ke školnímu vzdělávacímu programu, jeho obsah a zásady pro zpracování, základní podmínky vzdělávání v mateřských školách i pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, povinnosti pedagogů v předškolním vzdělávání a samozřejmě také autoevaluace školy.⁴⁹ Nastíněné oblasti RVP PV ukazují, že tento program je konstruován, jako základ pro děti nižšího, předškolního věku a nastavuje pravidla pro pedagogickou činnost v mateřských školách. Již zde je stanoveno, že Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je sestaven tak, že tvoří primární základ, na který navazují další typy škol, v našem případě školy základní. Základním smyslem tohoto kurikulárního dokumentu je přihlížet k potřebám dětí předškolního věku, umožňovat jejich individuální rozvoj se zaměřením na stanovené klíčové kompetence. V důsledku těchto vizí je nutné též rozvíjet kvalitu pedagogické činnosti, vytvářet nejrůznější programy a metody vzdělávání, které jsou ověřitelné v rámci interní i externí evaluace.⁵⁰

3.7.4 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Stejně jako u RVP PV, tak i RVP ZV je klíčový kurikulární dokument, na který následně navazují jednotlivé základní školy v podobě školních vzdělávacích programů.

⁴⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. § 4, odst. 3. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-11]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

⁴⁸ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu MATEŘSKÉ ŠKOLY*. Praha: VÚP [online]., 2005. Str. 5. [cit. 2014-03-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/file/131>>. ISBN 80-87000-01-3

⁴⁹ SMOLÍKOVÁ, K a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP [online], 2004. Str. 4. [cit. 2014-03-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/predskolni-vzdelavani>>

⁵⁰ SMOLÍKOVÁ, K a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP [online], 2004. Str. 5 - 6. [cit. 2014-03-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/predskolni-vzdelavani>>

Tento rámcový program je též stanoven formou Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, a je publikován ve Věstníku MŠMT ČR pod č. j. 31504/2004-22, s datem účinnosti 1. února 2005. Od tohoto data je RVP ZV závazný pro základní školy, které dle něj musí postupovat.⁵¹ RVP ZV vymezuje základní charakteristiky vzdělávání žáků této věkové skupiny, dále základní cíle, kompetence a oblasti vzdělávání, na které navazují vybraná průřezová témata společně s rámcovými učebními plány a požadavky na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. RVP ZV vychází z moderního pojetí doby, pro které je nejdůležitější umět využívat získané vědomosti a dovednosti přímo v praktickém životě. Cílem těchto rámců je též vštípit žákům smysl dalšího vzdělávání a celoživotního učení. RVP ZV navazuje svým obsahem na výchovně vzdělávací proces v mateřských školách a současně také je podkladem pro tvorbu rámcových vzdělávacích programů pro střední školy.⁵²

S ohledem na předchozí uvedené můžeme konstatovat, že jednotlivé druhy rámcových vzdělávacích programů jsou detailně propracovány pro každou oblast výchovně vzdělávací sféry. Dále můžeme konkrétně v RVP PV a RVP ZV vysledovat, že oba vzdělávací programy na sebe koncepčně navazují a odkazují na sebe. Z toho vyplývá zachování kontinuity rámcových vzdělávacích programů mateřských a základních škol.

3.7.5 Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací programy, označované jako ŠVP, jsou také kurikulární dokumenty, specifikované a závazné pro danou výchovně vzdělávací instituci. ŠVP vždy vychází z příslušného RVP pro danou oblast.⁵³ Na tomto místě je vhodné podotknout, že návaznost obsahů příslušného rámcového vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu dané školy vyhodnocuje Česká školní inspekce jako orgán

⁵¹ Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se vydává Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. MŠMT [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-vydava-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>>

⁵² Jestřábek, J. a kol. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP [online], 2005. Str. 5 – 10. [cit. 2014-03-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani>>

⁵³ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 125. Vzdělávací programy ve všeobecně vzdělávacím školství. ISBN 978-80-7367-546-2

kontrolní činnosti v této oblasti.⁵⁴ Tyto pedagogické dokumenty vycházejí stejně jako rámcové vzdělávací programy z primární legislativní úpravy. V našem případě se konkrétně jedná o § 3 odst. 2 školského zákona, který stanovuje, že všechny výchovně vzdělávací instituce si zpracovávají dle rámcových vzdělávacích programů své školní vzdělávací programy. Na toto ustanovení navazuje v příslušné legislativě § 5 a jeho příslušná ustanovení, která specifikují ŠVP jako samostatný pedagogický dokument, který si zařízení vytváří.⁵⁵ ŠVP můžeme charakterizovat jako závazný vzdělávací dokument, dle kterého se v konkrétní škole uskutečňuje vzdělávací činnost. Školní vzdělávací program je vždy zpřístupněn veřejnosti obvyklou formou, aby do něj mohl každý, kdo si o to požádá nahlédnout a pořídit si výpisy. Toto ustanovení je cílené především na studenty, uchazeče o studium a jejich zákonné zástupce.⁵⁶

Jak již bylo uvedeno, školní vzdělávací programy se zpracovávají na úrovni jednotlivých škol, v našem případě se jedná o mateřské a základní školy. Pro ulehčení tvorby jednotlivých ŠVP jsou zpracovávány jednotlivé manuály a metodiky. Pro obecné vzdělávání vydává tyto materiály Národní ústav pro vzdělávání.⁵⁷ Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy, vydaný v roce 2005, poskytuje MŠ potřebné informace a podněty, aby mohly tyto organizace bez problémů realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program a následně jej naplňovaly. ŠVP MŠ představuje základní dokument v oblasti pedagogiky, který je vlastní samostatným plánem výchovně vzdělávací instituce. Specifikuje nám jasnou představu o poskytování vzdělání dětem, které jsou v předškolním věku.⁵⁸ Stejně jako mateřské školy, tak i základní školy mají vytvořený příslušný manuál, který určuje specifika tvorby tohoto specifického pedagogického dokumentu. V tomto případě se jedná o Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání. Tento manuál opět poskytuje

⁵⁴ Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. Str. 31. ISBN 978-80-7317-091-2.

⁵⁵ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. §3, odst. 2 - § 5. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

⁵⁶ Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. Str. 30 - 31. ISBN 978-80-7317-091-2.

⁵⁷ MAŇÁK, J. a kol. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Str. 90 – 91. ISBN. 978-80-7315-1.

⁵⁸ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: VÚP [online], 2005. Str. 4 – 5. [cit. 2014-03-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/file/131>>. ISBN 80-87000-01-3.

návod, jakým způsobem se tvoří ŠVP ZŠ, aby byl ucelenou vzdělávací vizí, s konkrétními požadavky vzdělávání žáků.⁵⁹

3.7.6 Třídní vzdělávací program

Třídní vzdělávací program (dále jen TVP) může mateřská škola sestavovat různými způsoby na základě formulovaného školního vzdělávacího programu. Cílem TVP je konkretizovat ŠVP PV způsobem, aby byl vhodně situován pro třídu dětí určité věkové skupiny. TVP se snaží rozpracovat jednotlivé činnosti způsobem, aby odpovídaly vzdělávací potřebám dětí určitého věku.⁶⁰ Na tomto místě je vhodné zdůraznit, že TVP není povinnou součástí dokumentace mateřské školy. Přesto je pro předškolní zařízení velmi vhodné tento program zpracovávat, aby byly jasně znatelné podoby dílčích podtémat či částí. TVP lze považovat za písemnou přípravu, na základě které je v jednotlivých třídách realizován edukačně erudiční proces. TVP jako dokument tvořený z jednotlivých částí či bloků se skládá postupně a na základě specifik konkrétní třídy. V případě sestavení TVP na celý školní rok, kdy pedagogové ještě nejsou seznámeni se specifiky jednotlivých třídních celků, by se mohlo stát, že tyto učitelky budou mít snahu pouze splnit svá předsevzetí, stanovené v TVP a nebudou tak reagovat na individuální podněty a potřeby dětí.⁶¹ S postupem vývoje by si měla každá učitelka mateřské školy ověřovat úspěšnost nastavení TVP, aby vznikla zpětná vazba, která bude rozhodná pro sestavování dalšího vzdělávacího bloku. Na základě této sebereflexe je možné dále vybírat postupy, organizaci a činnosti, odpovídající složení jednotlivé třídy. I v tomto případě může aktivně vystupovat ředitelka předškolního zařízení, která může svým zaměstnancům doporučit, jakým způsobem by měli připravovat TVP.⁶²

⁵⁹ JESTŘÁBEK, J. a kol. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha: VÚP [online], 2005. [cit. 2014-03-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/file/188>>. ISBN 80-87000-03-X.

⁶⁰ SMOLÍKOVÁ, K. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem MATEŘSKÉ ŠKOLY*. Praha: VÚP, 2006. Str. 4 – 6. ISBN 80-87000-04-8

⁶¹ KREJČOVÁ, V. *Zkušenosti s tvorbou a realizací ŠVP PV – otazníky nad tvorbou dokumentů ŠVP PV a TVP*. Univerzita Hradec Králové [online]. Str. 4. [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/search/Stranky/results.aspx?k=%C5%A1vp>>

⁶² KOŤÁTKOVÁ, S. a PRŮCHA, J. *Předškolní pedagogika – ŠVP, TVP, IVP, práva dítěte*. RVP Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů. <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/18029/predskolni-pedagogika-svp-tvp-ivp-prava-ditete.html/>>

3.8 Školní vzdělávací program a ředitel školy

Ředitel školy je vedoucí pracovník, tedy z pohledu práva fyzická osoba, která v souladu s § 3, zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících ve znění dalších předpisů, splňuje základní požadavky pro výkon činnosti pedagogického povolání. Základní požadavky specifikuje předchozí uvedený právní předpis splněním atributů, jako je zdravotní způsobilost, znalost českého jazyka, bezúhonnost, odborná kvalifikace a způsobilost k právním úkonům⁶³, které se dle § 30, odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nabyt účinnosti dne 1. ledna roku 2014, nově nazývá svéprávnost, kterou získáváme nabytím zletilosti nebo „zesvéprávněním“, jež označujeme jako přiznání svéprávnosti.⁶⁴ Na ředitele výchovně vzdělávacího zařízení nejsou kladené pouze tyto požadavky, další předpoklady stanovuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně jsou stanoveny pro výkon funkce ředitele předškolních zařízení minimálně 3 roky praxe a pro ředitele základních a dalších škol praxi v rozsahu 4 let.⁶⁵

Vztah ředitele školy ke školnímu vzdělávacímu programu je jednoznačný, neboť ředitel školy či školského zařízení ŠVP vydává a zodpovídá za jeho zveřejnění na dostupném místě v konkrétní organizaci. Ředitel školy ŠVP sestavuje a v případě základní školy jej projednává se školskou radou, což je stanoveno v příslušných ustanoveních školského zákona.⁶⁶

Zde je nutné zdůraznit také činnost ředitele sloučených zařízení, tj. mateřské a základní školy, které tvoří společně zaštitěnou organizaci. Toto sloučené zařízení nám tvoří jednotný právní subjekt, který je zastřešován společným statutárním zástupcem. S ohledem na praxi těchto sloučených zařízení se dá konstatovat, že prakticky vždy je

⁶³ Zákon č. 563/2004 ,Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. § 3, odst. 1. MŠMT [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>>

⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. § 30, odst. 1 a § 37. MŠMT [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné na WWW:

<<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=15#seznam>>

⁶⁵ Zákon č. 563/2004 ,Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. § 5, odst. 1, písm. a) a b). MŠMT [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné na WWW:

<<http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>>

⁶⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. §5, odst. 3 a § 168, odst. 1. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné na WWW:

<<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

tímto představitelem ředitel či ředitelka základní školy. I v tomto případě nese tento vedoucí pracovník odpovědnost za přípravu a vlastní zpracování ŠVP PV, a to dokonce i v případě, když jej sám nezpracovává a jeho přípravu nechává na vedoucím pracovníkovi z předškolního zařízení. Nicméně ŠVP PV musí být vždy zpracován v souladu nebo návaznosti na RVP PV, což vyhodnocuje Česká školní inspekce, při svých šetřeních. Není proto možné aplikovat na mateřskou školu zásady pro tvorbu ŠVP ZV.⁶⁷

3.9 Tvorba ŠVP

Management školy, zejména její ředitel, tvoří školní vzdělávací program pro příslušnou oblast v návaznosti na státem stanovené rámce, jak již bylo zmíněno výše. My se budeme v následujících částech věnovat samotnému tvoření školních vzdělávacích programů.

Před tvorbou samotného školního vzdělávacího programu je důležité vytvořit vlastní hodnocení, ve kterém instituce sumarizuje současné podmínky a průběh výchovně vzdělávacího procesu. Tato sumarizace je vlastně sebereflexí organizace, na kterou navazuje koncipování ŠVP. Při vlastním zvažování sebereflexe je nutné zvolit vhodnou metodu, která nám napomůže správně zhodnotit veškerá data. Mezi základní metody patří analýza SWOT, která rozebírá silné a slabé stránky vůči vnějšímu či vnitřnímu prostředí, dále bývá aplikována také dotazníková metoda, metoda rozhovoru, analýza dokumentaci či pozorování.⁶⁸

Při tvorbě ŠVP je důležité zvážit všechny individuální možnosti, podmínky školy a vytvářet jej s porozuměním. To znamená, že je ŠVP nutné tvořit pro svoji školu tzv. „na míru“. Pouhým opisem či přepracováním jiného vzdělávacího programu vytvoříme ŠVP pouze z „povinnosti“, ten se po čase stane disfunkční a nebude fungovat v praxi. Zvolený přístup velmi ovlivní nejen zaměstnance, ale i celý výchovně vzdělávací proces

⁶⁷ KREJČOVÁ, V. *Zkušenosti s tvorbou a realizací ŠVP PV – otázky nad tvorbou dokumentů ŠVP PV a TVP*. Univerzita Hradec Králové [online]. Str. 5. [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/search/Stranky/results.aspx?k=%C5%A1vp>>

⁶⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 17 - 21. ISBN 80-210-4063-7.

na daném zařízení. Proto je důležité tento program vytvořit pro svou vlastní školu, pro potřeby dětí/žáků, rodičů a také učitelů.⁶⁹

Správná volba přístupu ke školnímu vzdělávacímu programu je již od počátku nesmírně důležitá. Sama jsem byla jako ředitelka školy u zrodu tohoto kurikulárního dokumentu, který jsem nastavovala za podpory svých kolegyně z předškolního vzdělávání. Snažily jsme se vytvořit dokument, který nebude kopií původních „osnov“, ale podkladem, odpovídajícím potřebám místních dětí a jejich zákonných zástupců. Práce na tvorbě ŠVP nebyla zpočátku jednoduchá, a právě proto jsem do tohoto procesu zaangažovala celý pedagogický sbor, jako jakýsi „přípravný tým“, který jsem řídila.

Smyslem školního vzdělávacího programu je nabízet hodnotný výchovně vzdělávací proces, který akceptuje místní podmínky s důrazem na kvalitní výchovu a vzdělávání klientů zařízení. Při vlastním zpracování je nezbytně nutné, aby vedoucí pedagogický pracovník, obvykle ředitel, a další pedagogové, kteří se budou na tvorbě ŠVP účastnit, znali velmi dobře rámcové vzdělávací programy pro tuto oblast. Je zcela logické, že je velmi důležité pochopit RVP jako celistvý kurikulární dokument, nelze z něj pouze „vyzobávat“ jednotlivé dílčí části a prvky. Současně je také potřebné, aby tvůrci školního vzdělávacího programu měli znalosti a zkušenosti s rozvojem, nároky a schopnostmi dětí či žáků, metodami a formami práce na daném zařízení, znali přednosti i nedostatky organizace, diagnostikovali výchovně vzdělávací výsledky. Právě tyto uvedené atributy jsou klíčové pro tvorbu školních vzdělávacích programů v konkrétních institucích.⁷⁰ Aby byla tvorba školního vzdělávacího programu úspěšná, je zapotřebí do ní zapojit celý pedagogický sbor. Stěžejní roli v tomto procesu hraje zejména ředitel školy, který kurikulární změnu řídí, předává dalším pracovníkům a svým přístupem motivuje. Celý pedagogický sbor i s managementem musí vystupovat při tvorbě jako jeden tým.⁷¹

Z pohledu praxe ředitelky školy mohou říci, že je velmi složité zakomponovat do tvorby změny všechny pedagogy. Protože stejně jako děti či žáci, tak i pedagogové mají ke

⁶⁹ KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 9. ISBN 80-210-4063-7.

⁷⁰ KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 10 - 13. ISBN 80-210-4063-7.

⁷¹ KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 14 - 15. ISBN 80-210-4063-7.

tvorbě změny individuální přístup. Někteří pedagogové umí se změnou pracovat a pružně na ni reagovat, pro jiné je změna problémem i v delším časovém úseku. I já sama jsem se s těmito odlišnými přístupy setkala při sestavování pilotní verze školního vzdělávacího programu. Některé učitelky se pro změnu a možnost sestavit si program „šitý na míru“ nadchly a byly mou osobou pouze stimulovány k dalším výkonům, jiné musely být soustavně podporovány a motivovány k samotnému přijetí a následně ke zvnitřnění změny výchovně vzdělávacího procesu. Je samozřejmostí, že mezi těmito nesourodými skupinami docházelo dost často k výměně názorů. Každá skupina byla nucena zamyslet se nad svým tvrzením a najít na něm pozitivní a negativní hodnoty. Ve větších zařízeních, v našem případě je tato situace myšlena na základní školy, je dobré nechat proškolit pověřeného pedagoga u Národního institutu dalšího vzdělávání. Tento proškolený pedagog se stává školním koordinátorem, který bude přenášet veškeré zkušenosti a náhled na tvorbu ŠVP na svém zařízení. Popřípadě je možné nechat proškolit celý pedagogický sbor na úvodním semináři. Výchovně vzdělávací instituce, které obdobná školení podstoupily, získaly velmi zajímavé materiály, následně užitečné při vlastní tvorbě ŠVP.⁷²

Koordinátoři jsou využíváni především na základních školách a dalších navazujících družích škol. V prostředí mateřské školy k určení koordinátora prakticky nikdy nedochází.

3.9.1 Tvorba ŠVP PV

Jak již bylo uvedeno, školní vzdělávací program předškolního zařízení musí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro mateřské školy, který je závazný především pro pedagogické pracovníky mateřské školy. ŠVP PV je uspořádán do integrovaných bloků, na základě kterých je poskytováno vzdělávání v mateřské škole. Každý ŠVP PV se vztahuje k určitým okruhům informací, kterými jsou:

- identifikační údaje MŠ
- charakteristika zařízení
- specifikace programu a podmínek vzdělávání

⁷² KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 22. ISBN 80-210-4063-7.

- vzdělávací obsah utvořený do navazujících částí
- evaluační činnost.⁷³

Cílem tvorby celého školního vzdělávacího programu je připravit jej na celistvé formální a jazykové úrovni, která bude odpovídat povaze výchovně vzdělávací instituce. Rozsah ŠVP PV není v žádném dokumentu stanoven. Z toho vyplývá, že vedení školy a pedagogický sbor mohou k jeho tvorbě přistoupit s vlastní kreativitou a vytvořit si kurikulární dokument, který jim bude plně vyhovovat. Je však nutné dbát na skutečnost, že ŠVP by neměl být příliš rozsáhlý, ale měly by se v něm objevovat jasné, obecné a stručné informace, které budou pro všechny cílové skupiny výchovně vzdělávacího procesu dostatečně instruktivní. Není samozřejmě ani vyloučeno, že by školní vzdělávací program nemohl existovat ve více verzích, kdy obecná verze by sloužila pro kontrolní orgány, zřizovatele a širokou veřejnost, a podrobnější verze by jako pracovní dokument sloužila pedagogům. Obě varianty ŠVP PV lze samozřejmě rozšířit pomocí interních dodatků či zúžit pomocí výpisu.⁷⁴

V prostředí naší vícetřídní mateřské školy máme školní vzdělávací program formulován obecně a přesně v této podobě je předáván k nahlédnutí zřizovateli, inspekčnímu orgánu a veřejnosti, kterou u nás představují zákonní zástupci dětí. Náš ŠVP je pak následně interně propracováván pomocí třídních vzdělávacích programů na jednotlivých třídách, kdy zvažujeme individuální možnosti dětí a celé pracovní skupiny.

3.9.2 Tvorba ŠVP ZV

Stejně jako ŠVP PV, tak i ŠVP ZV musí vycházet z příslušného rámcového vzdělávacího programu. Školní vzdělávací program pro základní školy v sobě obsahuje jednotlivé části, které na sebe přímo navazují a dále se následně rozpracovávají. Obecně můžeme strukturu ŠVP ZV vymežit následujícím způsobem:

- identifikační údaje školy

⁷³ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: VÚP [online], 2005. Str. 8 – 9. [cit. 2014-04-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/file/131>>. ISBN 80-87000-01-3.

⁷⁴ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: VÚP [online], 2005. Str. 8 – 10. [cit. 2014-04-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/file/131>>. ISBN 80-87000-01-3.

- základní charakteristika
- obsah ŠVP
- učební plány a osnovy
- hodnocení žáků
- autoevaluace zařízení.⁷⁵

4. Evaluační činnost

Tento specifický termín pochází stejně jako většina ostatních z anglického jazyka a v současné době se užívá ve standardní řeči. V českém překladu se velmi často využívá termín hodnocení, který ovšem není přesný. Proto je nejvhodnější oblast evaluace vymezit jako soustavné shromažďování a následné vyhodnocování dat, které nám je podkladem pro další rozhodovací činnost.⁷⁶ Termín hodnocení totiž obvykle vnímáme v kontextu s činnostmi, které vyvíjejí klienti školy a pedagogové při své činnosti. Naopak evaluací označujeme proces výchovně vzdělávacích činností, podmínek a výstupných hodnot vzdělávání.⁷⁷

Evaluační činnost lze rozeznávat z různých pohledů.

- Z hlediska hodnotitele, který činnost provádí, rozlišujeme evaluaci na externí a interní. Externí, neboli vnější evaluační činnost, činí subjekty, které stojí mimo školní organizaci a obvykle tvoří pouze jednorázové kontroly. Dále máme interní či vnitřní kontrolu, kterou označujeme jako autoevaluaci, tj. kontrolní činnost, kterou vykonává sama organizace na základě rozhodnutí a schopností managementu školy.
- Z hlediska účelu prováděné kontroly dělíme tuto činnost na sumativní či formativní. Sumativní kontrolní činnost se snaží obsáhnout konečný výsledek výchovně vzdělávací činnosti, například prospěch žáka. Cílem formativní

⁷⁵ JESTŘÁBEK, J. a kol. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha: VÚP [online], 2005. Str. 24. [cit. 2014-04-02]. Dostupné na WWW: <http://www.nuv.cz/file/188>. ISBN 80-87000-03-X.

⁷⁶ STARÝ, K. *Autoevaluace školy*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2005. [online] Str. 4 – 5. [cit. 2014-16-04]. Dostupné na WWW: <http://www.nuov.cz/vlastni-hodnoceni-skoly-autoevaluace-skoly-sebehodnoceni>

⁷⁷ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Autoevaluace mateřské školy – Metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Praha: VÚP, 2008. Str. 3. ISBN 978-80-87000-22-9.

evaluační činnosti je poskytovat zpětnou vazbu klientům školy o výsledcích výuky a možnostech jejich dalšího zlepšení.

- Z hlediska interpretace výsledku členíme evaluační činnost ve školství na normativní či kritériální.⁷⁸

4.1 Evaluační činnost a legislativa

Stejně jako všechny oblasti výchovně vzdělávacího procesu, tak i oblast evaluace školy je legálně zakotvena v právních normách, které obsahuje školský zákon a další podzákonny prováděcí předpis. Této činnosti se věnuje předchozí uváděný zákon v § 12 příslušných odstavců. V tomto paragrafu je stanoveno, že školy a školská zařízení uskutečňují hodnotící činnosti, které jsou spatřovány v oblasti vlastního hodnocení školy a vyhodnocení školy či školského zařízení Českou školní inspekcí, jako kontrolním orgánem státní správy.⁷⁹ Krom předchozích uvedených institucí může též hodnocení výchovně vzdělávacího procesu provádět též krajský úřad či zřizovatel.⁸⁰

V následujícím textu bude věnována pozornost zejména autoevaluaci školy, kterou si škola sama provádí, následně bude rozebrána činnost České školní inspekce v oblasti kontinuity výchovně vzdělávacího procesu v mateřských a následně základních školách.

4.2 Autoevaluace školy

V prostředí České republiky se terminologicky využívá autoevaluace a vlastní hodnocení školy jako synonyma s přihlédnutím ke školskému zákonu, kde je vlastní hodnocení školy zakotveno. Vlastní hodnocení školy či autoevaluace je v současné době

⁷⁸ STARÝ, K. *Autoevaluace školy*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2005. [online] Str. 5. [cit. 2014-16-04]. Dostupné na WWW: <http://www.nuov.cz/vlastni-hodnoceni-skoly-autoevaluace-skoly-sebehodnoceni>

⁷⁹ *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, v platném znění. § 12, odst. 1. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-04-16]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>

⁸⁰ *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, v platném znění. § 12, odst. 4, 5. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-04-16]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>

nepostradatelný nástroj ředitele školy, který je odpovědný za kvalitu činnosti svojí organizace, kterou nám zavedly školní vzdělávací programy.⁸¹ Tento termín vyplývá z anglického názvu self-evaluation, který právě pro naše potřeby nazýváme vlastním hodnocením školy či autoevaluací.⁸² Pokud budeme definovat vlastní slovo autoevaluace, tak je zapotřebí vyjádřit, že se jedná o neustále se opakující systematický proces, uskutečňovaný z podnětu každodenních aktérů výchovně vzdělávacího procesu, kterými jsou zejména ředitel organizace, pedagogický sbor a dále klienti školy. Cílem samotného vlastního hodnocení školy je zanalyzovat veškeré podklady s následným vyhodnocením, abychom mohli konstatovat, zda jsme dosáhli ve výchovně vzdělávacím procesu stanovených cílů v souladu se školským zákonem. Tento výstup školám napomáhá efektivně pracovat a rozvíjet kvalitu vzdělávací práce. Dobře propracované vlastní hodnocení školy je výrazným pomocníkem v oblasti zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu.⁸³

Vlastní hodnocení školy je zpracováváno na základě legitimního podkladu v § 12 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. Tento paragraf ve svých odstavcích zavádí vlastní hodnocení školy, které je podkladem pro vytvoření výročních zpráv školského zařízení a dále základem pro vyhodnocování činností Českou školní inspekcí.⁸⁴

Pokud budeme sledovat strategické kurikulární dokumenty, tak si můžeme povšimnout, že RVP konkrétní oblasti stanovují sebehodnocení organizace jako nepostradatelnou součást každého školního vzdělávacího programu. Každé vlastní hodnocení školy, jeho strukturu i zprávu projednává organizace v celém kolektivu ve stanoveném termínu.⁸⁵ Tyto záležitosti jsou projednávány společně s ředitelem školy a pedagogickou radou, která je ve výchovně vzdělávacích zařízeních zřizována a navržena dle rozhodnutí vedoucího pedagoga. Pedagogická rada se zřizuje v souladu s § 164, odst. 2, školského zákona.⁸⁶ Do autoevaluace školy se aktivně zapojují osoby, které se podílí na

⁸¹ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Autoevaluace mateřské školy – Metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Praha: VÚP, 2008. Str. 3 - 4. ISBN 978-80-87000-22-9.

⁸² VAŠTÁTKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. Str. 13 – 15. ISBN 80-244-1422-8.

⁸³ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 587. Autoevaluace škol. ISBN 978-80-7367-546-2

⁸⁴ Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. Str. 38 - 39. ISBN 978-80-7317-091-2.

⁸⁵ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Autoevaluace mateřské školy – Metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Praha: VÚP, 2008. Str. 5. ISBN 978-80-87000-22-9.

⁸⁶ Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. Str. 202. ISBN 978-80-7317-091-2.

každodenním životě výchově vzdělávacího zařízení. Těmito aktéry jsou ředitel školy a jeho zástupce, pedagogický sbor, klienti školy a jejich zákonní zástupci. Ředitele školy můžeme označit za nejdůležitější osobu v oblasti vlastního hodnocení školy a plánování dalších cílů v rámci rozvoje školy v souladu s platnou a účinnou legislativou. Pokud hovoříme o autoevaluační činnosti na úrovni ředitele školy, tak je zapotřebí zmínit, že tato osoba sehrává klíčovou úlohu z důvodu stanovování supervize pro celou organizaci, výběru manažerských metod a komunikování autoevaluačního procesu ostatním zaměstnancům. V této činnosti je velmi přínosná též funkce zástupce ředitele, který se podílí společně s ředitelem na vlastní realizaci evaluačního procesu. Tyto dvě klíčové osoby, zastupující management školy, jsou činné v rámci motivace ostatních aktérů výchově vzdělávacího zařízení a současně také připravují podklad pro vlastní hodnocení školy, do kterého následně nahlíží Česká školní inspekce. Aby měla škola kvalitní autoevaluační činnost, tak musí do tohoto procesu zapojit nejenom úzký management školy, ale také pedagogický sbor a hlavně klienty školy i jejich zákonné zástupce. Ti, jsou součástí výchovy a dokáží zhodnotit činnost zařízení zvenčí či zevnitř. Pokud bude mezi těmito sociálními partnery fungovat spolupráce, bude bezesporu výborným způsobem propracované vlastní hodnocení školy z každého pohledu.⁸⁷

4.3 Externí evaluační činnost ve školství

Externí evaluační činnost zajišťuje ústřední orgán státní správy - Česká školní inspekce (dále jen ČŠI), která je legislativně zaštitěna zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky a na tento předpis navazuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, obojí ve znění pozdějších předpisů. Tento inspekční orgán je podřízen Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR.⁸⁸ V souladu s § 174 ČŠI sestavuje stanoviska, dle kterých je vykonávána vlastní inspekční činnost a posuzování

⁸⁷ VÁCLAVÍK, M. Evaluace a autoevaluace jako pomocník manažera školy VII (role v procesu autoevaluace). [online]. Metodický portál RVP. [cit. 2014-04-16]. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/14473/EVALUACE-A-AUTOEVALUACE-JAKO-POMOCNIK-MANAZERA-SKOLY-VII-ROLE-V-PROCESU-AUTOEVALUACE.html/>

⁸⁸ Založení a činnost České školní inspekce. [online] ČŠI. [cit. 2014-04-18]. Dostupné na WWW: <http://www.csicr.cz/cz/ZAKLADNI-INFORMACE/O-nas>

výchovně vzdělávací soustavy. ČŠI se zaměřuje u škol a školských zařízení na následující činnosti:

- rozbor informací o efektivnosti vzdělávací činnosti,
- průběh a výsledky vzdělávací činnosti,
- soulad ŠVP zařízení s RVP a primární legislativou,
- kontrola dodržování právních předpisů v oblasti školství, aj.⁸⁹

ČŠI každoročně zpracovává výroční zprávu, která je souhrnem poznatků, vyplývajících z inspekční činnosti a analýz výchovně vzdělávacího zařízení. Tato zpráva je vydávána za předcházející školní období a zveřejňuje se dálkovým způsobem vždy v měsíci prosinci.⁹⁰ V současné době je veřejně dostupná na stránkách ČŠI Výroční zpráva za období školního roku 2012/2013, ve které jsou rozebrány jednotlivé údaje, vztahující se ke školství. ČŠI v této výroční zprávě zjišťuje několikero podstatných faktů. V následujícím textu bude nastíněno současné celostátní nastavení zpracovávání příslušných ŠVP a dále kontinuitu vzdělávání v MŠ a ZŠ.

Celkově lze konstatovat, že každé zařízení se snaží zpracovávat školní vzdělávací program dle svých individuálních možností. Z hodnocení ČŠI vyplývá, že základní školy se ve školním roce 2012/2013 polepšily se zpracováváním školních vzdělávacích programů, které tak lépe navazují na vlastní rámeček. Naopak u mateřských škol došlo v této činnosti k mírnému poklesu. Další významnou prioritou, kterou ČŠI sleduje, je adaptace dětí při přechodu mezi jednotlivými stupni vzdělávání. Z výsledků je patrné, že děti, které přicházejí do prvních tříd základních škol z předškolního vzdělávání, se lépe adaptují na tento přechod a jiný druh práce, než děti, které mateřské školy nenavštěvovaly. Základní školy pro plynulou adaptaci dětí vytvářejí nejrůznější programy spolupráce s MŠ, rodiči či samotnými předškoláky. Z výroční zprávy je zřejmé, že nejlepší spolupráce v této oblasti je u sloučených zařízení.⁹¹

⁸⁹ Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. Str. 216 - 217. ISBN 978-80-7317-091-2.

⁹⁰ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. § 174, odst. 16. Portál veřejné správy [online]. [cit. 2014-04-18]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>>

⁹¹ Výroční zpráva ČŠI 2012/2013. Praha: ČŠI, 2013. [online]. Str. 9 – 10, 32, 37 – 38. [cit. 2014-04-18]. Dostupné na WWW: <http://www.csicr.cz/cz/DOKUMENTY/Vyrocní-zpravy/Vyrocní-zprava-CSI-za-skolní-rok-2012-2013>

5. Návaznost vzdělávání MŠ a ZŠ

Návaznost vzdělávání MŠ a ZŠ je velmi důležitá zejména pro klienty školy. Vzdělávání je poskytováno jako služba, která jim následně ovlivní a upevní hodnoty v současné globálně vystupující společnosti. O návaznosti vzdělávání MŠ a ZŠ a o oblastech spolupráce těchto zařízení je velmi složité psát, protože k těmto podstatným okruhům výchovně vzdělávací činnosti není v prostředí ČR rozpracována kvalitní odborná literatura, o kterou bychom se mohli opřít. V současné době je možné podložit kontinuity MŠ a ZŠ pouze o příklady z praxe, které v našem prostředí fungují.

Jak již bylo předesláno, současná moderní doba potřebuje z hlediska procesu socializace efektivní kooperaci nejrůznějších skupin osob, které jsou zainteresované na výchovně vzdělávacím procesu. Kvalitní spolupráce totiž všem zařízením velmi pomůže v poskytování vzdělání a současně také usnadní dětem či žákům osobnostní rozvoj a možnost plynulého, bezproblémového navázání ve vzdělávání v další instituci.⁹² Spolupráce pedagogických pracovníků jednotlivých typů škol je v současné době velmi žádoucí jev, který pozitivně působí v procesuálních vztazích uvnitř organizací, ale samozřejmě také externě vůči dalším osobám, které se podílejí na výchovně vzdělávacím procesu. Vlastním cílem je vytvořit efektivní a proaktivní vztah spolupráce jednotlivých pedagogických pracovníků mateřských škol a prvního stupně základních škol. Otevřená a přátelsky naladěná kooperace výrazně pomůže k posilování výsledků dětí a žáků v rámci vzdělávací činnosti.⁹³ Spolupráce na úrovni mateřských a základních škol je nejenom možná, ale také žádoucí. Podstatou této kooperace je naléhavost kontinuity předškolního a základního vzdělávání, čímž dětem usnadníme orientaci v životních hodnotách a současně také pozitivně podpoříme další etapu výchovně vzdělávacího procesu.⁹⁴ Právě z tohoto důvodu by měla mezi jednotlivými institucemi a pak především pedagogy MŠ a ZŠ existovat jakási „kolegialita“, která by se projevovala v odstraňování bariér mezi těmito skupinami učitelů. Pozitivním směrem by se tak podporovala výměna názorů jednotlivých zařízení, vizualizovala by se zkušenosti, pocity jednoty, vzájemnosti, sounáležitosti na výchově a vzdělávání budoucích generací. Výhody této kolegiální spolupráce pedagogických pracovníků obou typů škol

⁹² BENÁTSKÁ, M. *Projekt spolupráce MŠ a ZŠ*. Metodický portál RVP. [cit. 2014-04-25]. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2490/PROJEKT-SPOLUPRACE-MS-A-ZS.html/>

⁹³ LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. Str. 5. ISBN 80-86106-07-1

⁹⁴ BENÁTSKÁ, M. *Projekt spolupráce MŠ a ZŠ*. Metodický portál RVP. [cit. 2014-04-25]. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2490/PROJEKT-SPOLUPRACE-MS-A-ZS.html/>

by se pozitivně odrazily především na dětech a jejich budoucím životě. Aby mohla fungovat kolegiální spolupráce, musí se pedagogičtí pracovníci naučit myslet a jednat týmově, tzn. naučit se mezilidským interakcím na profesionální úrovni a vyvarovat se vlastním emocionálním úsudkům, které jsou tvořeny na základě osobního subjektivního zhodnocení. Kolegiální spolupráce v sobě propojuje sílu, efektivitu, tvořivost a schopnost týmově pracovat.⁹⁵ Primárním smyslem spolupráce mateřských a základních škol je pozitivně ovlivňovat děti již v útlém věku, příkladným přístupem je vést k pocitu zodpovědnosti a schopnosti spolupracovat. Dále je samozřejmě účelem kooperace MŠ a ZŠ zajistit bezproblémový přechod dětí mezi těmito institucemi, který je ani jejich zákonné zástupce nebude stresovat a zbytečně zatěžovat. Měli bychom si uvědomit, že adaptační a socializační proces v novém prostředí je značně náročný. Nedílnou součástí je samozřejmě také prohlubování vztahů mezi partnery vzdělávacího procesu u předškolních zařízení a základních škol. Mezi tyto partnery samozřejmě řadíme v první řadě zákonné zástupce, kteří jsou rovnocennými partnery výchovných zařízení.⁹⁶

Následující text bude věnován návaznosti vzdělávacího procesu a samozřejmě také kolegiální spolupráci mezi pedagogy jednotlivých typů zařízení. Rozpracována bude oblast vlastního postupu spolupráce mateřských a základních škol, dále nástrahy, které se při budování této proaktivní spolupráce mohou objevit. Cílem bude snaha postihnout podstatnou roli – roli ředitelů škol, kteří jsou v rámci spolupráce nejdůležitějšími články celého procedurálního postupu návaznosti vzdělávání.

5.1 Postup při spolupráci MŠ a ZŠ

Tento přístup staví jednotlivé výchovně vzdělávací instituce do pozice učící se organizace, tzn. že tyto školy usilují vlastními prostředky a spoluprací k pozitivní změně v návaznosti vzdělávání v mateřských a základních školách. Pro tuto pozitivní změnu musí přijmout nové podmínky a způsoby práce, které zkvalitní současný stav. Aby mohl být takový stav přijat, je nutné přijmout základní stavební elementy, které budou spolupráci ovlivňovat:

⁹⁵ LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. Str. 12 - 14. ISBN 80-86106-07-1

⁹⁶ BENÁTSKÁ, M. *Projekt spolupráce MŠ a ZŠ*. Metodický portál RVP. [cit. 2014-04-25]. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2490/PROJEKT-SPOLUPRACE-MS-A-ZS.html/>

- uvědomění si podstaty návaznosti výchovně vzdělávacích zařízení,
- přesvědčení, že kolegiální spolupráce MŠ a ZŠ povede ke zkvalitnění pedagogické práce a posílení bezproblémového přechodu dětí do základní školy,
- zavedení nových postupů, které zkvalitní interakci mezi vzdělávacími partnery,
- zainteresování klíčových pedagogů a seznámení s vizemi.

Výchozím záměrem tohoto postupu je podpořit proaktivní součinnost pedagogů jednotlivých stupňů vzdělávání za účelem zdokonalení pedagogické práce. K tomuto velmi dobře poslouží společné diskuze, sdílení, předávání si názorů a zkušeností, společné činnosti a tvorby, týmové vyučování, hospitace, analýzy či mentoring.⁹⁷

5.2 Problémové oblasti spolupráce MŠ a ZŠ

Kooperace a interakce při kontinuitě výchovně vzdělávacího procesu znamená změny v chování a postojích zainteresovaných subjektů externího i interního světa škol. Pedagogické prostředí je totiž značně konzervativní a nelehce se mění. Pozitivní změny může narušit několik klíčových faktorů, které se zde objevují. Konkrétně se může jednat o následující defekty:

- silný byrokratický přístup,
- rigidní pravidla a nařízení,
- eliminace pedagogických pracovníků na rozhodovacím procesu,
- negativní přístup vedení ke spolupráci,
- neefektivně nastavený systém hodnocení zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu,
- nedostatečná zpětná vazba,
- izolovanost pedagogických pracovníků mateřských a základních škol,
- obava ze změny,
- stereotyp a rutina zavedených prací,
- nedostatečnost přípravy,
- špatná komunikace uvnitř organizace,
- konzervativní přístup k výchovně vzdělávací činnosti
- a další.

⁹⁷ LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. Str. 9, 14 - 16. ISBN 80-86106-07-1

Pro kvalitní spolupráci a zajištění návaznosti vzdělávání je nutné, aby se obě organizace, jak mateřská tak základní škola, vyvarovaly těchto defektů, které ve své podstatě nejsou příznivé pro jejich spolupráci.⁹⁸

Obecně je známo, že každá přicházející změna je pro zaměstnance velmi náročná. Tak jako všichni zaměstnanci, i pedagogové, nevitají změny již zavedených postupů práce. Je samozřejmé, že každá změna vyvolává narušení „standartního“ stavu, za kterým přicházejí nové věci, budící v lidech obecně nedůvěru. V rámci těchto změn musí pracovní tým přijmout nové pracovní postupy, jiné metody práce a především musí jiným způsobem smýšlet. Zde je z mého pohledu stěžejní role vedoucího pedagoga, manažera školy, který bude citlivě své zaměstnance na změnu připravovat, předkládat jim zásadní informace a motivovat je. Každý ze zaměstnanců bude reagovat jiným způsobem, proto musí ředitel školy zaujmout ke každé osobě zcela individuální přístup.

5.3 Role pedagoga v návaznosti vzdělávání

Pedagogičtí pracovníci jsou každodenními aktéry výchovně vzdělávací procedury. Tyto osoby ovlivňují vzdělání v prostředí českých škol a samozřejmě také ovlivňují svým přístupem koordinaci a kontinuitu vzdělávání v mateřských a základních školách. Zde je nutné změnit chápání pedagogického pracovníka v celkových souvislostech. Učitelé již dnes nejsou jen aktéry, kteří jsou orientováni pouze na aktivitu ve třídě, ale jejich přesah je dnes i do dalších činností mimotřídních. Pedagogové se dnes větší měrou účastní na rozhodovacím procesu ve škole, ve kterém mohou uplatnit rozmanité vzdělání, individuální zkušenosti a kritické myšlení. Společnou prací s vedením školy utvářejí příznivě naladěnou kulturu organizace, ve které se osoby vzájemně podporují a pomáhají si. V současné době je podporován zájem o zdokonalování práce ve škole a pro školu.⁹⁹

⁹⁸ LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. Str. 10 – 12. ISBN 80-86106-07-1

⁹⁹ LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. Str. 24. ISBN 80-86106-07-1

5.4 Role ředitelů škol při návaznosti

Nové pojetí a vnímání managementu školy s sebou nese také jiný pohled na ředitele školy, který v současné době musí disponovat manažerskými dovednostmi, právním a ekonomickým minimem a samozřejmě také pedagogickými zkušenostmi. Z tohoto pohledu označujeme ředitele školy za klíčovou postavu managementu výchovně vzdělávací instituce.¹⁰⁰ Postavení ředitele školy je určováno primární a sekundární legislativou, konkrétně se jedná o již zmiňovaný školský zákon, dále o zákon o pedagogických pracovnících, který je doplňován vyhláškou č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků.¹⁰¹

V souladu s § 164, odst. 1 školského zákona ředitel školy vystupuje v následujících oblastech:

- určuje poskytování vzdělávacích služeb,
- odpovídá za poskytované vzdělání,
- odpovídá za pedagogické pracovníky a jejich odbornost,
- spolupracuje s ČŠI a přijímá její podněty ke změnám,
- podporuje a vytváří podmínky pro DVPP,
- zajišťuje informování o vzdělávání klientů školy,
- právně odpovídá za nezletilé klienty školy.

Z výše uvedeného je patrné, že ředitel školy je jediná kompetentní osoba, která může rozhodovat o veškerých záležitostech v oblasti vzdělávání, jež jsou jí svěřeny dle zákonů a dalších právních předpisů.¹⁰²

Ředitele školy do jeho funkce jmenuje zřizovatel dané organizace na základě vyhlášeného a úspěšně absolvovaného konkurzního řízení s časovou dotací 6 let.¹⁰³

Ředitel školy jako odpovědná osoba plní povinnosti v souladu se základní legislativou, jak již bylo uvedeno dříve. Vede své zaměstnance, což je jeden z velmi náročných

¹⁰⁰ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. Str. 39. ISBN 978-80-7357-976-0.

¹⁰¹ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. str. 300. Management škol. ISBN 978-80-7367-546-2

¹⁰² Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. Str. 202. ISBN 978-80-7317-091-2.

¹⁰³ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. Str. 40. ISBN 978-80-7357-976-0.

úkolů vedoucího pracovníka. Zde je nastavován proces sociálního vlivu v kultuře školy, kde manažer zainteresuje své podřízené pracovníky na plnění úkolů celé skupiny. Vedoucí zaměstnanec musí být nadán zodpovědností, komunikačními i odbornými dovednostmi a samozřejmě také nutnou dávkou nadhledu, aby mohl usměřňovat či motivovat své zaměstnance. K tomu je samozřejmě nutné zvolit správný styl manažerského vedení. Dále se ředitel věnuje též personalistice, ve které vytváří a podporuje adekvátní pracovní sílu pro danou organizaci. Pozornost je nutné věnovat také strategickému plánování, které školy provádí, což znamená plánování aktivit, vnitřních cílů a postupů školy, zároveň také analyzování současného stavu školy, nastavení, tvorba a dodržování školního vzdělávacího programu. Aby mohla škola dobře fungovat, musí manažer školy vykonávat efektivní, včasnou a objektivní kontrolu, kterou zajistí soulad se stanovenými cíli. Vše pečlivě kodifikovat do vnitřních předpisů a též spolupracovat v oblasti výchovně vzdělávací činnosti se sociálními partnery.¹⁰⁴

V předchozím textu bylo uvedeno, že ředitel je nejdůležitější osobou celého výchovně vzdělávacího procesu v konkrétní organizaci. A právě ředitel školy může pozitivně ovlivnit kolegiální spolupráci na úseku mateřských i základních škol. Vedoucí pracovník tedy musí v kontextu koordinace a kolegiální spolupráce zaujmout zásadní postavení, díky kterému bude stimulovat a podporovat žádoucí chování svých zaměstnanců. Je dobré si uvědomit, že kolegiálně nastavené vztahy a schopnost spolupráce mezi jednotlivými pedagogy obou typů škol nevznikají automaticky. Ředitel školy je musí jako klíčová osobnost iniciovat. Ředitel jako vrcholný manažer organizace ovlivňuje práci svých pedagogů, rozvíjí jejich potenciál v souladu se zájmy a vizemi školy. V oblasti kontinuity vzdělávání mateřských a základních škol vedoucí pracovník citlivě a individuálně rozvíjí u svých zaměstnanců schopnost interakce s pedagogy dalšího zařízení. Uzpůsobuje pracovní prostředí, ve kterém bude možné realizovat příznivou týmovou spolupráci. K tomu samozřejmě musí nejprve správně diagnostikovat aktuální stav, ve kterém se škola nachází. Pečlivě naplánovat dle diagnostiky změnu v realizačním plánu, nastavit v připraveném harmonogramu, podle

¹⁰⁴ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. Str. 46, 56, 60 – 61, 66 – 71, 205. ISBN 978-80-7357-976-0.

kterého budou vykonávány jednotlivé vizualizované činnosti.¹⁰⁵ Pro samotnou realizaci projektu je samozřejmě nutné uzpůsobit veškeré podmínky, které by mohly ovlivnit úspěšnost návaznosti vzdělávacího procesu a spolupráce mezi MŠ a ZŠ. Každý vedoucí pracovník konkrétní výchovně vzdělávací organizace musí pozitivně uzpůsobit interní a externí podmínky v rámci kontinuity a koordinace vzdělávání. V oblasti vnitřních podmínek je důležité pozitivně podnítit zájem a kreativitu učitelek mateřských a základních škol, na straně vnějších podmínek naopak zajistit podporu a vstřícnost samosprávy, zapojit rodiny v určité lokalitě.¹⁰⁶ V následujícím textu se budeme především věnovat postavení pedagogických pracovníků, na které hledíme jako na nepostradatelné aktéry v přístupu ke kontinuitě výchovně vzdělávacího procesu. Aby spolupráce fungovala adekvátním způsobem, tak musí ředitel MŠ či ZŠ zajistit následující atributy, které mohou ovlivnit úspěšnost celého plánu:

- motivovat pedagogické pracovníky ke zvnitřnění a přijetí nové vize školy,
- podrobně zaměstnance informovat o spolupráci v souladu s harmonogramem,
- delegovat úkoly a rozhodující pravomoci na jednotlivé pedagogické pracovníky,
- kontrolovat plnění a dodržování nastavených úkolů,
- podávat v pravidelných intervalech zprávy o vývoji spolupráce mezi MŠ a ZŠ,
- umožnit zaměstnancům vlastní kreativní i kritické myšlení, kterým budou participovat na splnění společných vizí,
- vést své zaměstnance osobním přístupem.¹⁰⁷

Jako ředitelka mateřské školy se snažím co nejvíce podpořit kolegiální spolupráci s naší spádovou základní školou. K tomu samozřejmě motivuji a osobní příkladem vedu své zaměstnance. Bohužel, v našem případě pozitivní kolegiální spolupráce v rámci koordinace a kontinuity vzdělávacího procesu velmi naráží na přístup základní školy, u ředitelky a zástupkyně pro první stupeň, ale také u pedagogických pracovníků základní školy, kteří působí na prvním stupni. Nejčastěji se stává, že tyto pracovníci velmi negují a odsuzují práci v mateřských školách. Velmi často dochází také k tomu, že učitelé základních škol nás neberou jako rovnocenné partnery, kteří ovlivňují u dětí další přístup k výchovně vzdělávacímu procesu a vštěpují jim základní zásady práce. Toto

¹⁰⁵ LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. Str. 24 – 25, 29. ISBN 80-86106-07-1

¹⁰⁶ BENÁTSKÁ, M. *Projekt spolupráce MŠ a ZŠ*. Metodický portál RVP. [cit. 2014-04-25]. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2490/PROJEKT-SPOLUPRACE-MS-A-ZS.html/>

¹⁰⁷ LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. Str. 29 - 31. ISBN 80-86106-07-1

stanovisko a postoj pedagogů základního vzdělávání samozřejmě velmi negativně ovlivňuje učitelky mateřské školy, které je díky těmto vztahům obtížnější motivovat pro spolupráci v této oblasti. Domnívám se, že pozitivní spolupráci a přístup z pohledu pedagogů základních škol by mohly ovlivnit praxe či náslechy v mateřských školách, aby kolegové z vyššího stupně vzdělávání mohli vidět náročnost výchovně vzdělávacího procesu v mateřských školách, kde je primárně utvářena osobnost člověka.

6. Empirická část

Nedílnou součástí diplomové práce je současně zpracování empirické části, která svou podstatou navazuje na předchozí díl, který se ryze věnoval teoretickému vymezení školství, legislativy, RVP, ŠPV a samozřejmě kontinuitě vzdělávání v mateřských a základních školách.

Tento výzkum byl rozdělen do dvou základních částí, které na sebe vzájemně navazují a prolínají se. Hlavním smyslem sociologického výzkumu bylo jasně vymežit cíl výzkumného šetření, na který navazovaly naformulované výzkumné otázky a výzkumné cíle, jež byly předem stanoveny.

Ve vlastním uvedení do empirického šetření došlo k nadefinování výběrového souboru, který se týkal předem oslovených pedagogických pracovníků a vymezení základních metod užitých šetření v souladu s pravidly sociologické práce.

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo prověřit, jakým způsobem je zajištěna kontinuita vzdělávacího obsahu v mateřských a základních školách ve Středočeském kraji.

6.2 Výzkumné otázky

- Jaké povědomí mají pedagogové jednotlivých navazujících škol o rámcových vzdělávacích programech a dále školních vzdělávacích programech?
- Jakým způsobem se podílí ředitelé škol na návaznosti vzdělávání mateřských a základních škol?
- Jakým způsobem spolupracují učitelé a vedení škol při návaznosti vzdělávání?
- Jaký vliv při návaznosti vzdělávání mají stejné metody, formy práce a zároveň formy hodnocení?
- Jakým způsobem probíhá spolupráce mateřských a základních škol při návaznosti vzdělávání?

6.3 Tvrzení

Pro potřeby empirického šetření byla zvolena čtyři základní tvrzení, která budou provázet a ovlivňovat šetření. V samotném závěru zkoumání dojde k vymezení, zda se tato naformulovaná tvrzení potvrdila či vyvrátila.

Tvrzení č. 1:

Předpokládáme, že ŠVP mateřských škol a ŠVP základních škol ve stejné spádové oblasti na sebe navazují.

Tvrzení č. 2:

Předpokládáme, že základní školy na základě svých znalostí RVP PV zpracovávají svůj školní vzdělávací program.

Tvrzení č. 3:

Předpokládáme, že největší podíl na kontinuitě vzdělávání mezi mateřskými a základními školami mají ředitelé škol.

Tvrzení č. 4:

Předpokládáme, že na sloučených zařízeních MŠ a ZŠ je snazší spolupráce při návaznosti vzdělávání.

6.4 Výzkumné metody

Pro účely výzkumu této práce byla zvolena kombinace několika druhů výzkumů. Kvantitativní výzkum a kvalitativní výzkum. Kvantitativní výzkum byl proveden formou dotazníkového šetření na školách jednotlivého typu. Kvalitativní výzkum byl uskutečněn formou rozhovorů s řediteli mateřských škol, základních škol, mateřských a základních škol sloučených v jednu příspěvkovou organizaci.

Před samotným dotazníkovým šetřením byl proveden pilotní výzkum na malém vzorku pracovníků mateřských a základních škol. Tento předvýzkum ověřoval srozumitelnost dotazníku, zjistil chybně formulované otázky nebo otázky, které nebyly pro toto výzkumné šetření důležité.

6.5 Výzkumný soubor

Základní výběrový soubor tvořily mateřské školy, základní školy a sloučená zařízení mateřských a základních škol ve Středočeském kraji. Tento vyšší územní samosprávný celek byl zvolen z důvodu relevantnosti výzkumného šetření a jeho následujících výsledků.

Výběrový soubor nebyl vytvořen nahodile. Instituce zařazené do výzkumu byly předem osloveny a požádány o spolupráci na diplomové práci v oblasti kontinuity vzdělávání v mateřských a základních školách. Při tomto oslovování bylo komunikováno s vedoucími pedagogickými pracovníky škol, kterým byl detailně vysvětlen cíl sociologického šetření, vlastní postup a zpracování poskytnutých údajů. Součástí komunikace bylo též ujištění, že údaje budou použity pouze pro zpracování této práce a nebudou poskytovány k jiným účelům. Současně byla také nabídnuta možnost zaslání zpracovaných výsledků tohoto výzkumného šetření.

Před samotným zahájením empirického šetření bylo využito pilotního průzkumu s vybranými institucemi. Zkušebně byly pokládány připravené otázky, aby došlo k ověření jejich srozumitelnosti před uvedením vlastního šetření. Konzultace k pilotní části výzkumného šetření proběhly bez připomínek, otázky byly správně pochopeny.

Jak již bylo nastíněno v předcházející kapitole, výzkum byl členěn na dvě základní části. První z nich se věnovala kvantitativnímu šetření, ve kterém bylo rozdáno celkově 180 předem připravených a ověřených dotazníků, které obsahovaly mnou formulované otázky na tuto oblast. Z celkového počtu uvedených 180 dotazníků bylo plnohodnotně využito 152 dotazníků. Druhá část šetření se týkala interwiev, ve kterém bylo osloveno ke komunikaci nad stanovenými otázkami 20 vedoucích pracovníků z vybraných mateřských, základních a sloučených škol. Z tohoto celkového počtu se následných rozhovorů zúčastnilo 15 ředitelů. Časová dotace na obě části výzkumného šetření byla zvolena v dostatečném rozsahu. Na pilotáž, kvantitativní výzkum a interwiev byly stanoveny 3 měsíce, konkrétně se jednalo o měsíce leden až konec března, kdy byly obě části empirického šetření uzavřeny.

V následujícím textu budou vymezeny oba typy výzkumného šetření a k nim budou specifikována všechna potřebná data.

6.6 Část A Kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření

Otázky pro výzkumné dotazníkové šetření byly formulovány jako uzavřené s možností volby odpovědi. První dvě otázky byly informativní, pomáhaly roztrždit respondenty dle jednotlivých druhů škol, dále zda se jednalo o řadového pedagoga či vedoucího pracovníka. V závěru dotazníků bylo umožněno vyjádřit své vlastní názory na dané téma.

Zpracovaný dotazník je přiložen v příloze č. 1.

6.6.1 Návratnost dotazníků

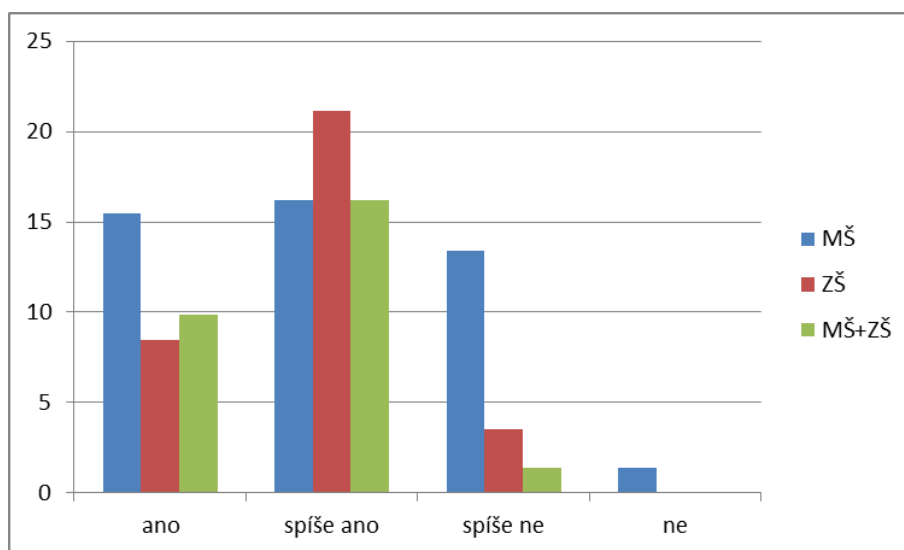
Jak již bylo výše uvedeno, v rámci tohoto typu šetření bylo rozesláno 180 dotazníků, ve stanoveném časovém limitu se navrátilo 161 dotazníků, ze kterých bylo 9 vyplněno nekompletně, proto byly společně se 3 příchozími dotazníky po stanoveném limitu z výzkumného šetření vyřazeny. Cíleně tedy bylo pracováno se 152 dotazníky, což je 84 % návratnost, která zaručuje relevantnost výběrového souboru.

6.6.2 Struktura respondentů

Pokud se podíváme na strukturu respondentů z hlediska typu zařízení, zastoupení je následující: v průzkumu byli zařazeni pedagogové, ředitelé či vedoucí pracovníci ze tří druhů zařízení, mateřských škol, základních škol i sloučených zařízení mateřských a základních škol ve Středočeském kraji. Všechny odpovědi respondentů byly zpracovány do přehledné tabulky v procentech, které jsou přiloženy v příloze č. 2.

Graf č. 1

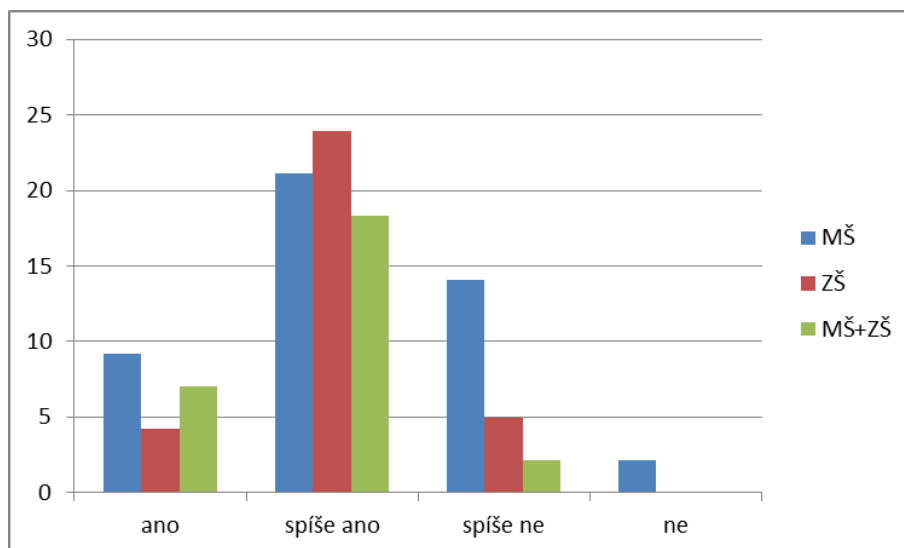
Vzdělávací systém v ČR zajišťuje kontinuitu (návaznost) předškolního a základního vzdělávání

Respondenti odpovídali v 82% pozitivně, respondenti ze sloučených zařízení tvoří přibližně jednu třetinu pozitivních odpovědí, zde nejsou patrné zásadní odchylky v odpovědích respondentů ze sloučených zařízení od respondentů z MŠ nebo učitelů ZŠ.

Graf č. 2

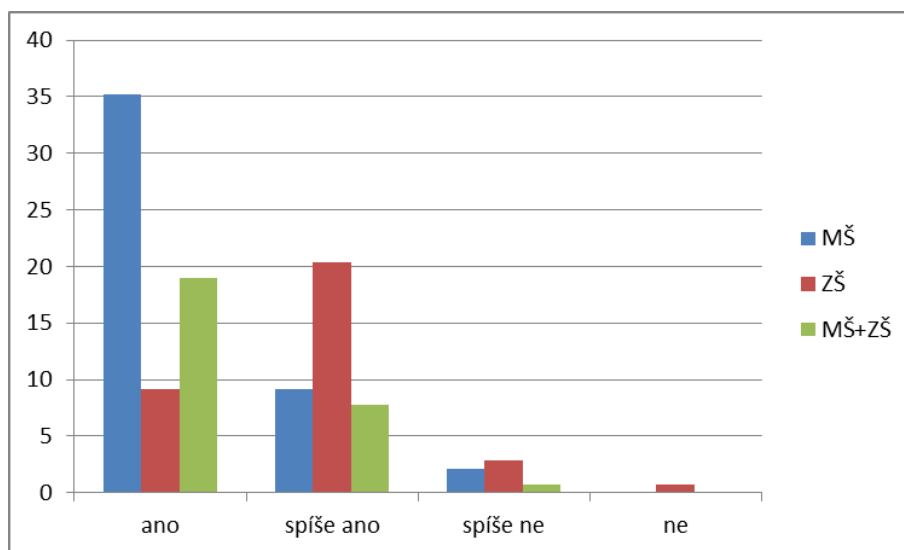
Obsahy vzdělávání v RVP PV a RVP ZV na sebe navazují

Převážná většina respondentů odpovídala kladně. Menší odchylka u respondentů z MŠ může být způsobena neznalostí RVP ZV. Výrazné rozdíly mezi respondenty z jednotlivých zařízení oproti respondentům ze sloučených zařízení nejsou patrné.

Graf č. 3

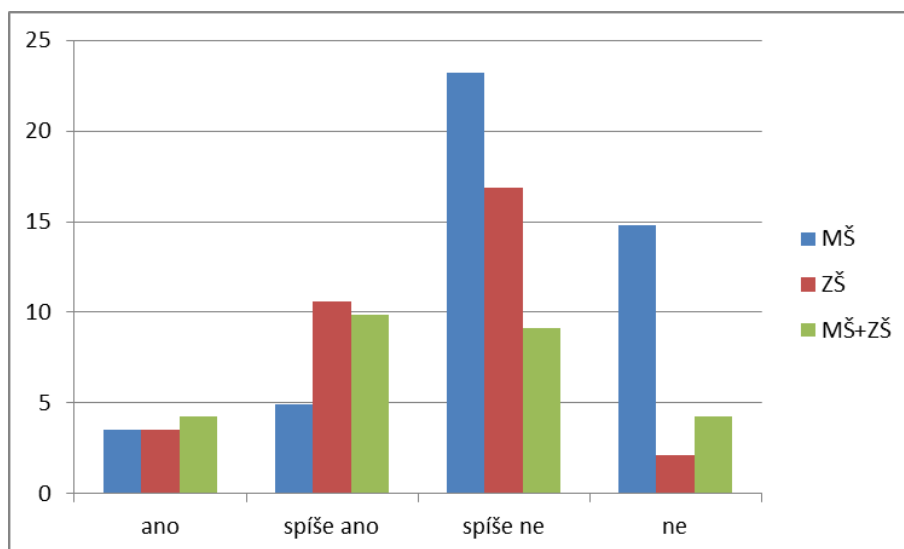
Pedagogové MŠ znají RVP PV a jeho obsah vzdělávání

Na otázku, zda učitelé MŠ znají RVP PV, odpovídali respondenti z 84% pozitivně, odpovědi respondentů ze sloučených zařízení jsou také pozitivní, pouze 1% respondentů ze sloučených zařízení odpovídalo výběrem možnosti spíše ne.

Graf č. 4

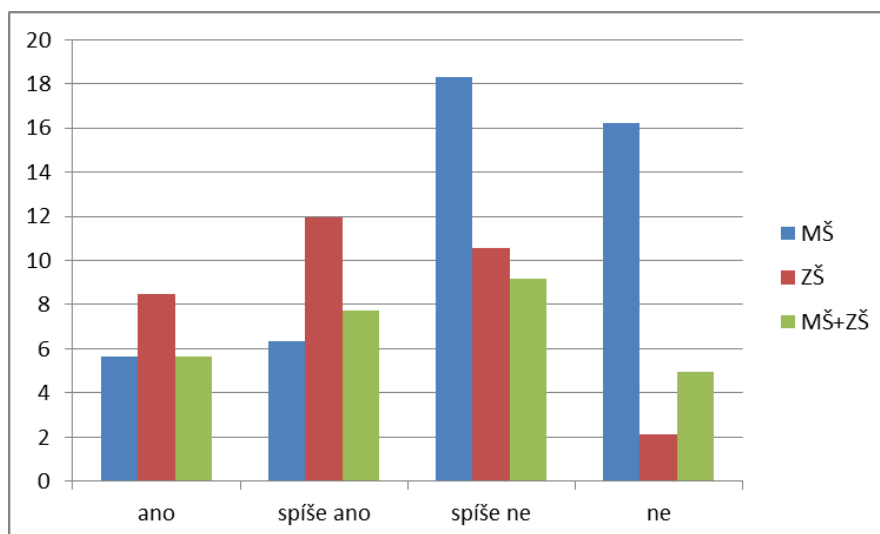
Pedagogové MŠ znají RVP ZV a jeho obsah vzdělávání

Odpovědi respondentů ze sloučených zařízení jsou z jedné poloviny pozitivní a o 1% méně jsou zaznamenány odpovědi záporné. Naprostá většina respondentů z MŠ odpovídala záporně. Překvapivý je však výsledek u respondentů ze ZŠ, 15% z nich potvrdilo znalost RVP ZV u pedagogů MŠ, 19% respondentů odpovídalo záporně.

Graf č. 5

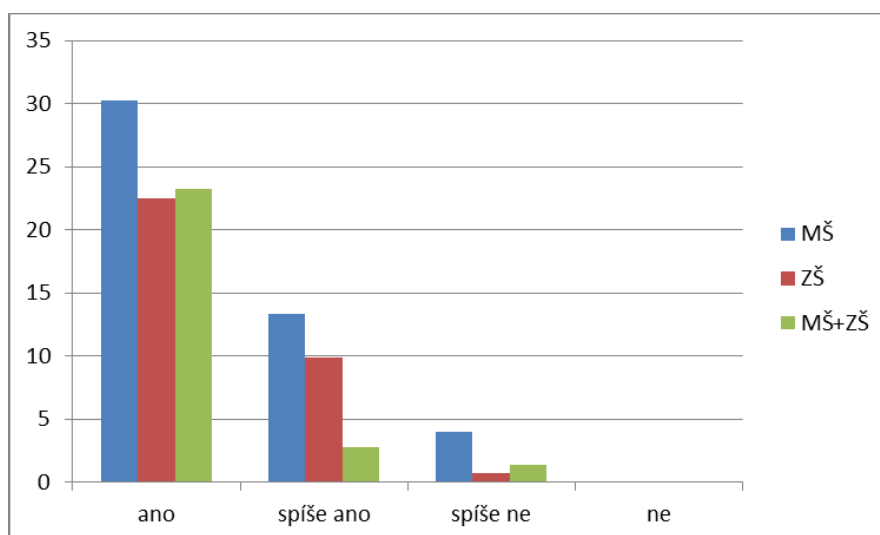
Pedagogové ZŠ znají RVP PV a jeho obsah vzdělávání

Na tuto otázku odpovídalo 20% respondentů ze ZŠ pozitivně. V tomto počtu respondentů jsou zahrnuti také ředitelé škol a další vedoucí pracovníci ZŠ. Z jejich odpovědí je patrné, že se s RVP PV seznámili. Odpovědi respondentů z mateřských škol jsou spíše záporné. Odpovědi respondentů ze sloučených zařízení jsou rovnoměrně rozloženy na obou pólech.

Graf č. 6

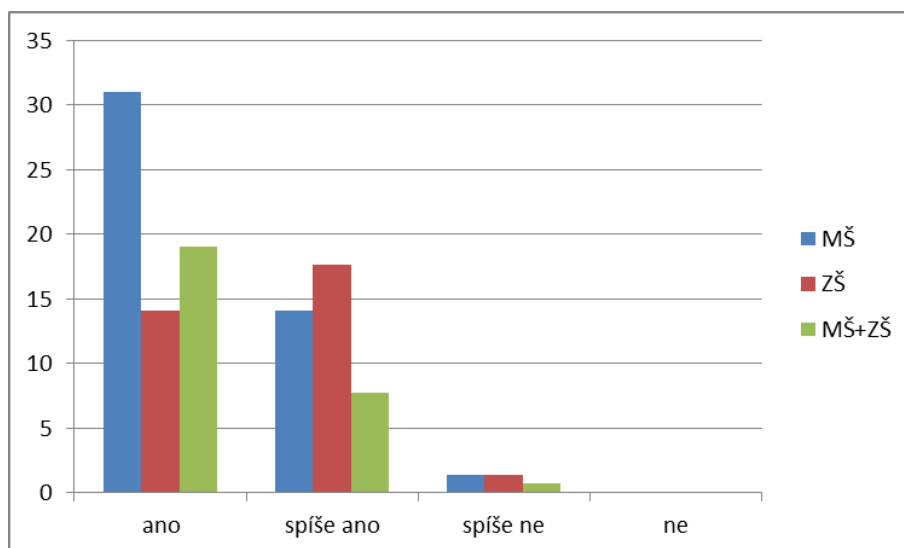
Pedagogové ZŠ znají RVP ZV a jeho obsah vzdělávání

V odpovědích na otázku, zda pedagogové ZŠ znají RVP ZV a jeho obsah vzdělávání, nejsou patrné rozdíly mezi jednotlivými skupinami respondentů. Ze záporných odpovědí na sloučených zařízeních je možné usuzovat, že takto odpovídali spíše učitelé MŠ pracující ve spojeném subjektu.

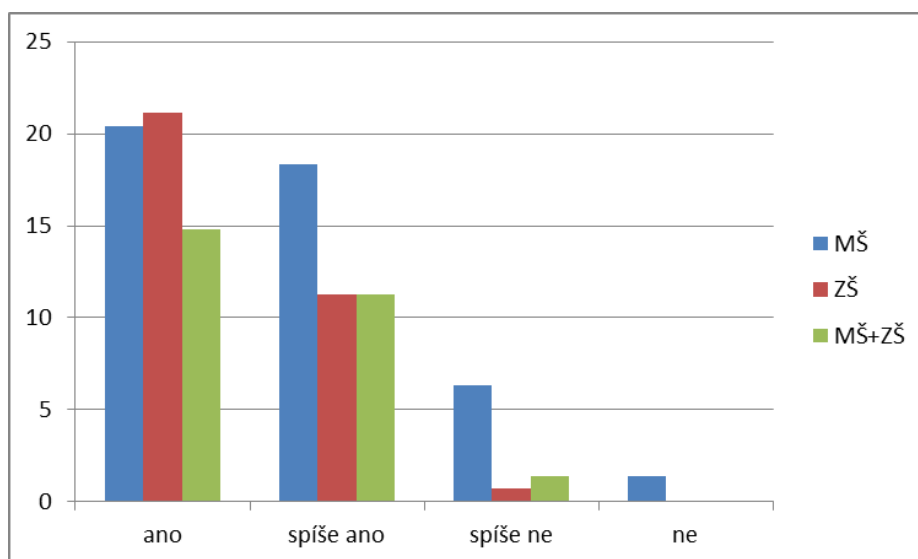
Graf č. 7

Pedagogové MŠ znají KOVy (konkretizované očekávané výstupy) a pracují s nimi

Graf č. 8

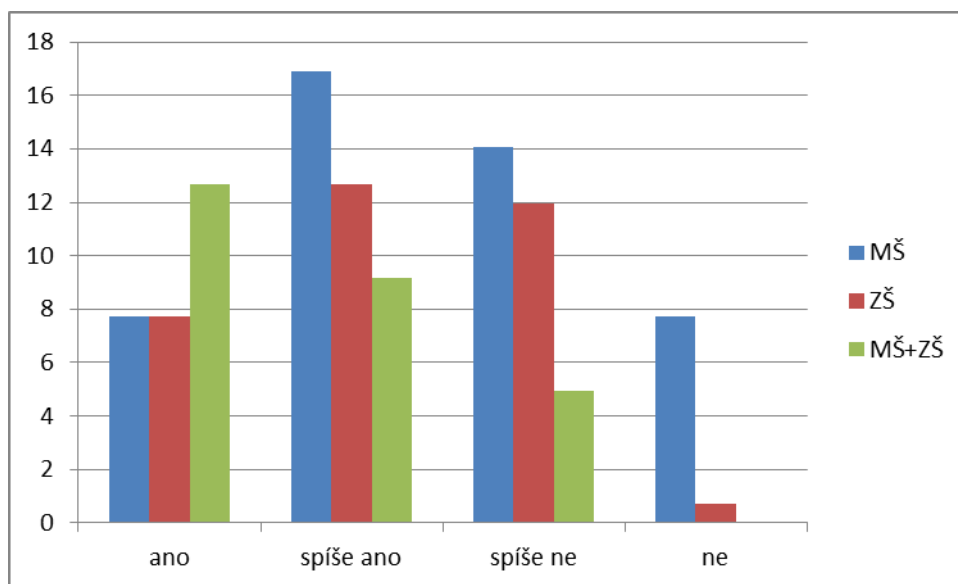
Pedagogové ZŠ znají KOVy (konkretizované očekávané výstupy) a pracují s nimi

Otázky č. 7 a č. 8 také lze řadit do problematiky návaznosti vzdělávání mateřských a základních škol. Konkretizované očekávané výstupy určují, jakými dovednostmi jsou vybaveni v rámci svých individuálních možností děti. Ukazují, na jakých základech mohou začít „stavět“ další navazující vzdělávací instituce. Nadpoloviční většina respondentů odpovídala pozitivně, to znamená, že si uvědomuje důležitost těchto výstupů.

Graf č. 9

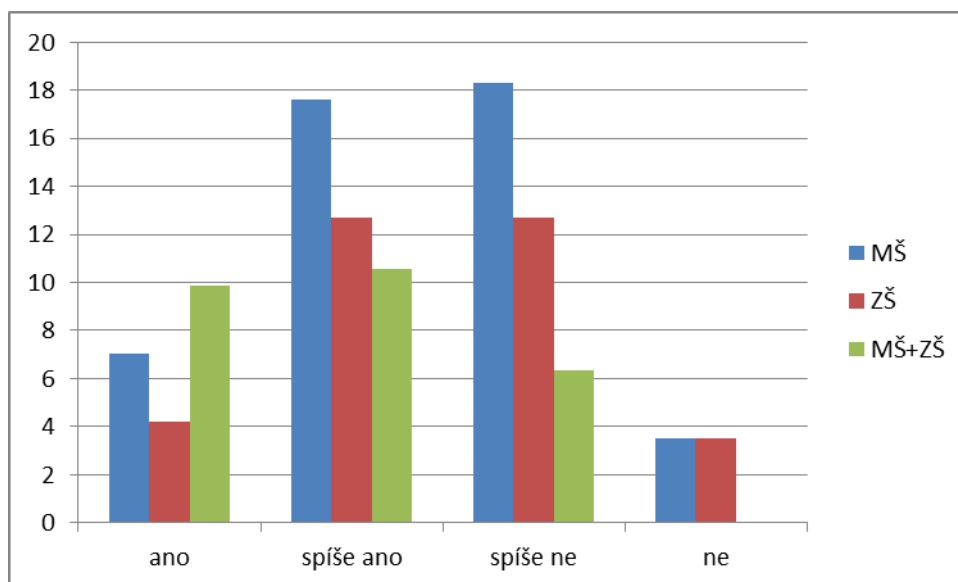
Spolupracují mateřské školy se základními školami na návaznosti vzdělávání dětí

Z těchto odpovědí je patrné, že respondenti ze sloučených zařízení hodnotí lépe spolupráci mateřských škol směrem k základním školám. Zde je možné sledovat, jaký vliv má na kontinuitu např. každodenní kontakt pracovníků těchto zařízení.

Graf č. 10

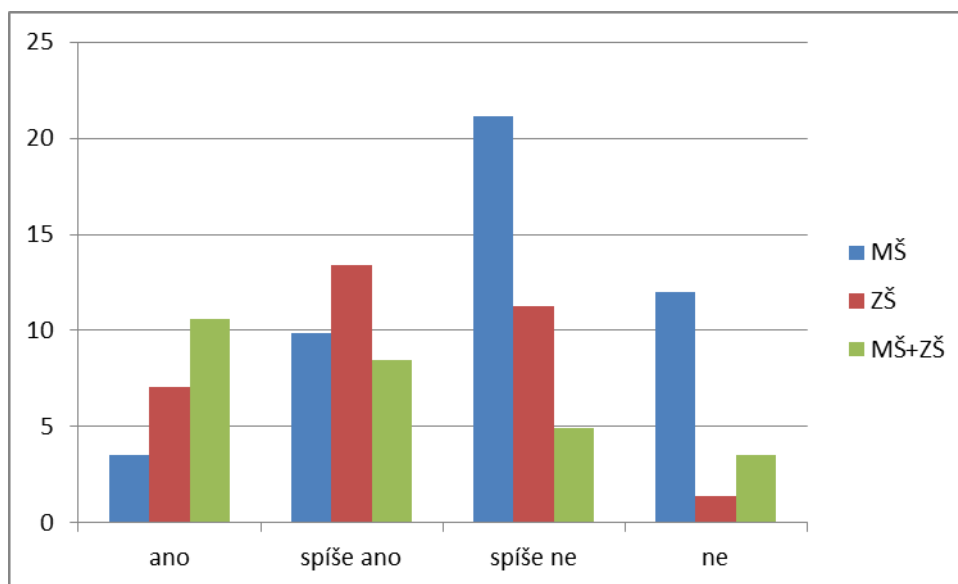
Je tato spolupráce v mateřských školách považována za prioritu?

Zde se opět respondenti ze sloučených zařízení vyjadřují převážně souhlasně, z grafu je dále patrné, že poměr mezi souhlasnými a nesouhlasnými možnostmi u respondentů ze základních škol je přibližně shodný.

Graf č. 11

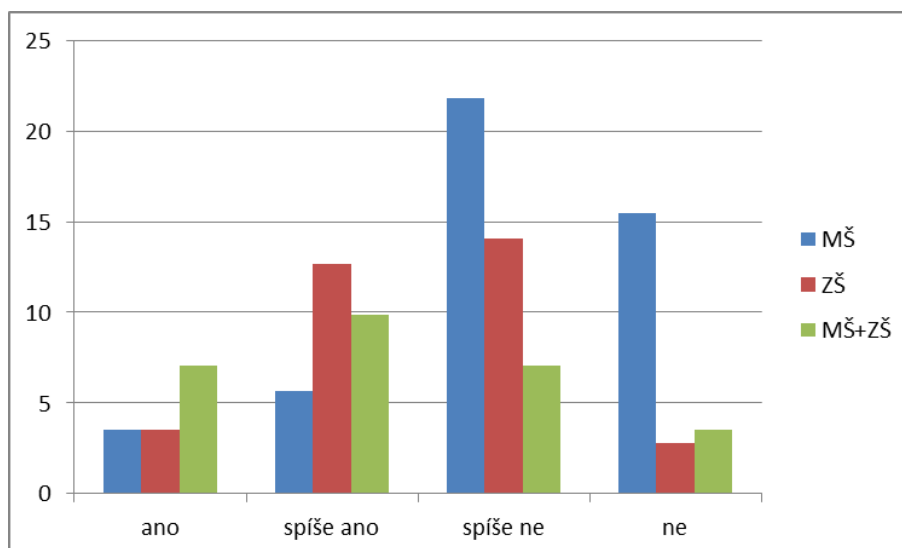
Spolupracují základní školy s mateřskými školami na návaznosti vzdělávání dětí

I zde je možné vidět, že respondenti ze sloučených zařízení hodnotí lépe spolupráci základních škol směrem k mateřským školám. Spíše negativně hodnotí spolupráci respondenti z mateřských škol.

Graf č. 12

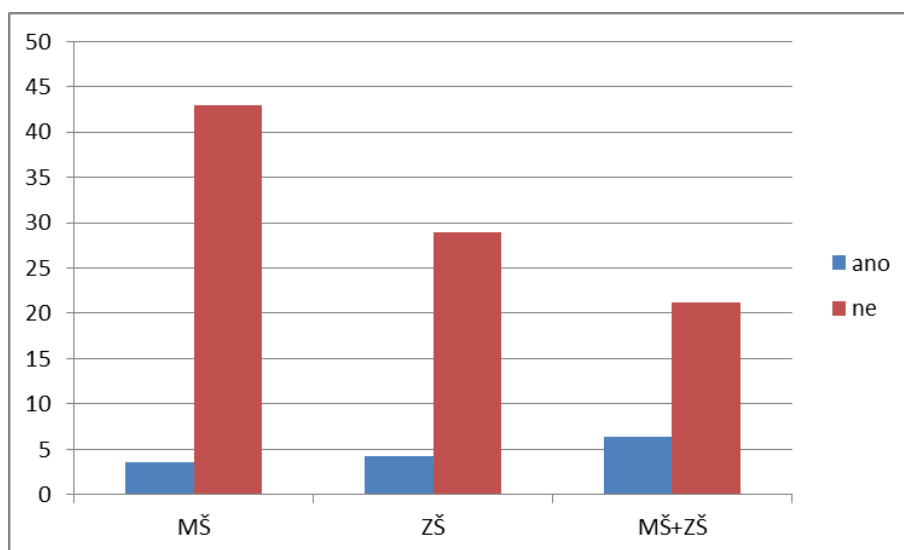
Je tato spolupráce v základních školách považována za prioritu?

Respondenti z mateřských škol odpovídají převážně záporně. Odpovědi u respondentů ze základních škol jsou téměř v rovnováze. Z odpovědí respondentů ze sloučených zařízení vyplývá, že spolupracují tyto sloučené instituce na poměrně dobré úrovni.

Graf č. 13

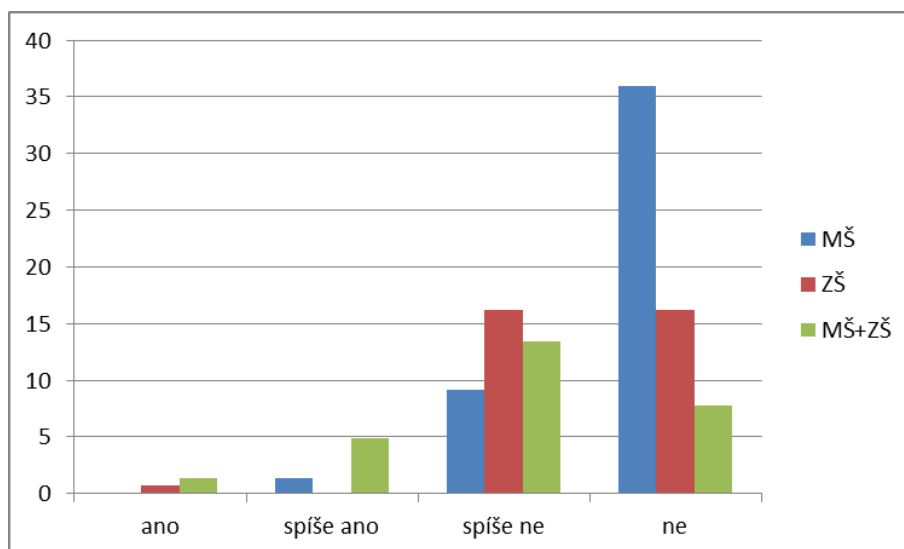
V rámci návaznosti si předkládají spádové MŠ a ZŠ své školní vzdělávací programy

Tato otázka měla zjistit, zda mateřské školy předkládají svým spádovým základním školám, a zároveň opačně, k nahlédnutí či prostudování své školní vzdělávací programy s cílem zajistit návaznost vzdělávání mezi těmito typy škol. Z odpovědí respondentů je zarážející výsledek právě u sloučených zařízení. 21% respondentů ze sloučených zařízení uvedlo, že nepředkládá svůj školní vzdělávací program. Je to velice překvapivá informace, když víme, že ředitel školy zodpovídá za jeho kvalitu.

Graf č. 14

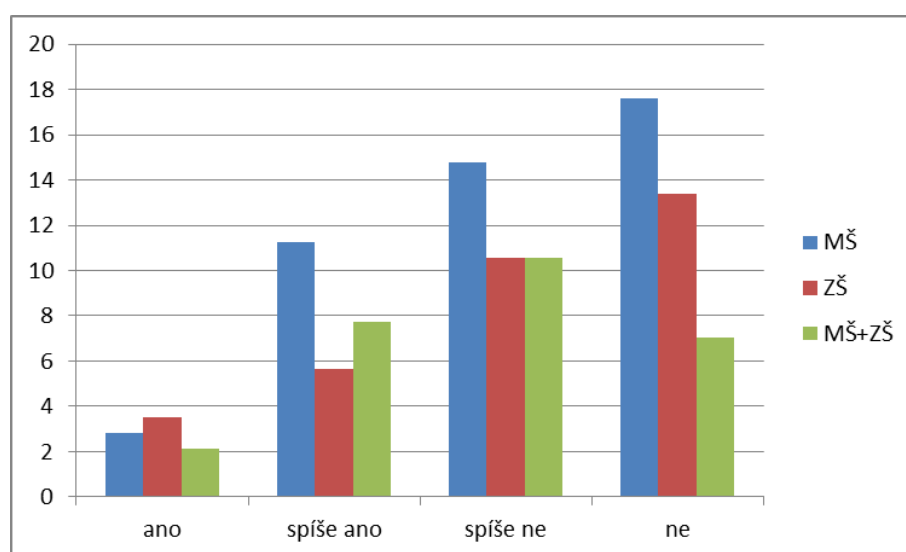
Spolupracují spádové mateřské školy a základní školy při inovaci či aktualizaci svých ŠVP

Pouze velmi malý počet respondentů se k této otázce vyjádřil pozitivně. Překvapující byl i velmi nízký počet respondentů ze sloučených zařízení, kteří takto odpovídali. Pokud je tvořen ŠVP na sloučeném zařízení, vždy je zpracováván za spolupráce vrcholného managementu základní školy a vedoucí učitelky z mateřské školy, tedy tomto případě tzv. středního managementu.

Graf č. 15

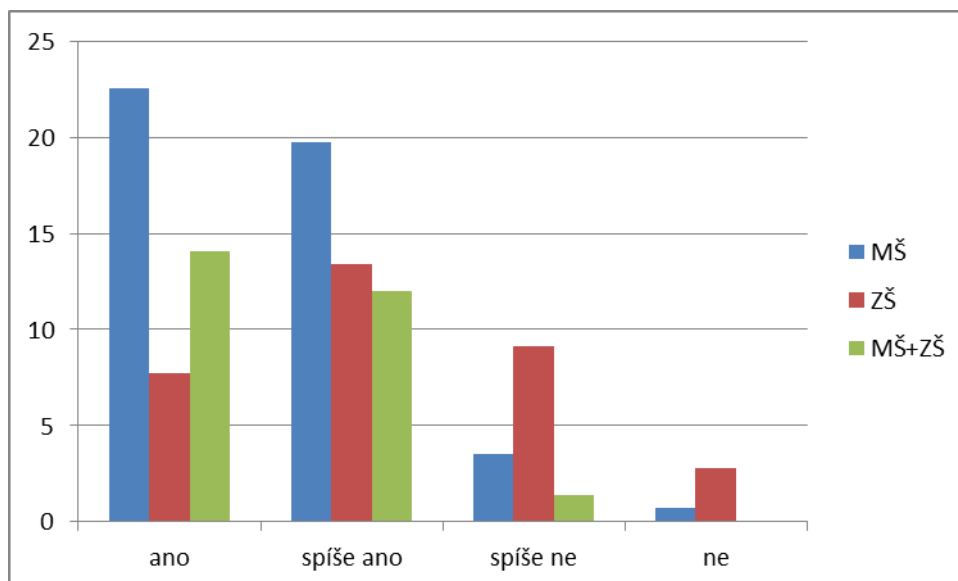
Probíhá na školách DVPP k zajištění kontinuity mezi předškolním a základním vzděláváním

Přestože je toto téma velmi aktuální, jsou odpovědi respondentů spíše záporné. Je to parně z důvodu, že vzdělávací instituce (NIDV, VISK) teprve v současné době zareagovaly na tuto situaci a získaly akreditaci k pořádání těchto společných vzdělávacích akcí pro MŠ a ZŠ, kterých zatím není mnoho. Možným důvodem je i zcela ojedinělý zájem pedagogů základních škol, ve vzdělávání upřednostňují spíše jiné priority.

Graf č. 16

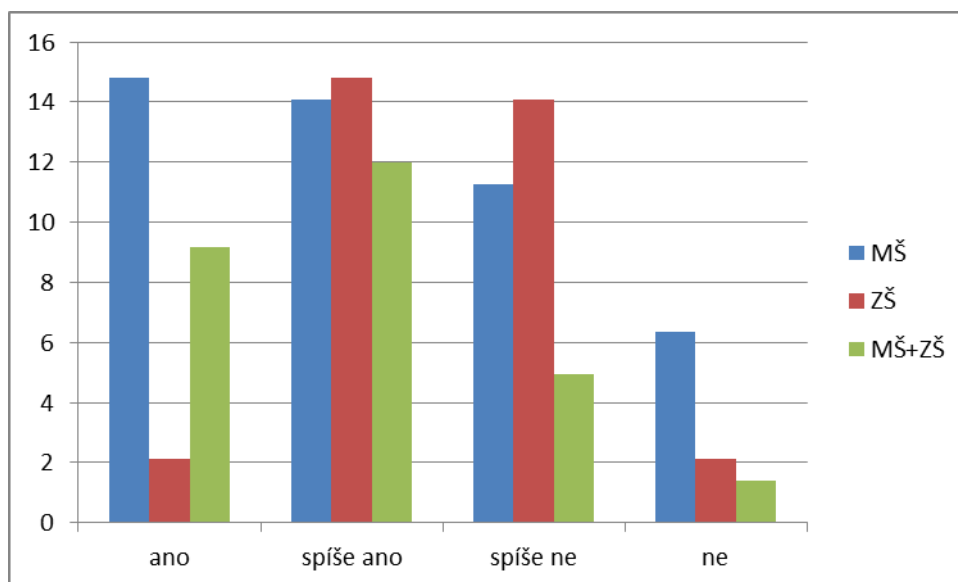
Považujete DVPP k zajišťování návaznosti ve vzdělávání mezi MŠ a ZŠ za důležité?

Z odpovědí respondentů je patrné, že značnou důležitost v kontinuitě vzdělávání vidí pedagogové mateřských škol a také pedagogové ze sloučených zařízení.

Graf č. 17

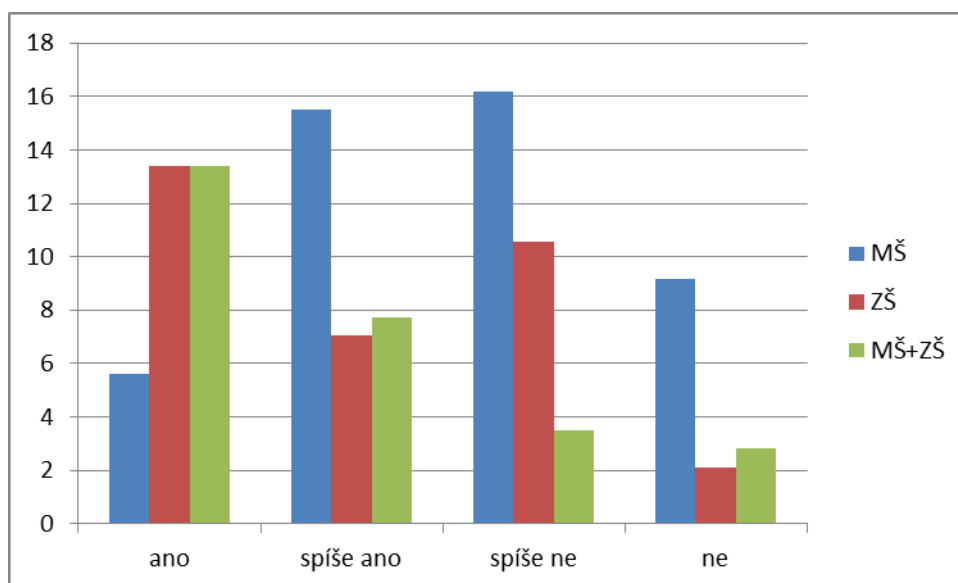
Je DVPP k zajištění návaznosti ve vzdělávání mezi MŠ a ZŠ podporováno vedením školy?

Nejvíce pozitivních odpovědí je zaznamenáno u respondentů z mateřských škol, vyjadřují tím podstatně vyšší zájem o dobrou návaznost mateřské a základní školy. Zde je také patrný vyšší počet kladných odpovědí u respondentů ze sloučených zařízení.

Graf č. 18

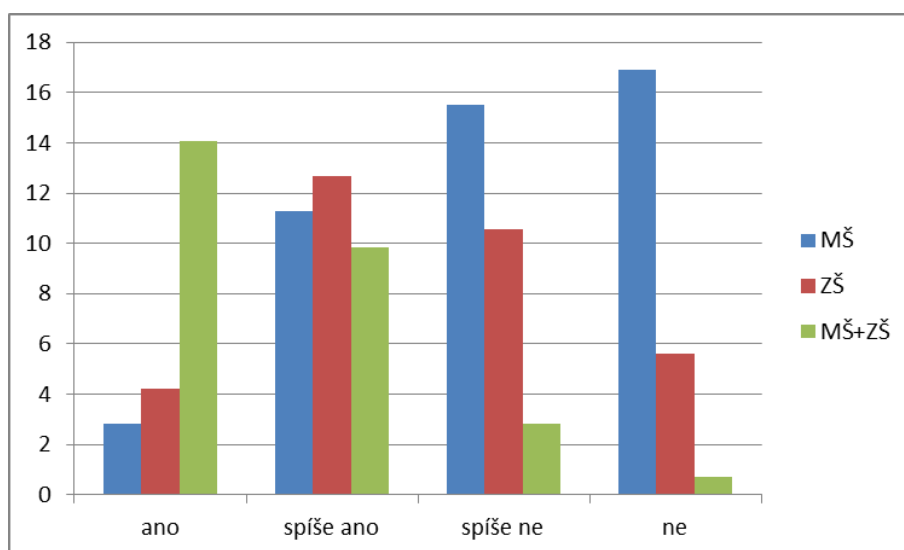
Vedení základní školy formuluje své požadavky na připravenost dětí mateřské školy

Přestože jsou v RVP PV formulovány konkretizované očekávané výstupy, pro pedagogy mateřských škol zavazující k naplnění, cítí pedagogové základních škol potřebu či nutnost formulovat požadavky na připravenost dětí pro úspěšný vstup do základní školy. Četnější kladné odpovědi jsou u respondentů základních škol i u respondentů ze sloučených zařízení.

Graf č. 19

Předává základní škola zpětnou vazbu o připravenosti dětí mateřské škole?

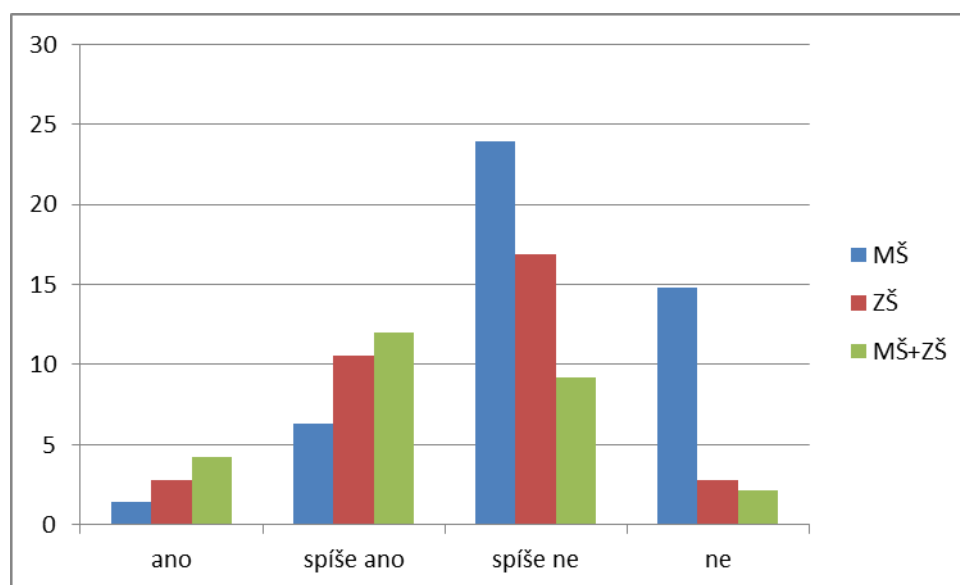

Zde můžeme sledovat výrazný rozdíl v odpovědích respondentů ze sloučených zařízení MŠ a ZŠ oproti respondentům ze zařízení samostatných MŠ a samostatných ZŠ.

Respondenti ze samostatných MŠ využili ve většině případů možnosti odpovědí spíše ne a ne, chybí jim vzájemné konzultace s pedagogy základní školy, ovšem nejen ve smyslu umí x neumí, zvládnou nebo ne. Potřebují výraznější podporu a uznání ze strany základních škol. Kladné i záporné odpovědi u respondentů ze základních škol byly přibližně na stejné úrovni.

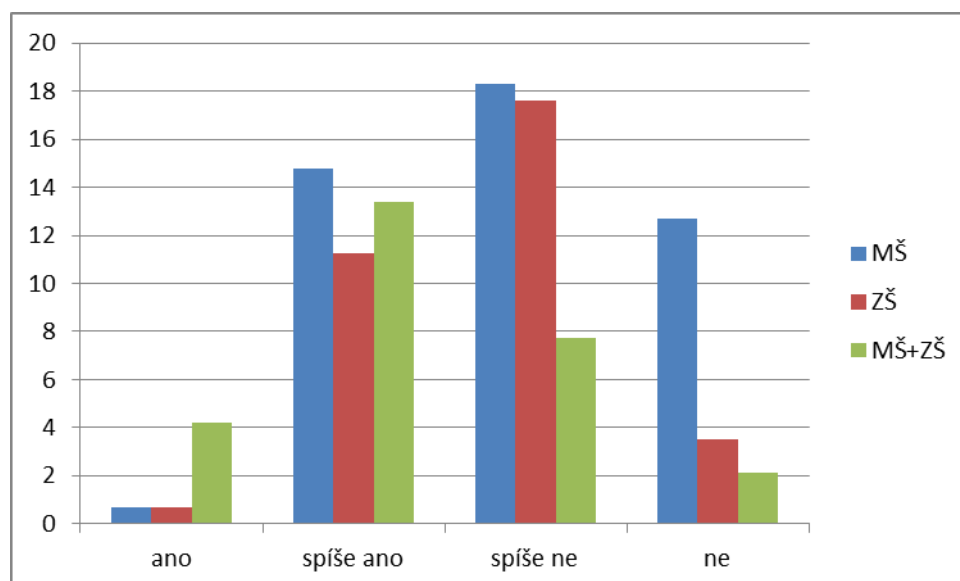
Graf č. 20

Znají učitelé ZŠ metody a formy práce a hodnocení v mateřských školách?

Graf č. 21

Znají učitelé MŠ metody a formy práce a hodnocení v základních školách?

Na kontinuitu vzdělávání mezi mateřskými a základními školami navazuje i tato otázka, která se týká metod a forem práce upřednostňovaných v jednotlivých zařízeních. Také využívání stejných metod a forem práce může pomoci přechodu dětí mezi jednotlivými vzdělávacími institucemi a zároveň zlepšení návaznosti mateřských a základních škol ve vzdělávání.

Z grafů č. 20 a č. 21 je patrné, že respondenti ze sloučených zařízení odpovídali převážně pozitivně. Vyplývá to především z podstaty sloučených zařízení, z každodenní vzájemné komunikace, setkávání se, řešení společných situací a problémů na zařízení, zájem a nutnost každodenní spolupráce. Dalším důležitým aspektem může být vzájemné zastupování učitelů z jednotlivých pracovišť, pedagogů MŠ v ZŠ a naopak.

6.6.3 Vyhodnocení – jednotlivá vyjádření respondentů k problematice kontinuity vzdělávání v mateřských a základních školách

V rámci sociologického šetření měli respondenti možnost vyjádřit své vlastní názory na kontinuitu vzdělávání mateřských a základních škol v závěrečné části dotazníku. Této možnosti využilo z celkového počtu 142 respondentů 29 dotázaných.

Citace názorů respondentů:

Vyjádření respondentů ze samostatných mateřských škol

- *„Zajímavé téma. Dlouhodobě se pokouším vytvořit nějaký dotazník pro získání zpětné vazby o tom, jak jsou děti pro školu připraveny. Nedaří se mi však formulovat otázky tak, aby to učitelé lehce vyplnili a při tom to bylo pro MŠ validní. Problém je v obcích, kde se děti rozprchnou do mnoha různých ZŠ a tříd. Při diskuzi s učiteli ZŠ často slýchám postesky nad tím, co všechno přicházející děti neumí, jak musí učitel sjednocovat vstupní dovednosti, že špatně mluví, ...jsou toho celé štosy připomínek. Ale je to obecné, MŠ nemají také jednotnou startovací linii u všech dětí (zde zase chybí jesle). Nesouhlasím se zkoušením dětí u zápisu – např. početní operace do 10 (+ -), znalost písmen jako podmínka, napsat své jméno psacím písmem, apod. Zápis je ze zákona*

administrativní povinnost rodičů, ne přijímací zkouška dětí. Zodpovědnost za rozvoj a vzdělání dětí mají rodiče – nyní ještě posíleno OZ (občanským zákoníkem). Je to vždy MŠ, která o spolupráci žádá (někdy spíše prosí), obráceně to znám jen z doslechu. Ani jedna strana nezná podmínky a RVP té druhé, nebo jen velmi povrchně. Nemáme problémy s přípravou předškoláků, naše MŠ je chválena (ústně), vyhledávaná (věřím, že díky zacházení s dětmi a také naší kvalitní práci). RVP ZV mám a znám (spíše četla jsem). Jen jsem stále v roli obhajujícího se, který pod tlakem někoho, kdo se na práci v MŠ dívá poněkud shora (ZŠ, PPP). Jistě je to dáno jistou měrou neznalosti a hodně tím, že výstupy z MŠ jsou na rozdíl od ZŠ nepovinné.“

- *„Kontakty mezi MŠ a ZŠ a řešení návaznosti je pouze na slovní bázi a kontaktu pedagogů.“*
- *„Spolupráci MŠ a ZŠ považuji za velmi potřebnou. Zatím se o spolupráci snažíme jednostranně – z MŠ do ZŠ. S učitelkami ZŠ sice hovoříme, ale není to na úrovni RVP PV a RVP ZV. Nejsme propojeni v oblasti konkretizovaných výstupů. Myslím si, že větší propojenost je na sloučených zařízeních.“*
- *„My spolupráci nemáme v podstatě žádnou, blízkost ZŠ není a od nás chodí děti i více jak do 3 škol. Nikdy nás žádná ZŠ nekontaktovala ohledně spolupráce a návaznosti. Máme jen zpětnou vazbu do rodičů z různých škol, kde naše děti chválí, že jsou dobře připraveny na školu.“*
- *„V MŠ pracuji krátkou dobu, současně studuji předškolní pedagogiku, doplňuji si tím vzdělání. Nemohu tedy dostatečně posoudit spolupráci MŠ a ZŠ. Dle mého názoru je však spolupráce pouze se školní družinou, a to při pořádání společných kulturních akcí.“*
- *„Co se týká spolupráce v této oblasti, hlavní a prvotní iniciativa je ze stran mateřských škol. Vzdělávání asi lze lépe organizovat v mateřských školách, je zde lepší zastupitelnost učitelek. Školení, která se zaměřují na vzájemné propojení a návaznost vzdělávání, moc není, alespoň já jsem se s žádným neseTkala (v loňském roce jsem se účastnila jediného, který pořádala PhDr. Věra Krejčová z hradecké univerzity).“*
- *„Základní škola potlačuje přirozenost dětí a jejich pozitivní vztah k hudbě, k pohybu, rytmice.“*
- *„Naše MŠ spolupracuje se ZŠ v rámci návštěv v 1. třídách. Předškoláci se jdou podívat na prvňáčky, se školní družinou pořádáme společná odpoledne.“*

Oficiálně se ředitelka školy a zástupkyně v ZŠ poprvé letos před zápisem byly informovat o dětech, které se do školy připravují. “

- *„Dokud nezavřeli spádově bližší malotřídní ZŠ, vzájemné vztahy existovaly. Chodili jsme do školy a školáci chodili k nám do mateřské školy. S učitelkami jsme se znali a pomáhali jsme si navzájem – hovořili jsme o své práci. Spolupráce byla velmi úzká. Nyní je ZŠ uzavřena, děti dochází do velkých ZŠ ve městě a vše je vzdálené a velmi anonymní. “*
- *„Mnohaletá zkušenost dokazuje, že spolupráce MŠ a ZŠ je stále jen formální, spočívá v návštěvách dětí a učitelek v ZŠ, za účelem poznání prostředí ZŠ. To je pozitivní pro děti a hodnotíme to kladně. Další typ spolupráce jsou divadelní nebo pěvecká vystoupení školních dětí připravovaná pro děti z mateřinek nebo pomoc školáků při slavnostech v MŠ a besedy učitelek ZŠ s rodiči budoucích předškoláků, které se konají před zápisem do ZŠ. Hlubší zájem pedagogů ZŠ o seznámení se ŠVP pro MŠ, tedy v oblasti výchovně vzdělávacího procesu, však nenastává. “*
- *„Konkrétní spolupráce mezi školou a školkou začala ze strany školy v loňském roce. Do té doby pouze MŠ navštěvovala ZŠ před zápisem. Musím říci, že škola má trochu větší zájem o spolupráci, ale jestli posílá učitele na školení nebo si shání informace jinak, mi není známo. Učitelka ZŠ si půjčila náš ŠVP k prostudování, jiné informace o návaznosti nechtěli, pouze požádali, abychom děti trénovali ve spelování (připravujeme je na genetickou metodu čtení). Nechtějí slabikování. Určitě chybí návštěvy ve školce ze strany pedagogů, aby se seznámili se způsoby práce v mateřských školách. Práce v ZŠ pokud mohu posoudit, probíhá více frontálně, zábavnou a hravou formou, na děti, které nějakým způsobem kázeňsky vybočují, je působeno hodně přísně. Výuka v ZŠ dle mého názoru žádných výrazných změn co do způsobů, forem a metod výuky moc změn nedoznala. “*
- *„Dle rodiny je MŠ pouze hlídací zařízení nikoli vzdělávací instituce. Tento názor zastává dle mého názoru i většina pedagogů ZŠ. “*
- *„Spolupráce se ZŠ je již aktivnější, ale spíše formální. “*
- *„Práce s dětmi v mateřské škole v období předškolního věku je velice důležitá jak pro dítě samotné, tak pro pedagoga. Formuje se človíček jako takový, se základy pro další vzdělávání, hledá se zaměření, nadání, povaha člověka. Mrzí*

mě náhled veřejnosti i základních škol na mateřské školy. Naše práce není doceněna. Někteří učitelé ZŠ si nedovedou představit, co se v MŠ odehrává.“

- *„Spolupráce MŠ a ZŠ je pouze okrajová – vzdělávání a příprava dětí na školu, konzultace již nejsou pravidlem. Iniciátorem bývá ředitelka MŠ. Spolupracujeme pouze s družinou, občas společné aktivity a návštěvy – karneval, čarodějnice, odpolední společné hraní. Návštěvy v 1. třídě – pro budoucí prvňáčky – pouze se souhlasem pana ředitele ZŠ. Zpětnou vazbu předává učitelka ze ZŠ pouze nahodile mezi řečí při potkávání se na ulici. Tato komunikace není komplexní, připravená, je pouze stručně formulováno – vaše děti jsou lépe připraveny na školu oproti jiné MŠ.“*
- *„Waldorfská pedagogika na sebe navazuje, z předškolní pedagogiky vychází. Spolupracujeme na zápisech supervizemi o osobnosti dítěte, máme společná kolegia a referujeme o dětech po zápisech. Děti z Waldorfské ZŠ navštěvují zpět své třídy v mateřské škole.“*

Komentář k názorům respondentů ze samostatných mateřských škol

Z odpovědí respondentů nebyl patrný žádný nový námět pro zlepšení provázanosti vzdělávání mezi mateřskými a základními školami. Z výše uvedených názorů tohoto vzorku respondentů je patrné, že spolupráce mezi mateřskými a základními školami je hodnocena převážně negativně. Management i ostatní pracovníci mateřských škol se snaží navázat větší spolupráci se základními školami v rámci zachování kontinuity vzdělávacího procesu a zároveň plynulého přechodu dětí do základní školy. Kontakty a spolupráce mezi jednotlivými typy škol jsou pouze na formální, tedy slovní úrovni. Nedochozí tudíž k větší interakci mezi jednotlivými zařízeními. Spolupráce je udržována pouze formou návštěv dětí z mateřských škol v 1. třídách ZŠ, společných akcích, divadelních představeních, koncertech, apod. Nejčastějšími iniciátory vlastní spolupráce jsou pedagogové mateřských škol, avšak od vedení základních škol není k tomuto vyjadřována pozitivní zpětná vazba. Pedagogové a management základních škol tuto pozitivní spolupráci nepřijímají, v některých případech o ni ani nestojí.

Vyjádření respondentů ze samostatných základních škol

- *„Myslím si, že ZŠ nerespektuje, co se děti učí v MŠ a při zápisech po nich chtějí umět a znát věci náročné na jejich věk. Myslím si, že spolupráce mezi MŠ a ZŠ by měla být na lepší úrovni.“*
- *„Nemohu hovořit za všechny pedagogy ZŠ. Osobně jsem se s RVP PV seznámila, neznám jednotlivé ŠVP PV okolních mateřských škol. Pracovníkům ZŠ zabere hodně času při přistěhování nových žáků (dosti častý úkaz) dotahovat a doplňovat mezery a nedostatky u jednotlivých nových žáků, vzniklé špatným nastavením RVP ZŠ (poukazováno pedagogy ZŠ od samého počátku). KOV jsou po třech letech. Záleží na každé škole, kam dané učivo v těchto třech letech zařadí, každá škola může jinak. Dílčí nejednotnost je poté naložena na jednotlivého učitele. Nestíháme koordinovat ŠVP ZŠ s mnoha ŠVP okolních mateřských škol.“*
- *„Dříve byly plány v MŠ i ZŠ jednotné v celé republice, lépe se spolupracovalo a navazovalo. V dnešní době RVP a různosti je toto spíše problém.“*
- *„V MŠ jsem pracovala do roku 1990. Plány byly jednotné pro všechny mateřské školy, děti byly rozděleny do jednotlivých oddělení podle věku, poslední rok před nástupem do ZŠ byl povinný. MŠ plynule navazovala na 1. třídu.“*
- *„MŠ chodí k nám na akce – projekty, výstavy, ale děti neumí přeložit papír, stříhat, vybarvit obrázek, skáčkou do řeči, nemají základní návyky chování a ohleduplnosti, protože hlavně sledují video. Nedokončí výrobky – nemají trpělivost, jsou zvyklé, že to za ně dokončíme. V naší ZŠ 1. pololetí si je musíme „vychovat“, aby nic neodbývaly a práci dokončily.“*
- *„ŠVP a RVP je velký omyl Ministerstva školství.“*

Komentář k názorům respondentů ze samostatných základních škol

Z odpovědí respondentů nebyl patrný žádný nový námět pro zlepšení provázanosti vzdělávání mezi mateřskými a základními školami. Respondenti ze základních škol poukazovali na jednotnost osnov a velmi dobrou návaznost vzdělávání v době před samotnými kurikulárními úpravami. Z výše uvedených názorů tohoto vzorku respondentů je patrné, že někteří pracovníci negativně hodnotí kurikulární dokumenty

stanovené školským zákonem a jejich výsledky. Ve valné většině nebyl pochopen smysl a cíl rámcových vzdělávacích programů a zároveň celé kurikulární reformy. Bylo zároveň poukázáno na neznalost předchozích závazných dokumentů, jako je RVP PV, onkretizované očekávané výstupy dětí předškolního věku a samozřejmě ŠVP mateřských škol při samotných zápisech do 1. ročníku základních škol. Na děti jsou zde kladeny vysoké nároky, neodpovídající věku a individualitě každého jednotlivého dítěte a také vzdělávacímu obsahu ŠVP mateřských škol. Bylo zkonstatováno, že návaznost vzdělávání nemůže fungovat pouze u spádových škol jednotlivých typů, ale kontinuita musí být zajištěna ve všech zařízeních, do kterých děti přicházejí a dále také v případech, kdy se před nástupem do ZŠ přestěhují do jiného obvodu nebo jiné obce.

Vyjádření respondentů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

- *„ŠVP je krokem zpátky. Neznám ve svém okolí pedagoga či ředitele, který je jimi nadšený. Nikdo se nás neptal a zavedly se. Stálo nás to nemálo práce a je to hojná práce pro kontroly. Aby se zabránilo největším škodám, vytvářejí se standardy (tedy jinými slovy obdoba bývalých jednotných osnov). Základní školství musí, zdůrazňuji podle mého soudu, musí být jednotné. Každý ročník přibližně ve stejnou dobu látku připravenou odborníky. Je pak na škole, jak bude učit a co poskytne.“*
- *„Bohužel neznám RVP ZV a jeho obsah – myslím si, že by bylo dobré o jeho obsahu pro 1. ročník ZŠ vědět.“*
- *„Odpovídala jsem z vlastní zkušenosti na našem sloučeném zařízení MŠ + ZŠ, kde je velká provázanost. Měla jsem možnost působit jako učitelka v naší ZŠ a nyní jsem vedoucí učitelkou MŠ (rámcí jednoho subjektu). Pro mne to byla cenná zkušenost, ze které ve své práci těžím. Během 20 let jsem učila také v jiných mateřských školách a řekla bych, že spolupráce mezi mateřskými školami a spádovými základními školami nebyla nikde dostačující.“*
- *„Odpovědi se týkají naší sloučené MŠ a ZŠ s jednou ředitelkou. Oba subjekty spolupracují a vzájemně si předávají informace.“*
- *„Přestože jsme sloučené zařízení, spolupráce není žádná. Pedagogové ze ZŠ nemají vůbec zájem o práci s dětmi MŠ. Školky chodí alespoň s předškoláky nahlédnout do hodiny. Za svou osobu mohu říci, že se snažím informovat, jak se*

předškolákům v 1. třídě daří, abych si ověřila svou diagnostiku. Ze zkušenosti vím, že ani spolupráce s rodiči nefunguje (logopedie), nechtějí slyšet, že musí s dětmi pracovat i doma a vše ponechávají na učitelích.“

Komentář k názorům respondentů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Z odpovědí respondentů, kteří využili možnost vyjádřit se, nebyl patrný žádný nový námět k zajištění lepší kontinuity vzdělávání mezi mateřskými a základními školami. Poukazováno bylo také na jednotnost osnov, velmi dobrou návaznost ve vzdělávání mezi mateřskými a základními školami z doby předchozí, před úpravami dokumentů na státní úrovni. Byla opět zdůrazněna nutnost důkladného prostudování a znalosti navazujících kurikulárních dokumentů RVP PV a RVP ZV.

6.6.4 Shrnutí otevřených otázek

Z otevřených otázek dotazníkového šetření vyplynulo několik skutečností. Spolupráce mezi mateřskými a základními školami tohoto výběrového vzorku probíhá pouze formálně, převážně na bázi návštěv předškoláků v základních školách. Zařazovány jsou také besedy před zápisem do základních škol a společná hudební či divadelní vystoupení. Tato spolupráce je však zaměřena spíše na děti a jejich zákonné zástupce, ale nikoliv na vlastní součinnost mezi pedagogy mateřských a základních škol. Iniciativu k hlubší spolupráci vyvíjí spíše ředitelky mateřských škol, které zároveň velmi často obhajují kvalitu výchovně vzdělávací práce na svých zařízeních. Výrazně lepší součinnost mezi pedagogy jednotlivých zařízení při návaznosti vzdělávání mateřských a základních škol je hodnocena na sloučených zařízeních.

Z odpovědí dále vyplynula nedokonalá znalost základních kurikulárních dokumentů a jejich výstupů. Důsledkem této neznalosti může být nejednotnost v požadavcích, např. při zápisech dětí do 1. tříd či rozdílné schopnosti dětí z různých mateřských škol při přechodu do základní školy. Z vyjádřených názorů respondentů nevyplývaly žádné nové náměty ke zlepšení spolupráce při kontinuitě vzdělávání v mateřských a základních školách.

6.7 Část B Kvalitativní výzkum- Interwiev s řediteli škol

V rámci výzkumného šetření bylo provedeno 15 strukturovaných rozhovorů s řediteli jednotlivých druhů zařízení. Bylo dotazováno 6 ředitelů ze základních škol, 6 ředitelek z mateřských škol a 3 ředitelé ze sloučených zařízení mateřských a základních škol. Z celkového počtu dotazovaných byli 4 muži a 11 žen, 2 muži a 1 žena ve funkci ředitelky na sloučeném zařízení mateřské a základní školy, 2 muži a 4 ženy ve funkci ředitelů základních škol a 6 žen ve funkci ředitelek mateřských škol.

6.7.1 Metody záznamu dat

Rozhovory s oslovenými řediteli mateřských, základních a sloučených zařízení probíhaly ke konci měsíce března, vždy v pevně stanovený termín. Rozhovory byly vedeny buď osobně, na individuálním setkání či pomocí mobilního telefonu u ředitelů, kteří byli velmi časově vytíženi a nemohli se dostavit k osobnímu rozhovoru. Během jednotlivých rozhovorů byly kladeny předem naformulované obecné otázky, které se následným dialogem rozvinuly do rozsáhlejší podoby. Všechny údaje od ředitelů byly následně zapisovány, pokud byly odpovědi nesrozumitelné, byly pokládány doplňující otázky pro výstižnější odpovědi.

6.7.2 Způsob zpracování Interwiev s řediteli škol

V rámci Interview s řediteli škol byly položeny níže uvedené základní otázky, na které vybrané osoby odpovídaly. V samostatném textu budou vyjádřeny stanovené otázky a budou k nim postupně uvedené odpovědi ředitelů MŠ, ředitelů ZŠ a následně ředitelů MŠ a ZŠ, tedy sloučených zařízení.

Způsoby spolupráce mateřských a základních škol

Tato otázka zkoumala, jakým konkrétním způsobem spolupracují mateřské a základní školy.

Odpovědi ředitelů mateřských škol

Všichni dotázaní ředitelé mateřských škol shodně vypovídali, že vzájemná součinnost probíhá za pomoci návštěv v základních školách, seznámení se s prostředím školy, využíváním tělocvičny základní školy. Dále se projevuje spolupráce formou společných akcí, vystoupení, děti z mateřských škol a žáci ze základních škol spolu navštěvují divadelní představení. Nikdo z respondentů nepopsal jiný způsob spolupráce mateřských a základních škol.

- *„Pokud někdo jeví o spolupráci zájem, tak jsme to vždy jen my, kdo se o spolupráci uchází.“*
- *„V současné době se projevuje zlepšení spolupráce ze strany základní školy. Ředitelka školy je poměrně iniciativní, chce spolupráci posunout jiným směrem.“*
- *„Spolupráce nám vyhovuje, přestože každý kopeme sám za sebe.“*

Odpovědi ředitelů základních škol

Tři dotázaní ředitelé ze základních škol odpovídali, že vzájemná spolupráce s mateřskou je vcelku uspokojivá, není však cíleně zaměřená a dokonalá. Dva ředitelé, kteří dostali tuto otázku, odpovídali, že spolupráce je oboustranně vyhovující. Pouze jeden dotázaný z řad ředitelů ZŠ odpověděl, že spolupráce není prakticky žádná.

- *„Spolupráce mezi námi a mateřskou školou v podstatě žádná není, vstřícnost vychází pouze z naší strany. Z naší strany se do spolupráce zapojuje pět učitelů, z mateřské školy jeden, pokud má svolení ředitelky. Bylo by dobré, pokud by s námi MŠ spolupracovala nad tvorbou nebo inovací školních vzdělávacích programů.“*
- *„Máme jiné mechanismy pro přijímání žáků.“*

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Všichni dotázaní ředitelé ze sloučených zařízení odpovídali, že svůj ŠVP sestavovali na základě vzájemných konzultací s vedoucí učitelkou mateřské školy, která je jejich součástí.

- „V případě nepřítomnosti pedagogů mateřské školy, zastupuje ve výuce i ředitel nebo další pedagogové ze základní školy.“
- „Jme jedno zařízení, spolupráce je velice těsná, aktivní, je pro nás prioritou. Ředitelka se účastní všech dalších akcí a oslav v MŠ – třídní schůzky, vánoční slavnosti, besídky, čarodějnice. Společně konzultuje ředitelka s učitelkami MŠ zralost dětí, případné OŠD, další konkrétní situace (velikost židli v 1. třídě).“

Zajištění návaznosti ve vzdělávání

Tato otázka zkoumala, jakým způsobem zaručují školy zabezpečení návaznosti ve vzdělávání mezi mateřskými a základními školami.

Odpovědi ředitelů mateřských škol

Všichni dotázaní ředitelé mateřských škol se shodli, že mají zpracovaný svůj ŠVP, který naprosto vyhovuje potřebám a dále byl hodnocen pozitivně ČŠI. Všichni respondenti z mateřských škol dále konstatovali, že nezjišťují zpětnou vazbu na připravenost dětí.

- „Pracujeme dle ŠVP, který navazuje na základní dokument RVP PV. Svou práci odvádíme ke spokojenosti naší evaluační činnosti. Naše práce byla výborně hodnocena i Českou školní inspekcí v tomto školním roce. Provádíme testování dětí ke školní zralosti.“
- „Náš ŠVP je sestaven dle RVP PV, závazné jsou pro nás KOVY. Nezjišťujeme další návaznost, dle výroků ČŠI a výstupů ze soustředění či seminářů se o toto nemusíme zajímat. Základní školy nemají klást požadavky na připravenost dětí.“
- „Myslím si, že učitelé ZŠ neznají osnovy a výstupy vzdělávání, které na konci předškolního období děti mají.“
- „Návaznost ve vzdělávání nijak konkrétně ošetřena není, pokud má základní škola pocit, že bychom měli nějakým způsobem pomoci dětem při vstupu do ZŠ a usnadnit jim učení, přijde ředitelka a učitelka ze ZŠ, společně se sejdeme, přednesou své přání s prosbou, je-li to možné (např. příprava na genetickou

metodu čtení – spelujeme s dětmi, méně slabikujeme, vizuálně mají děti ve třídě nové písmo, kde je mohou pozorovat, byly nám nabídnuty omalovánky s písmem Komenia script).“

- *„Jsou mi nesympatické přehnané požadavky ZŠ u zápisu do 1. třídy (zkouší, kolik toho děti přečtou).“*

Odpovědi ředitelů základních škol

Všichni dotázaní ředitelé základních škol odpovídali, že návaznost ve vzdělávání zajišťují. Záruka je v kvalitně zpracovaném ŠVP ZŠ, který je v součinnosti s RVP ZV.

- *„Náš ŠVP vychází z RVP ZV, který navazuje na předškolní vzdělávání. Pokud tedy ŠVP vychází z RVP ZV, znamená splnění návaznosti na předchozí kutikulární dokument. Toto zjišťujeme např. kontrolní a hospitační činností ředitele.“*
- *„Do naší základní školy nastupují děti ze čtyř mateřských škol, někdy i z jiných menších obcí. Nelze zajistit dokonalou návaznost vzdělávání. Poslední dobou se scházíme na společných pracovních schůzkách (ředitel ZŠ a ředitelky MŠ v obci).“*
- *„Došla jsem si před 6 lety k ředitelce MŠ pro ŠVP, obdržela jsem cosi, čemu jsme nerozuměla a nedokázala, jsem z toho program identifikovat. Po vrácení mi ředitelka MŠ sdělila, že na něm bude dále pracovat a od té doby jsme jejich ŠVP neviděla.“*
- *„Troufám si říct, že na 100% zajišťujeme návaznost vzdělávání mezi MŠ a ZŠ. Naše metody a formy práce jsou velmi podobné metodám v mateřské škole. Preferujeme učení v souvislostech, prožitkové učení. Ve škole probíhá výuka v blocích, navazujeme na znalosti dětí. Myslím si, že děti z mateřských škol přichází s kvalitní průpravou do základní školy.“*

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Všichni dotázaní ředitelé tvrdí, že zaručují návaznost vzdělávání mezi jednotlivými typy zařízení.

- *„Spoléháme na inspekční zprávy, výsledky z těchto vnějších kontrol hovoří jasně, že je návaznost zaručena.“*
- *„Máme své ŠVP, při přípravě jednotlivých programů společně s vedoucí učitelkou konzultujeme. Ředitelka chodí na hospitační činnost i do mateřské*

školy, provádí hospitace společně s vedoucí učitelkou. Je tak okamžitá zpětná vazba pro všechny zúčastněné. Jsou nastaveny podobné systémy řízení, uplatňujeme přibližně totožné formy a metody práce. Máme s vedoucí učitelkou MŠ podobné ladění a smysl pro práci. Obě zařízení jsou rovnocenné součásti. “

Klima spolupráce

Tato otázka se zabývala klimatem spolupráce mezi mateřskými a základními školami.

Odpovědi ředitelů z mateřských škol

Polovina dotazovaných ředitelů z mateřských škol vyjádřila názor, že klima spolupráce je vcelku vyhovující. Třem dotazovaným ředitelům z mateřských škol spolupráce příliš nevyhovuje.

- *„To je právě ono, na co narážíme. Neochota, o respektu nemůže být ani řeč.“*
- *„Myslím, že respekt a úcta za strany základní školy není téměř žádná.“*

Odpovědi ředitelů základních škol

Z celkového množství dotázaných ředitelů základních škol odpovídali čtyři, že klima spolupráce je oboustranně vyhovující, vstřícné, jednotlivé školy jsou respektovány jako rovnocenní partneři ve spolupráci. Jeden dotázaný odpověděl, že klima je příjemné pouze jednostranně, a to ze základní školy. Jeden dotázaný neměl vyhraněný názor na atmosféru spolupráce mezi mateřskou a základní školou.

- *„Spolupráce je téměř vyhovující, překážky mezi námi nejsou.“*

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Všichni dotázaní ředitelé zhodnotili klima spolupráce jako oboustranně vyhovující, plně respektující, vstřícné.

- *„Spolupráce je oboustranně vyhovující, naše organizace vyzařuje příznivé klima.“*

Překážky v návaznosti vzdělávání mezi mateřskými a základními školami

Účelem tohoto dotazu bylo zjistit, zda existují nějaké překážky či problémy, které by bránily účinné spolupráci.

Odpovědi ředitelů mateřských škol

Většina dotázaných vidí překážky ve spolupráci mezi mateřskou a základní školou. Pouze jeden dotazovaný ředitel nemá se základní školou výrazné neshody při vzájemné spolupráci.

- *„Problematický je vztah ředitele ZŠ k mateřské škole.“*
- *„Překážkou je značná roztržitost škol, kam děti odcházejí.“*
- *„Překážka je v komunikaci, chybí časový prostor a vstřícnost ze strany základní školy.“*

Odpovědi ředitelů základních škol

Dva z dotazovaných ředitelů základních škol připustili překážky při návaznosti vzdělávání. Ostatní dotazovaní překážky nezaznamenávají.

- *„Z naší strany se do spolupráce zapojuje pět učitelů, z mateřské školy jeden, pokud má svolení ředitelky. Bylo by dobré, pokud by s námi MŠ spolupracovala nad tvorbou nebo inovací školních vzdělávacích programů.“*
- *„Máme většinou tři první ročníky, z mateřských škol v okolí bychom těžko naplnili stav dětí. Žádná z okolních MŠ nedodá tolik dětí.“*

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Dva z dotázaných ředitelů sloučených subjektů nemají žádné překážky, jeden z dotázaných ředitelů je připouští.

- *„Problémy ani překážky nevidíme, propojení ředitele školy a vedoucí MŠ s praxí v ZŠ je opravdu ideální.“*

Role ředitele školy při návaznosti vzdělávání mezi mateřskými a základními školami

Tato otázka měla zjistit úlohu ředitele jako vrcholného managementu s jeho funkcemi při návaznosti vzdělávání.

Odpovědi ředitelů z mateřských škol

Všichni dotazovaní ředitelé z mateřských škol odpovídali jednoznačně, že ředitel hraje hlavní roli v této problematice.

- „Sestavuji spolu s učitelkami ŠVP, nesu za jeho sestavení a správnost odpovědnost, hospituji, posuzuji úroveň vzdělávání. Při návštěvách 1. tříd konzultuji s učitelkou v ZŠ pokroky svých bývalých svěřenců.“
- „Měla bych být aktivátor, ale nejsem.“
- „Kontroluji, pozoruji a hodnotím práci pedagogů, sleduji, zda je v součinnosti se ŠVP, na pedagogických radách provádím rozbory práce za pololetí, školní rok.“
- „Sestavování ŠVP pro školu, koordinace společných akcí, delegování pravomocí na jednotlivé zaměstnance, motivování.“

Odpovědi ředitelů základních škol

Všichni dotázaní ředitelé shodně označují svou roli jako zásadní pro kontinuitu vzdělávání mateřských a základních škol a také pro spolupráci s vedením mateřských škol.

- „Jsem odpovědný za kvalitu ŠVP, vedu zaměstnance, provádím návštěvy mateřské školy.“
- „Řízení školy obecně, rozdělení rolí dalším vedoucím pracovníkům. Spoluvytvářím klima a kulturu školy, podílím se na jejím dobrém jménu.“

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Odpovědi dotázaných ředitelů sloučených zařízení se nelišily od odpovědí dotázaných ředitelů mateřských škol a ředitelů základních škol. Jejich úloha je hlavní, zastřešující.

- „Je zásluha ředitelky školy, že škola je velmi dobře hodnocena ČŠI, že zde panují velmi dobré vztahy, je tady příjemné klima, výborné pracovní vztahy.“

Povědomí nebo znalost ředitele školy o navazujícím (předchozím) vzdělávacím programu RVP ZV (RVP PV)

V rámci návaznosti je velkou výhodou, když se ředitelé i zaměstnanci dobře orientují v navazujícím nebo předchozím rámcovém vzdělávacím programu z důvodu kontinuity ve vzdělávání mateřských a základních škol.

Odpovědi ředitelů mateřských škol

Pouze dva dotázaní ředitelé z mateřských škol odpověděli, že znají nebo jsou částečně obeznámeni s RVP ZV. Důvodem jejich znalosti jsou především vlastní iniciativy při vzdělávání dalších pedagogických pracovníků nebo vlastní další rozšiřující studium. V odpovědích dotázaných zaznělo, že pro pedagogy by mělo být povinností znát RVP PV nebo alespoň KOVy.

- *„RVP ZV znám částečně ze svého dalšího doplňujícího studia, jeho znalost však není pro nás důležitá.“*
- *„RV ZV neznám, ani svým pedagogům ho přímo ke studiu nedoporučuji.“*
- *„RVP ZV osobně znám, pedagogové mají RVP ZV k dispozici.“*
- *„Znalost RVP PV by měla být nutná pro pedagogy v ZŠ, aby u zápisů nemusely děti poznávat hlásky uprostřed slov, což je v tomto věku brzy.“*
- *„Učitelé ZŠ by měli znát RVP PV nebo alespoň KOVy pro předškolní vzdělávání.“*

Odpovědi ředitelů základních škol

Všech šest dotázaných ředitelů přiznává znalost RVP PV pouze okrajově. Ve svém týmu pověřují další pracovníky – zástupce pro 1. stupeň, speciálního pedagoga.

- *„Spolu s koordinátorem ŠVP máme úlohu kontroly, vyhodnocování a dokončování prací. RVP PV znám pouze zběžně, pro nejnnutnější agendu spojenou s vytvářením vlastního ŠVP.“*

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Důkladnou znalost RVP PV potvrdili dva ředitelé těchto subjektů. Hovořili o nutnosti znát RVP PV ve funkci ředitele sloučených škol. Jeden z dotázaných přiznal znalost pouze rámcovou.

- „Jako ředitel školy koordinuji a aktualizuji oba ŠVP (MŠ i ZŠ). Myslím, že jako ředitel školy musím znát všechny dokumenty týkající se vzdělávání na daném typu školy. Už i z důvodů profilace a zajištění návaznosti těchto dokumentů.“
- „Znalost RVP PV je pro jeho práci podmínkou, nezbytností a nutností, neboť zodpovídá za celkový chod školy. Hodnotí práci pedagogů, naplňování strategických cílů školy.“

Vymezení dalších rolí při návaznosti vzdělávání ve vnitřních směrnících

Tato otázka se zabývala určením dalších pedagogů, kteří jsou zainteresováni do spolupráce při kontinuitě vzdělávání mateřských a základních škol a jejímu vymezení v organizačních směrnících či jiných vnitřních předpisech školy.

Odpovědi ředitelů mateřských škol

Pouze jeden dotázaný ředitel odpověděl, že má vymezeného pracovníka pro další úkoly pro spolupráci se základní školou. Dalších pět dotázaných odpovědělo negativně. Z rozhovorů ale přesto vyplynulo, že na všech mateřských školách se ostatní zaměstnanci jednotlivě podílejí na společných akcích, tyto akce jsou zajišťovány průběžně.

- „Kompetence dalších pracovníků jsou jasně definovány v ročním plánu školy a v dalších dokumentech. Spíše se jedná o jednotlivé společné akce, akademie, návštěvy na pozvání.“
- „Úkoly vymezeny v ročním pracovním plánu školy nebo jsou tvořena okamžitá řešení na aktuální situace.“

Odpovědi ředitelů základních škol

Všichni dotázaní ředitelé se shodli v odpovědi, že nemají další pověřené pracovníky ani vymezení pracovníků nemají ošetřeno v žádných vnitřních předpisech školy. Pouze příležitostně využívají pro spolupráci s mateřskou školou některých pracovníků, jako jsou speciální pedagogové či zástupci pro 1. stupeň.

- „Další pracovníci zainteresovaní ke spolupráci s mateřskými školami jsou bezesporu zástupkyně a speciální pedagog.“

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Všichni dotázaní odpovídali shodně, že je určen další pracovník, který spolupracuje při kontinuitě mateřské a základní školy. Zde je situace jednoduchá, je dána strukturou zařízení. Tito pracovníci jsou vždy vedoucí učitelky na mateřských školách. Právomoci jsou vymezeny ve vnitřních předpisech školy.

- „Na malém zařízení, jako je naše, musí být všichni zaměstnanci vzájemně zastupitelní.“
- „Vedoucí učitelka pracovala několik let jako učitelka na 1. stupni ZŠ, toto propojení je opravdu ideální, pomáhá při tvorbě ŠVP. V organizačním řádu jsou určeny stupně řízení, dále patrné úkoly z projednávání na pedagogických radách.“

DVPP při návaznosti vzdělávání

V poslední době byly zaznamenány semináře „do sboroven“ společně pro pedagogy mateřských a základních škol. Dotázaní měli odpovědět, zda tyto semináře registrují, zda se jich účastnili či účast společně se základní školou plánují nebo navštěvují tyto akce jednotlivě.

Odpovědi ředitelů mateřských škol

Pouze jeden z dotázaných ředitelů mateřských škol odpověděl, že tento seminář mají v letošním roce v plánu zrealizovat. Ostatní dotázaní se vzdělávají individuálně, tyto akce ovšem nebývají upřednostňovány před další nabídkou vzdělávání.

- „V letošním roce je naplánovaný společný seminář MŠ a ZŠ na toto téma.“
- „Těchto seminářů se účastní spíše jednotliví pedagogové, akce na klíč v této oblasti nepořádáme.“

Odpovědi ředitelů základních škol

Pouze dva dotázaní ředitelé doporučují svým pedagogům v rámci sebevzdělávání prostudovat RVP PV. Kontrolu o jeho znalosti však již nevykonávají.

- „V rámci sebevzdělávání mají možnost učitelé seznámit se s RVP PV, společná školení MŠ a ZŠ dohromady jsme neabsolvovali.“

- „Znalost RVP PV je z hlediska návaznosti důležitá, je však pouze doporučeno pro vyučující prvních ročníků.“

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Všichni dotázaní mají zájem o DVPP s touto tematikou, vzdělávání probíhá však pouze individuálně. Na společné semináře pro celý pedagogický sbor nemají dostatečné finance.

- „Seminářů s touto tematikou se účastní alespoň vedoucí učitelka, přenáší informace pro ostatní pedagogy.“
- „Ředitel zná RVP PV, ostatním zaměstnancům v ZŠ není výslovně doporučováno.“

Ovlivnění kontinuity vzdělávání pedagogem se zkušeností práce z jiného druhu školy

Cílem této otázky bylo zjistit, zda by MŠ (ZŠ) přivítaly ve svém pedagogickém sboru takového učitele, který má zkušenosti s pedagogickým působením v základní škole (mateřské škole) a zda by byl pro zajištění návaznosti ve vzdělávání mezi mateřskou a základní školou potřebný.

Odpovědi ředitelů mateřských škol

Dotázaní ředitelé mateřských škol nedokázali přesně specifikovat, zda pro potřeby vzdělávání v mateřské škole by byl prospěšný pedagog se zkušeností práce na základní škole. Shodli se v pěti případech na odpovědi, že by byl bývalý pedagog ZŠ vhodným prvkem pro zajištění bezproblémového přechodu dětí do základní školy.

- „Bylo by dobré, kdyby toto vzdělání měli pedagogové prvního stupně. Dokázali by se přizpůsobit způsobu práce v mateřských školách, prospěla by dokonalejší znalost psychologie předškolního věku.“
- „Vidím v prostupnosti vzdělávání nutnost, pokud jde o první třídu. V době nemoci jsme měli zástup z řad učitelů ZŠ a setkali jsme se s velkým údivem a zároveň oceněním naší vyčerpávající práci.“

Odpovědi ředitelů základních škol

Většina dotázaných odpovídala záporně na tuto otázku, pouze jeden ředitel základní školy by preferoval pedagoga s prostupným oboustranným vzděláním.

Další dva dotázaní ředitelé potvrdili, že mají ve svém pedagogickém sboru pedagoga se zkušeností s prací v mateřské škole a shodli se v názoru, že tento pedagog je pro školu přínosem.

- *„Nevidím důvod k oboustranné prostupnosti vzdělávání, elementaristky jsou dobře připraveny na věkové zvláštnosti dětí.“*
- *„Je obrovskou výhodou základní školy, že má pedagogy se zkušeností s prací v MŠ. Je zcela zásadní pro výuku v 1. třídách, pomáhá při zápisu dětí ZŠ.“*

Odpovědi ředitelů ze sloučených zařízení mateřských a základních škol

Pouze jeden z dotázaných ředitelů odpovídal pozitivně, u dalších dvou dotázaných nebyla prostupnost ve vzdělávání důležitá.

- *„Pedagoga, který by měl zkušenosti s výukou v mateřské škole, bych uvítal spíše na větších základních školách, u žáků 1. tříd z důvodu klidného přechodu do ZŠ a dopomoci při adaptování.“*
- *„Vzdělávání by mělo být prostupné, je nutností pro elementaristky.“*

6.7.3 Analýza výsledků Interview s řediteli škol

Osloveným ředitelům mateřských a základních škol byly pokládány předem formulované otázky, na které ředitelé odpovídali. Každý z těchto vedoucích pracovníků odpovídal dle svého přesvědčení a praktických zkušeností z daného zařízení. Všechny odpovědi byly zaznamenány a v textu práce přesně nastylizovány.

Z odpovědí vyplynulo, že naprostá většina dotázaných ředitelů k zajištění kontinuity spoléhá na své kvalitně zpracované školní vzdělávací programy. Ve sloučených zařízeních probíhá společná konzultace nad zpracováním školního vzdělávacího programu. Tato funkční spolupráce pravděpodobně souvisí s výběrem vhodného pracovníka na pozici středního managementu školy, což je v případě sloučených zařízení vedoucí učitelka MŠ.

Klima spolupráce je hodnoceno v celku jako vyhovující, pouze některé z dotázaných ředitelek MŠ poukázaly na překážky, jako jsou špatné vztahy a komunikace, neúcta ze strany pedagogů i managementu základních škol.

Naprostá většina dotázaných ředitelů potvrdila svou neznalost základních kurikulárních dokumentů pro navazující či předchozí druh školy. Lépe se v těchto dokumentech orientují ředitelé ze sloučených zařízení, kteří koordinují práci na tvorbě svých ŠVP a také za jeho kvalitu zodpovídají.

Odpovědnost za zajištění návaznosti vzdělávání mezi mateřskými a základními školami mají převážně ředitelé škol, další pracovníci jsou pověřováni dle aktuálních potřeb. Vymezení pracovníků pro spolupráci při kontinuitě vzdělávání ve vnitřních směrnicích mají ošetřenu především ředitelé sloučených zařízení MŠ a ZŠ.

Vzdělávání k zajištění kontinuity je prováděno především individuálně, společné semináře nebyly považovány za prioritu. Pouze v jednom případě je společný seminář pro MŠ a ZŠ připravován.

Naprostá většina dotázaných ředitelek MŠ upozorňovala na prospěšnost k zajištění kontinuity MŠ a ZŠ s pedagogy původně působící v MŠ. Většina z dotázaných ředitelů základních škol věří spíše svým elementaristkám, pouze dva dotázaní ředitelé by uvítali ve svém sboru takového pedagoga.

6.7.3 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

V souvislosti s cílem práce byly stanoveny tyto otázky:

- Jaké povědomí mají pedagogové jednotlivých navazujících škol o rámcových vzdělávacích programech a dále školních vzdělávacích programech?
- Jakým způsobem se podílí ředitelé škol na návaznosti vzdělávání mateřských a základních škol?
- Jakým způsobem spolupracují učitelé a vedení škol při návaznosti vzdělávání?
- Jaký vliv při návaznosti vzdělávání mají stejné metody a formy práce a zároveň formy hodnocení?
- Jakým způsobem probíhá spolupráce mateřských a základních škol při návaznosti vzdělávání?

Jaké povědomí mají pedagogové jednotlivých navazujících škol o rámcových vzdělávacích programech a dále o školních vzdělávacích programech?

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda pedagogové jednotlivých zařízení znají základní dokument pro jejich oblast vzdělávacího působení, dále zda znají navazující či předchozí dokument. K zaručení kontinuity vzdělávání mezi mateřskými a základními školami je nutné, aby pedagogové obou typů škol měli alespoň rámcové povědomí o těchto základních dokumentech.

Respondenti a dotázaní potvrzovali znalost RVP pro svou oblast vzdělávání. Přestože byla nejčastější možností odpověď ano nebo spíše ano, znalost RVP PV u pedagogů mateřských škol a RVP ZV u pedagogů základních škol nebyla vždy na 100% potvrzena. Toto jsou jistě závažné informace.

Jakým způsobem se podílí ředitelé škol na návaznosti vzdělávání mateřských a základních škol?

Další otázka směřovala k úloze ředitele školy, jako vrcholného manažera v organizaci. Z odpovědí dotázaných vyplynulo, že role ředitele je klíčová. Ředitel spolu se svými zaměstnanci sestavuje školní vzdělávací program a je za jeho kvalitu zodpovědný. Kontroluje, hodnotí práci učitelů a pozoruje výsledky dětí. Posiluje pracovní vztahy a podílí se významně na klimatu školy. Tím samozřejmě utváří vhodné podmínky pro dobrou návaznost ve vzdělávání mezi mateřskými a základními školami.

V otázce DVPP a její spojitosti s návazností je zaznamenána větší podpora u ředitelů mateřských škol a také u sloučených zařízení.

Jakým způsobem spolupracují učitelé a vedení škol při návaznosti vzdělávání?

Jen malý poměr zastoupených respondentů odpovídal, že školy spolupracují při inovaci či aktualizaci svých ŠVP. Ačkoli nejsou rozdíly výrazné, lépe hodnotí spolupráci respondenti ze sloučených zařízení. Toto je patrně dáno každodenním kontaktem zaměstnanců i dětí a žáků školy. Důvodem je také zastupování učitelů ze základních škol v mateřských školách a také opačně, v případě nemoci či jiné nepřítomnosti. Za prioritu není považována spolupráce MŠ a ZŠ v základních školách.

Jaký vliv při návaznosti vzdělávání mají stejné metody a formy práce a zároveň formy hodnocení?

Další otázka zjišťovala vliv metod a forem práce, využívaných v jednotlivých typech zařízení, na kontinuitu vzdělávání mateřských a základních škol.

Respondenti ze sloučených zařízení o poznání lépe znají metody a formy práce na jednotlivých zařízeních. Přispívá k tomu především zastupování kolegů na pracovištích a také velmi blízký kontakt i spolupráce. Z dotazů v interwiev nevyplývalo, že metody a formy práce jsou zárukou dobré návaznosti ve vzdělávání mezi mateřskými a základními školami. Ředitelé sloučených zařízení však vyzdvihli práci pedagoga v základní škole s původní profesí učitele MŠ.

Jakým způsobem probíhá spolupráce mateřských a základních škol při návaznosti vzdělávání?

Tento dotaz měl zjistit, jakým konkrétním způsobem spolupracují oba typy škol v rámci kontinuity vzdělávání.

Dotázání většinou odpovídali, že spolupráce probíhá formou návštěv základních škol s poznáváním prostředí, společných akcí a vystoupení, divadelních představení. Pouze výjimečně byly zaznamenány i společné konzultace vedoucích zařízení, a to jednomu případě řízené, v jednom případě nahodilé, s učitelkou 1. třídy. Jiné příklady spolupráce nebyly zaznamenány.

6.8 Vyhodnocení formulovaných tvrzení

1. Předpokládáme, že ŠVP mateřských škol a ŠVP základních škol ve stejné spádové oblasti na sebe navazují.

Toto tvrzení se nepotvrdilo

Znalost školní atmosféry a prostředí je prvořadým předpokladem pro vytvoření plynulého přechodu dětí do základní školy. K tomuto kroku může výrazně napomoci návaznost vzdělávacích programů jednotlivých navazujících zařízení. Obě navazující zařízení by se měla zajímat o práci mateřské nebo základní

školy, o její způsoby výuky, metody vzdělávací práce i hodnocení dětí a žáků. Z výsledků výzkumného šetření ale vyplývá, že školy nejsou seznámeny s těmito materiály, ani s formami a metodami práce. Problémem může být také spádovost více mateřských škol k jedné základní škole a s tím spojená časová náročnost prostudovat všechny dokumenty.

2. Předpokládáme, že základní školy na základě znalostí RVP PV zpracovávají svůj školní vzdělávací program.

Toto tvrzení se nepotvrdilo.

Důkladnou znalost RVP PV potvrdil pouze malý počet dotázaných i respondentů. Z odpovědí ředitelů bylo patrné, že RVP PV znají z důvodů vlastních dalších aktivit - lektorská činnost. Základní školy sestavují svůj školní vzdělávací program pouze na základě znalosti RVP ZV, se kterým musí být v souladu. Ředitelé na sloučených zařízeních potvrdili znalost předchozího závazného kurikula z důvodu odpovědnosti za celý subjekt a za výsledky vzdělávací práce.

3. Předpokládáme, že největší podíl na kontinuitě vzdělávání mezi mateřskými a základními školami mají ředitelé škol.

Toto tvrzení se potvrdilo.

Ředitel školy je odpovědný za poskytované služby, odpovídá za kvalitu vzdělávací práce pedagogů. Nese záruky za vytvoření a kvalitu školního vzdělávacího programu, který je v součinnosti s Rámcovým vzdělávacím programem pro daný typ zařízení. Příznačným rysem kvalitního ředitele je iniciativa, nadšení, houževnatost, ochota nést důsledky za svá rozhodnutí.

4. Předpokládáme, že na sloučených zařízeních MŠ a ZŠ je snazší spolupráce při návaznosti vzdělávání.

Toto tvrzení se potvrdilo

Lépe byla hodnocena spolupráce na sloučených zařízeních. Spolupráce je zde velmi těsná, příznivě je hodnoceno klima spolupráce. Lepší spolupráci ovlivňují každodenní kontakty pedagogů jednotlivých škol mezi sebou, ale i s dětmi. V rámci sloučeného subjektu probíhá i vzájemné zastupování pedagogů, ať už v mateřské škole nebo v základní škole. Ředitel má také velmi zásadní roli na kvalitní spolupráci, vybírá a jmenuje svého zástupce do mateřské školy, která je součástí tohoto zařízení. Deleguje na něj pravomoci, je stmelujícím prvkem organizace.

6.9 Závěr k výzkumnému šetření

Jednou z podstatných částí diplomové práce bylo provedení empirického šetření, které se věnovalo nastíněné oblasti v rámci rešerše práce, tj. kontinuity vzdělávání MŠ a ZŠ. Hlavním smyslem výzkumného šetření bylo zjistit, jakým způsobem je v oblasti předškolního a základního vzdělávání zajišťována kontinuita tohoto vzdělávacího procesu. V souvislosti s výzkumným šetřením se pokusím stručně formulovat několik návrhů, které mohou přispět ke zlepšení spolupráce a kontinuity vzdělávání mezi mateřskými a základními školami.

Empirické šetření bylo prováděno ve dvou propojených částech, tj. kvantitativním šetření, u které bylo využito dotazníkové metody sběru dat a vlastního interview. Šetření bylo prováděno po dohodě s vedoucími pracovníky u předem oslovených organizací ve Středočeském kraji. Po ukončení vlastního výzkumného šetření byly údaje zpracovány a vyhodnoceny. Výsledky kvantitativního šetření byly zpracovány do přehledných tabulek a údaje v nich byly uvedeny v procentech. Na tabulkové vyobrazení navazovaly souhrnné grafy, které vizualizovaly odpovědi respondentů. Současně byly také ocitovány případné komentáře respondentů, kteří využili nabídnuté možnosti slovního zhodnocení návaznosti vzdělávání v MŠ a ZŠ. Tabulky, grafy i komentáře respondentů byly doplněny o stručný výklad a zhodnocení uvedeného stavu. Dále bylo pokračováno s interview, ve kterém byly nejprve zhodnoceny cíle pokládaných otázek a následně byly rozpracovány odpovědi jednotlivých ředitelů, vždy dle druhu zařízení (MŠ, ZŠ či sloučené školy).

Z uvedených typů šetření vyplynuly následující skutečnosti, které vycházejí z poznatků na uvedeném výběrovém souboru pouze z oblasti Středočeského kraje. Z tohoto důvodu

není možné považovat závěry z výzkumných šetření za všeobecně platné a odpovídající celorepublikovým představám těchto zařízení o probíhající spolupráci v MŠ a ZŠ. Jsou uplatnitelné pouze na vzorku respondentů a dotázaných osob.

6.10 Návrhy možné další spolupráce v oblasti kontinuity vzdělávání v MŠ a ZŠ

Na základě zpracovaného empirického šetření došlo v předchozí kapitole k vymezení vlastních závěrů, kterými byl celý výzkum uzavřen. Z uvedených výsledků je možné vysledovat, že kontinuitu výchovně vzdělávacího procesu vnímají aktéři různým způsobem.

V souladu s úvodem diplomové práce je následujícím cílem vymezit vlastní návrhy, které by mohly přispět k posílení a následnému upevnění vztahů mezi jednotlivými institucemi při návaznosti vzdělávání v mateřských a základních školách.

- Účinná, kvalitní komunikace. Komunikace, která probíhá obousměrně mezi mateřskými a základními školami. Stejným způsobem by měla probíhat komunikace na úrovni managementu obou typů škol.
- Ze strany ředitelů MŠ i ZŠ by mělo docházet k podporování kolegiálních a vstřícných vztahů mezi jednotlivými pedagogickými pracovníky, dále k navazování pozitivního klimatu pro vlastní spolupráci.
- Vyhledávání společného dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků pomocí seminářů či workshopů, zaměřených na kontinuitu výchovně vzdělávacího procesu, týmové spolupráce a pozitivní komunikace.
- Pravidelně se opakující návštěvy pedagogů ZŠ v MŠ a jejich účast při výchovně vzdělávacím procesu za pomoci pozorování práce dětí, vytváření náhledu o používaných metodách a formách práce.
- Zajistit pedagogickým pracovníkům prvního stupně základní školy individuální praxe v prostředí mateřských, aby došlo k lepšímu pochopení náročnosti činnosti u dětí v preprimárních institucích.
- Vytvořit mezi spádovými školami pracovní skupiny vybraných pedagogických pracovníků, které by se intenzivně podílely na předávání zkušenosti a znalostí, přípravách společných akcí a aktivit, které by následně tito členové pracovního týmu komunikovali na svých pracovištích.

- Na úseku managementu škol a pracovní skupiny pedagogických pracovníků sestavit podrobný plán spolupráce mezi ZŠ a MŠ.
- Neformální schůzky pedagogů MŠ a ZŠ, na kterých by se seznamovali s cíli svých školních vzdělávacích programů.
- Spolupráce spádových zařízení v oblasti ICT techniky, která prozatím v mateřských školách není dostatečně rozvinuta. Zajistit tím seznamování s informačními a komunikačními technologiemi již v útlém věku, což usnadní následný přechod do dalšího vzdělávání a pedagogům základních škol práci v prvních třídách.
- Společné vzdělávání pedagogických pracovníků MŠ a ZŠ v oblasti nových přístupů a trendů ICT.
- Intenzivní spolupráce vedení škol a pedagogů při přípravách zápisů do prvních tříd.
- Spolupráce pedagogů MŠ a ZŠ při seznamování dětí s anglickým jazykem.
- Posílit návštěvy výuky v prvních třídách, především v hodinách českého jazyka a matematiky.
- Vytvořit program spolupráce „Staň se na jeden den prvňáčkem“, ve kterém by si mohly předškolní děti hravou formou vyzkoušet, jaké je být v první třídě s paní učitelkou.

7. Závěr

Cílem závěrečné diplomové práce bylo nahlédnout v teoretickém i praktickém rozsahu, jakým způsobem je v prostředí předškolního a nižšího základního vzdělávání zajišťována kontinuita vzdělávacích obsahů a zda dochází ve spádových zařízeních ke spolupráci v této oblasti. Dále je účelem práce upozornit na důležitost a význam práce managementu škol na úrovni prostupnosti a návaznosti vzdělávání. Konkrétněji řečeno, cílem práce bylo prověřit, jakým způsobem je zajištěna kontinuita vzdělávacího obsahu v mateřských a základních školách ve Středočeském kraji. Navrhnout možnosti spolupráce k návaznosti a propojení vzdělávání v mateřských a základních školách.

V návaznosti na stanovený cíl práce a zpracovaném výzkumném šetření je možné konstatovat, že spolupráce mezi spádovými mateřskými a základními školami probíhá pouze formálně. Formální úroveň spočívá v plnění závazných kurikulárních dokumentů a zpracování vlastních školních vzdělávacích programů. Za kvalitu zpracování a soulad se státním rámcem odpovídá příslušný vedoucí pracovník. Zjištěno bylo také, že znalost základních rámců vzdělávání je adekvátní pouze v případě vlastního druhu školy, ale podceněna je znalost předchozího závazného dokumentu. V případě základních škol je tímto dokumentem RVP PV. Povědomí o tomto kurikulu by usnadnilo kontinuitu vzdělávání v mateřských a základních školách.

Výrazně lepší je situace na sloučených zařízeních, kde je daleko snadnější možnost spolupráce mezi jednotlivými stupni vzdělávání.

Dále probíhá spolupráce formou společných akcí a aktivit spádových zařízení, jako jsou společná divadelní představení, vystoupení, návštěvy prvních tříd aj. Výrazně lepší je situace na sloučených zařízeních, kde je daleko širší paleta spolupráce mezi jednotlivými stupni vzdělávání.

V rámci výsledků empirického šetření postrádám větší zainteresovanost školských managementů jednotlivých zařízení a následné motivování zaměstnanců k pozitivně laděné spolupráci.

Aby bylo možné lépe uchopit celý rozsah návaznosti výchovně vzdělávacího procesu na úseku mateřských a základních škol, tak byla práce rozčleněna na dvě po sobě jdoucí části. Teoretická část se věnovala striktně odborným poznatkům ve výchovně vzdělávacím procesu v ČR, stručné historii, legislativě, kurikulárním dokumentům, jejich tvorbě na půdě jednotlivých zařízení, činnosti managementu školy, ředitele a dále

možnostem spolupráce v rámci návaznosti výchovně vzdělávací činnosti preprimárních a primárních zařízení. Celkové uchopení teoretické části na základě nastudované odborné literatury následně umožnilo navázání na poznatky v praktické části, která se věnovala rozsáhlému empirickému šetření. V této části byl prakticky ověřen cíl samotné práce na základě potvrzených či vyvrácených tvrzení, které byly předem formulovány. Výsledky empirického šetření byly sestaveny na základě zjištění názorů u pedagogů a managementu v Středočeském kraji, proto tato zjištění nemůžeme celorepublikově zobecňovat. Výsledky jsou ovšem způsobilé napomoci k hodnotové orientaci v této zkoumané oblasti. Na základě těchto dvou částí byly navrženy možnosti, které by mohly přispět k lepší spolupráci při kontinuitě vzdělávání v mateřských a základních školách.

Pro vzdělanostní společnost je potřebné utvářet budoucí generace jako komplexní osobnosti, které se budou schopné včlenit a zapojit do současné globální společnosti po všech stránkách. K tomu je nutné umožnit jim kvalitní vzdělání, které na sebe bude v jednotlivých etapách plynule navazovat a postupovat se. Přijmout tento přístup je žádoucí a velmi naléhavé, protože pouze díky tomuto postoji budou další generace schopné obstát v konkurenčním prostředí.

Nejvýraznější roli v kontinuitě vzdělávání sehrává management školy v čele s vedoucím pracovníkem. Ředitelé škol svým postavením i přístupem nejvíce ovlivňují fungování spolupráce a pozitivní komunikace mezi jednotlivými stupni výchovně vzdělávacího procesu. Proto by měli tato místa zastávat lidé zkušení, motivovaní a se znalostí všech skutečností, které ovlivňují vzdělávání. Ti pak mohou motivovat své zaměstnance k proaktivní interakci s navazujícím či předcházejícím stupněm vzdělávání. Koordinace či součinnost mezi jednotlivými druhy škol nemůže vzniknout nahodilým způsobem, proto je vždy zapotřebí lidského faktoru. Z tohoto pohledu je dobré vyzdvihnout význam školních vzdělávacích programů obou druhů škol, jejich správné nastavení a zpracování. Pouze dokumenty, které jsou ve shodě s rámcovými vzdělávacími programy pro příslušnou oblast, mohou podpořit kladnou prostupnost výchovně vzdělávacího procesu v MŠ a ZŠ. Návaznost spádových mateřských a základních škol může příkladně ovlivnit spolupráce na tvorbě těchto dokumentů, která zajistí, že poskytované vzdělání v těchto institucích bude ve shodě s nastaveným celostátním očekáváním.

Závěrem je vhodné podotknout, že spokojenost klientů zařízení je primárním cílem práce každého managementu, ať už se jedná o mateřskou, základní či jinou školu.

S touto vizí by se mělo přistupovat i k návaznosti vzdělávání, která navodí lepší interakci mezi školami.

Výsledky této práce lze plně využít v rámci školského managementu. Tato práce může být námětem pro vedoucí pedagogické pracovníky, jejichž cílem je pozitivně spolupracovat ve spádové oblasti na vlastní kontinuitě výchovně vzdělávacího procesu s konkrétními školami. Ti mohou z vlastního textu práce čerpat náměty, příklady dobré praxe spolupráce mezi subjekty a vyvarovat se činnostem, které negativně ovlivňují propojení a postupnost návaznosti vzdělávání. Předchozí zmiňované instituty lze čerpat ze základní teoretické části, tak i z velmi rozsáhlého empirického šetření práce, ve kterém kolegové z mateřských a základních škol vyjádřili své specifické názory na návaznost výchovně vzdělávacího procesu. Z tohoto ohledu je práce způsobilá napomoci školskému managementu, zejména jeho subjektům se zpracováním plánu spolupráce, jeho cílené aplikaci v praxi a následnému rozvíjení a vylepšování.

Výzkumné šetření je možné rozšířit v celostátním měřítku, či v rámci srovnávání se zeměmi Evropské unie. V tomto evropském měřítku lze dále zjišťovat funkce a role jednotlivých managementů škol ve vybraných zemích. Následně tyto funkce a úlohy komparovat, čímž následně zajišťovat možnost prostředí učících se organizací v podmínkách našeho výchovně vzdělávacího systému.

8. Seznam zkratk

ČŠI	Česká školní inspekce
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
KOV	Konkretizované očekávané výstupy
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
OŠD	Odklad školní docházky
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
TVP	Třídní vzdělávací program
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
ZŠ	Základní škola

9. Seznam použité literatury

- 1) BENÁTSKÁ, M. *Projekt spolupráce MŠ a ZŠ*. Metodický portál RVP. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/2490/PROJEKT-SPOLUPRACE-MS-A-ZS.html/>
- 2) JANÍK, T. a kol. *Institut výzkumu školního vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita [online], 2011. Dostupné na WWW: http://www.ped.muni.cz/weduresearch/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=120>. ISBN 978-80-210-5523.
- 3) JESTŘÁBEK, J. a kol. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha: VÚP [online], 2005. Dostupné na WWW: <http://www.nuv.cz/file/188>>. ISBN 80-87000-03-X.
- 4) JESTŘÁBEK, J. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT [online], 2013. Dostupné na WWW: <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>>
- 5) Jestřábek, J. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP [online], 2005. Dostupné na WWW: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani>>
- 6) KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.
- 7) KOTÁSEK, J. a kol. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha*. Praha: MŠMT, 2001. ISBN 80-211-0372-8
- 8) KOŤÁTKOVÁ, S, PRŮCHA, J. *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4
- 9) KOŤÁTKOVÁ, S. a PRŮCHA, J. *Předškolní pedagogika – ŠVP, TVP, IVP, práva dítěte*. RVP Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů. <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/18029/predskolni-pedagogika-svp-tvp-ivp-prava-ditete.html/>>
- 10) KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4063-7.
- 11) KREJČOVÁ, V. *Zkušenosti s tvorbou a realizací ŠVP PV – otázky nad tvorbou dokumentů ŠVP PV a TVP*. Univerzita Hradec Králové [online].

- Dostupné na WWW: < <http://www.uhk.cz/cs-cz/search/Stranky/results.aspx?k=%C5%A1vp>>
- 12) LAZAROVÁ, B., POL, M. *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy*. Agentura STROM, 1999. ISBN 80-86106-07-1
 - 13) MAŇÁK, J. a kol. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. ISBN. 978-80-7315-1.
 - 14) *Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se vydává Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. MŠMT [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-vydava-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>>
 - 15) Podkladové studie k analýze naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání. <www.msmt.cz/file/9400_1_1/>
 - 16) POLÁKOVÁ, H. *Školský zákon s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta v. o. s., 2004. ISBN 80-902614-3-4
 - 17) PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. Kurikulum. ISBN 978-80-7367-546-2
 - 18) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: MŠMT, 2013.
 - 19) SMOLÍKOVÁ, K a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP [online], 2004. Dostupné na WWW: <<http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/predskolni-vzdelavani>>
 - 20) SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Autoevaluace mateřské školy – Metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Praha: VÚP, 2008. ISBN 978-80-87000-22-9.
 - 21) SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu MATEŘSKÉ ŠKOLY*. Praha: VÚP, 2005. ISBN 80-87000-01-3
 - 22) SMOLÍKOVÁ, K. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem MATEŘSKÉ ŠKOLY*. Praha: VÚP, 2006. ISBN 80-87000-04-8
 - 23) STARÝ, K. *Autoevaluace školy*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2005. [online] Dostupné na WWW: <http://www.nuov.cz/vlastni-hodnoceni-skoly-autoevaluace-skoly-sebehodnoceni>

- 24) SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-976-0.
- 25) Školské zákony 2011 (speciální edice pro mateřské školy). Praha: EUROUNION, 2011. ISBN 978-80-7317-091-2.
- 26) TROJAN, V. a kol. *Pedagogický proces a jeho řízení*. Praha: ČŠM PedF UK, 2012. ISBN 978-80-7290-543-0.
- 27) TUPÝ, J. *Komentář k vybraným ustanovením školského zákona z pohledu RVP ZV a ŠVP*. Metodický portál RPV. <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZS/377/KOMENTAR-K-VYBRANYM-USTANOVENIM-SKOLSKEHO-ZAKONA-Z-POHLEDU-RVP-ZV-A-SVP.html>>
- 28) VÁCLAVÍK, M. *Evaluace a autoevaluace jako pomocník manažera školy VII (role v procesu autoevaluace)*. [online]. Metodický portál RVP. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/14473/EVALUACE-A-AUTOEVALUACE-JAKO-POMOCNIK-MANAZERA-SKOLY-VII-ROLE-V-PROCESU-AUTOEVALUACE.html/>
- 29) VAŠTÁTKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1422-8.
- 30) VAŠUTOVÁ, J. *Cíle kutikulární reformy a podmínky jejich dosažení*. Praha: MŠMT [online], 2006. Dostupné na WWW: <www.class.pedf.cuni.cz/NewSUMA/FileDownload.aspx?FileID=97>
- 31) Věstník MŠMT ČR, roč. LXI, sešit 2/2005 – metodická část. MŠMT [online]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/DOC/2-2005.doc>>
- 32) Vláda ČR. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. dubna 1999 č. 277 ke Koncepci resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy do roku 2002. http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/152A5E598082E06AC12571B6006C0637
- 33) Vymezení hlavních problémů ohrožujících realizaci kutikulární reformy. Str. 10. <http://skav.devel.multimedia.cz/cz/publikace/studie/#5>
- 34) *Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů*. Metodický portál RVP [online]. Dostupné na WWW: <<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6443>>

- 35) *Výroční zpráva ČŠI 2012/2013*. Praha: ČŠI, 2013. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.csicr.cz/cz/DOKUMENTY/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-CSI-zaskolni-rok-2012-2013>
- 36) *Vzdělávací soustava*. [online]. MŠMT. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/vzdelavaci-soustava>.
- 37) WALTEROVÁ, E. *Kurikulum – proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0846-6.
- 38) *Základní charakteristiky vývoje českého vzdělávacího systému mezi lety 1989 až 2009*. [online] Portál o školství a vzdělávání. Dostupné na WWW: www.info.edu.cz/en/system/files/CVS_1989_2009.pdf
- 39) *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, v platném znění. § 36. odst. 1. Portál veřejné správy [online]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=561~2F2004&part=&name=&rpp=15#seznam>
- 40) *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*. § 3, odst. 1. MŠMT [online]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>
- 41) *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*. § 30, odst. 1 a § 37. MŠMT [online]. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=15#seznam>
- 42) *Založení a činnost České školní inspekce*. [online] ČŠI. Dostupné na WWW: <http://www.csicr.cz/cz/ZAKLADNI-INFORMACE/O-nas>
- 43) *Zpráva o vývoji českého regionálního školství od listopadu 1989*. [online] MŠMT. Dostupné na WWW: www.msmt.cz/file/8254_1_1/

10. Přílohy

Příloha č. 1

Vážení kolegové,

obracím se na Vás s prosbou o laskavé vyplnění dotazníku, který je podkladem pro výzkumnou část mé diplomové práce. Jeho cílem je získat informace z oblasti návaznosti vzdělávacích obsahů mateřských a základních škol. Tento dotazník je anonymní a údaje, v něm uvedené, budou sloužit pouze pro vypracování mé diplomové práce. Celková délka pro jeho vyplnění Vám nezabere více jak deset minut. Vždy se jedná o uzavřené otázky a respondent vybírá z nabídnutých odpovědí.

Děkuji za vyplnění dotazníku, s pozdravem

Bc. Jarmila Chalupová

Odpovědi označujte křížkem v příslušném políčku.

Dotazník po vyplnění zašlete, prosím, zpět elektronickou poštou na e-mail:

Typ školy

Samostatná MŠ	Samostatná ZŠ	Sloučená MŠ+ZŠ

Pracovní zařazení

Učitel/ka MŠ	Učitel/ka ZŠ	Vedoucí zaměstnanec

1. Vzdělávací systém v ČR zajišťuje kontinuitu (návaznost) předškolního a základního vzdělávání

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

2. Obsahy vzdělávání v RVP PV a RVP ZV na sebe navazují

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

3. Pedagogové MŠ znají RVP PV a jeho obsah vzdělávání

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

4. Pedagogové MŠ znají RVP ZV a jeho obsah vzdělávání

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

5. Pedagogové ZŠ znají RVP PV a jeho obsah vzdělávání

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

6. Pedagogové ZŠ znají RVP ZV a jeho obsah vzdělávání

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

7. Pedagogové MŠ znají KOVy (konkretizované očekávané výstupy) a pracují s nimi

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

8. Pedagogové ZŠ znají KOVy (konkretizované očekávané výstupy) a pracují s nimi

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

9. Spolupracují mateřské školy se základními školami na návaznosti vzdělávání dětí

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

10. Tato spolupráce je v mateřských školách považována za prioritu

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

11. Spolupracují základní školy s mateřskými školami na návaznosti vzdělávání dětí

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

12. Je tato spolupráce v základních školách považována za prioritu

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

13. V rámci návaznosti si předkládají spádové MŠ a ZŠ své školní vzdělávací programy

Ano	Ne

14. Spolupracují spádové mateřské školy a základní školy při inovaci či aktualizaci svých ŠVP

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

15. Probíhá na školách DVPP k zajištění kontinuity mezi předškolním a základním vzděláváním

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

16. Považujete DVPP k zajišťování návaznosti ve vzdělávání mezi MŠ a ZŠ za důležité

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

17. Je DVPP k zajištění návaznosti ve vzdělávání mezi MŠ a ZŠ podporováno vedením školy

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

18. Vedení základní školy formuluje své požadavky na připravenost dětí mateřské školy

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

19. Předává základní škola zpětnou vazbu o připravenosti dětí mateřské školy

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

20. Znalí učitelé ZŠ metody a formy práce a hodnocení v mateřských školách

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

21. Znalí učitelé MŠ metody a formy práce a hodnocení v základních školách

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne

Zde je prostor pro Vaše vyjádření:

Příloha č. 2

Č.	Otázka	Forma odpovědi			
		ano	spíše ano	spíše ne	ne
		%	%	%	%
1	Vzdělávací systém v ČR zajišťuje kontinuitu vzdělávání MŠ a ZŠ	32	50	17	1
2	Obsahy vzdělávání RVP PV a RVP ZV na sebe navazují	19	59	20	2
3	Pedagogové MŠ znají RVP PV a jeho obsah vzdělávání	59	35	5	1
4	Pedagogové MŠ znají RVP ZV a jeho obsah vzdělávání	11	24	46	20
5	Pedagogové ZŠ znají RVP PV a jeho obsah vzdělávání	18	24	36	22
6	Pedagogové ZŠ znají RVP ZV a jeho obsah vzdělávání	71	24	5	0
7	Pedagogové MŠ znají KOV y a pracují s nimi	60	37	3	0
8	Pedagogové ZŠ znají KOV y a pracují s nimi	53	38	8	1
9	Spolupracují MŠ se ZŠ na návaznosti vzdělávání dětí	26	36	29	9
10	Je tato spolupráce v mateřských školách považována za prioritu	20	38	35	7
11	Spolupracují ZŠ s MŠ na návaznosti vzdělávání dětí	20	30	35	16
12	Je tato spolupráce v základních školách považována za prioritu	13	26	40	20
13	V rámci návaznosti si předkládají spádové MŠ a ZŠ své školní vzdělávací programy	13	-	-	87

14	Spolupracují spádové MŠ a ZŠ při inovaci či aktualizaci svých ŠVP	2	6	36	56
15	Probíhá na školách DVPP k zajištění kontinuity mezi MŠ a ZŠ	8	23	34	36
16	Považujete DVPP k zajišťování návaznosti ve vzdělávání mezi MŠ a ZŠ za důležité	41	42	13	3
17	Je toto DVPP mezi MŠ a ZŠ podporováno vedením školy	24	38	28	9
18	Vedení základní školy formuluje své požadavky na připravenost dětí MŠ	30	28	28	13
19	Předává základní škola zpětnou vazbu o připravenosti dětí mateřské škole	20	32	27	22
20	Znají učitelé ZŠ metody a formy práce a hodnocení v mateřských školách	8	27	47	18
21	Znají učitelé MŠ metody a formy práce a hodnocení v základních školách	5	37	41	17